



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Πρόγραμμα πτυχιακών σπουδών

Τίτλος διπλωματικής εργασίας:
«Προσφυγικό και Μεταναστευτικό ζήτημα»

Όνοματεπώνυμο: Γούναρη Άρτεμις

Αριθμός μητρώου: eco17165

Εξάμηνο: 8^ο, **Έτος:** 4^ο

Εποπτεύων καθηγητής: Τσουλφίδης Ελευθέριος

Ημερομηνία δήλωσης στον Διδάσκοντα: 07/09/2020

Θεσσαλονίκη – Σεπτέμβριος 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Μεταναστευτικό και Προσφυγικό Φαινόμενο αποτελούν διαχρονικά ζητήματα με πολλές ομοιότητες και ουσιαστικές διαφορές. Τα φαινόμενα αυτά αποτελούν μεγάλης σημασίας ζητήματα για την καθημερινότητα της Ελλάδας αφού έχουν άμεση επίδραση σε πολλούς τομείς.

Στην εργασία αυτή θα πραγματοποιηθεί η ανάλυση των όρων, των εννοιών και των περιεχομένων των παραπάνω φαινομένων με αποτέλεσμα ο αναγνώστης να είναι σε θέση να διαχωρίζει τον μετανάστη από τον πρόσφυγα και τι ορίζεται για τον καθένα από αυτούς. Ακόμη η διαδικασία παροχής Ασύλου θα αναλυθεί με πολλά παραδείγματα σε συνδυασμό με το διεθνές , ευρωπαϊκό και εθνικό νομοθετικό πλαίσιο καθώς και οι οργανισμοί που ασχολούνται με την αντιμετώπιση του προσφυγικού φαινομένου.

Ακόμη ένα μεγάλο μέρος της έρευνας αναφέρεται στο ιστορικό πλαίσιο. Ο ελλαδικός χώρος αποτέλεσε ανά τους αιώνες έναν τόπος αφενός μεν εξόδου πολλών μεταναστευτικών ροών κυρίως για οικονομικούς λόγους ή κατάκτησης και χώρος υποδοχής μεταναστών και προσφύγων κάτι το οποίο συμβαίνει και σήμερα. Η ιστορική αναδρομή ξεκινά από την Αρχαιότητα με τους μεγάλους ελληνικούς αποικισμούς σε όλη τη Μεσόγειο. Στη συνέχεια ο Μεσαίωνας, η σκοτεινή περίοδος με τις μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών, που τοποθέτησαν τα θεμέλια της σύγχρονης Ιστορίας. Η περίοδος της Τουρκοκρατίας μέχρι την Ελληνική Επανάσταση του 1821, η οποία αποτελεί και τομή για το θέμα της εργασίας, θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα με το φαινόμενο να εξελίσσεται και να γίνεται πιο περίπλοκο. Σε εκείνο το σημείο διευκρινίζεται το πότε έχουμε μετακίνηση από τον ελλαδικό χώρο και πότε εντός αυτού και πως διαχωρίζεται σε μεταναστευτικό ή προσφυγικό κύμα αντίστοιχα.

Ένα ακόμη ζήτημα που θα επεξεργαστεί σε βάθος είναι αυτό των ελληνοτουρκικών σχέσεων το οποίο είναι διαχρονικό και στις ημέρες μας καθώς βρίσκεται σε περίοδο έντασης και έξαρσης. Επιπλέον ο ρόλος της Τουρκίας και ο ρόλος της στη νέα προσφυγική Κρίση που ξέσπασε το 2015 θα αναλυθεί σε συνδυασμό με τη Συμφωνία που υπέγραψε η γείτονα χώρα με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ένα κομμάτι που θα προσεγγιστεί και θα εξεταστεί είναι αυτό της Προσφυγικής Κρίσης του 2015 και οι επιπτώσεις που αυτή είχε σε Ελλάδα, Ευρώπη και Τουρκία. Θα αναλυθεί το ιστορικό πλαίσιο της Κρίσης, το προφίλ των μεταναστευτικών ροών και οι αριθμοί και οι λόγοι που οδηγούνε χιλιάδες ανθρώπους να

ακολουθούσουν αυτό τον δρόμο. Το μεγάλο ταξίδι, τα αίτια που τους δίνει την ώθηση να πάρουν την τελική απόφαση πολλές φορές μάλιστα με τις οικογένειές τους και το μεγάλο ζήτημα που προκύπτει αυτό της παράτυπης μετανάστευσης.

Η παράτυπη μετανάστευση και το λαθρεμπόριο δεν είναι κάτι καινούριο απλώς η οικονομική Κρίση τα έχει οδηγήσει σε κατακόρυφη άνοδο. Παρακάτω θα αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο γίνεται και τα οφέλη και οι κίνδυνοι τόσο για τους διακινητές όσο και για τους πρόσφυγες- μετανάστες.

Τέλος, θα γίνει ανάλυση των οικονομικών θεωριών που σχετίζονται με την μετανάστευση καθώς και αναφορά στις επιπτώσεις του σύγχρονου προσφυγικού προβλήματος που ταλανίζει την Ελλάδα και θα οδηγηθούμε σε συμπεράσματα προτείνοντας τρόπους αντιμετώπισης και επίλυσης στο μεγαλύτερο κοινωνικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η χώρα μας και η Ευρωπαϊκή Ένωση στην εποχή μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ - ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ.....	10
3. ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	12
3.1 Μετανάστης.....	12
3.2 Πρόσφυγας.....	12
3.3 Άσυλο	13
3.4 Αιτούντες Άσυλο	14
3.5 Διαφορά Μετανάστη – Πρόσφυγα.....	14
3.6 Παράτυπη Μετανάστευση	15
3.7 Διαφορά Παράτυπου Μετανάστη - Πρόσφυγα	15
3.8 Άλλοδαποί.....	16
3.9 Υπήκοος Τρίτης Χώρας.....	16
3.10 Ανιθαγενής.....	16
3.11 Μεταναστευτική Πολιτική.....	17
4. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	18
4.1 Η Περίοδος της Αρχαιότητας	18
4.2 Μεσαίωνα - Οθωμανική Αυτοκρατορία.....	20
4.3 Το Προσφυγικό - Μεταναστευτικό Ζήτημα στα τέλη του 19 ^{ου} Αιώνα και η υπερπόντια μετανάστευση	21
4.4 Φαινόμενο 20 ^{ου} αιώνα.....	24
4.5 Η Περίοδος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου.....	25
4.6 Η Μικρασιατική Καταστροφή και οι Συνέπειες της 1922	27
4.7 Οι Πολιτικοί Πρόσφυγες - 1946 και έπειτα	28
4.8 Η Μεταπολεμική περίοδος και η μεγάλη έκρηξη.....	29
4.9 Η Ελλάδα από Χώρα Εξόδου σε Χώρα Υποδοχής μετά τη δεκαετία του 1990.....	30

5. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	32
5.1 Λειτουργία οργανισμού Ο.Η.Ε	32
5.2 Ειδικευμένοι Οργανισμοί	32
5.2.2 Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (Κ.Ε.Σ.Α)	33
5.2.3 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ).....	34
5.2.4 Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε).....	35
5.2.5 Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας (Ν.Π.Ι.Δ).....	35
6. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	37
6.1 Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα.....	38
6.2 Συνθήκη Σένγκεν.....	39
6.3 Δουβλίνο II	40
6.4 Δουβλίνο III	42
6.5 Γενική αναφορά για το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο.....	42
7. ΟΙ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	46
8. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΑΣ – Ε.Ε	50
9. ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ.....	53
10. Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2015 ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ...	55
10.1 Η Αραβική άνοιξη και οι επιπτώσεις της.....	56
10.2 Προσφυγικές – Μεταναστευτικές ροές.....	58
10.2.1 Το Βόρειο Αιγαίο ως πύλη εισόδου στην Ελλάδα	60_Τοc50320299
10.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την κατάσταση	64
10.4 Η Παράτυπη Μετανάστευση σήμερα.....	66
10.5 Μέσα Μεταφοράς Μεταναστών	68
10.6 Επιπτώσεις της Μετανάστευσης	68
11. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ	
11.1 Νεοκλασική θεωρία.....	71

11.2	Κεϋνσιανή Θεωρία.....	72
11.3	Παράγοντες push και pull.....	72
11.4	Προσέγγιση Διπλής Αγοράς Εργασίας.....	73
11.5	Προσέγγιση Piore.....	74
12.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	76
13.	ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	78
14.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	79

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

1. Πίνακας 1: Αριθμός προσφύγων στην Ελλάδα 2019	57
2. Πίνακας 2: Προσφυγικές ροές στα νησιά του Αιγαίου 25/04/2019	59
3. Πίνακας 3: Προσφυγικές ροές στα νησιά του Αιγαίου 03/09/2020	59
4. Πίνακας 4: Αιτίες μετανάστευσης	61
5. Πίνακας 5: Ανάλυση μετανάστευσης ανά χώρα	62

ΛΙΣΤΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

1. Σχήμα 1: Θεώρημα Oberg	67
2. Σχήμα 2: Θεώρημα Piore	70

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία ασχολείται με το μεταναστευτικό-προσφυγικό ζήτημα στον Ελλαδικό χώρο, το διαχρονικό ζήτημα των ελληνοτουρκικών σχέσεων και τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο παραπάνω ζήτημα. Επίσης αναλύεται το νομικό πλαίσιο μέσα στην πάροδο του χρόνου και άλλες διάφορες πτυχές σε ένα θέμα που αποτελεί μείζον ζήτημα της καθημερινότητας.

Συγκεκριμένα στις πρώτες ενότητες θα αναλυθούν οι όροι, οι έννοιες και ο διαχωρισμός μεταξύ τους βάσει του διεθνούς νομικού συστήματος. Θα ακολουθήσει μια ιστορική ανασκόπηση γενικά και ειδικά προσεγγίζοντας κυρίως τον ελλαδικό χώρο. Σε άλλη ενότητα θα αναπτυχθούν οι διεθνείς συνθήκες που ισχύουν και ποιες χώρες συμμετέχουν σε αυτές ενώ παράλληλα θα γίνει και μια αναφορά στο ελληνικό πλαίσιο προσεγγίζοντας το ζήτημα από τη νομική του σκοπιά.

Επιπλέον, μια άλλη έννοια που αναλύεται είναι εκείνη του Ασύλου και πως αυτό εφαρμόζεται στη χώρα και τα προβλήματα που προκύπτουν. Σε ένα ζήτημα που θα δοθεί ιδιαίτερη βάση είναι οι ελληνοτουρκικές σχέσεις, μελετώντας το παρόν και το παρελθόν και το ζήτημα της παράτυπης μετανάστευσης. Σε όλη την εργασία σημαντικό ρόλο θα έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία είναι αυτή που διαδραματίζει το καθοριστικό ρόλο σε όλους τους τομείς.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε είναι η βιβλιογραφική έρευνα, η μελέτη άρθρων και δημοσιευμάτων του ελληνικού και ξένου Τύπου στην αλληλογραφία με φορείς, όσο και στις επίσημες διαδικτυακές πηγές οργανισμών και σχετικών φορέων, εμπλεκόμενων με τη μετανάστευση και την προσφυγική κρίση.

Όλες αυτές οι πλευρές μας οδηγούν σε ουσιαστικά και ασφαλή συμπεράσματα κυρίως για τον παρόν, διότι δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η μεταναστευτική- προσφυγική κρίση αποτελεί το μείζον πρόβλημα της δεκαετίας που δοκιμάζει καθημερινά τις σχέσεις μεταξύ των κρατών και φυσικά τις κοινωνίες οι οποίες όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, δεν ήταν έτοιμες να αντιμετωπίσουν επιτυχώς μια τέτοια κατάσταση ειδικά μετά την οικονομική κρίση του 2008.

Στην ανθρώπινη ιστορία οι μετακινήσεις αποτελούν ένα συχνό φαινόμενο. Άλλωστε η σημερινή εικόνα της υφηλίου έχει προκύψει από τις μετακινήσεις ανά τους αιώνες, είτε μεμονωμένα είτε με μετακίνηση ολόκληρων πληθυσμιακών μονάδων για διάφορους λόγους

πάντα όμως με ένα συγκεκριμένο σκοπό: την εύρεση ιδανικότερων συνθηκών διαβίωσης για τους ίδιους και τις οικογένειές τους.

Ο ελλαδικός χώρος λόγω της γεωγραφικής του θέσης βρίσκεται στο επίκεντρο του φαινομένου διότι από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα αποτέλεσε έδαφος αποστολής πληθυσμιακών μονάδων αλλά και τόπο υποδοχής μεταναστευτικών ροών, διαμορφώνοντας κατά πολύ τη σημερινή εικόνα του. Παρακάτω γίνεται πλήρης ιστορική αναφορά για αυτές τις μετακινήσεις από την Αρχαιότητα μέχρι και σήμερα, από και προς τον Ελλαδικό χώρο.

Θα καταλήξουμε στο παρόν όπου το ελληνικό κράτος βρίσκεται σε δεινή θέση αφού μετά την έκρηξη της Αραβικής Άνοιξης και το ξέσπασμα του Συριακού Εμφυλίου Πολέμου, η χώρα και οι Έλληνες δοκιμάζονται καθημερινά. Η χώρα αποτελεί το άκρο της Ευρώπης και καθημερινά δέχεται χιλιάδες μεταναστευτικές ροές που τείνουν στη παράτυπη μετανάστευση. Είναι γεγονός πως ούτε η Ελληνική Πολιτεία ούτε η Ε.Ε ήταν προετοιμασμένες για αυτό που θα ακολουθούσε μετά το 2015 το οποίο αποτελεί το έτος ορόσημο για την Προσφυγική Κρίση. Οι διοικητικές δομές και το πλαίσιο του τότε νομοθετικού πλαισίου δεν στάθηκαν ικανά να αποτρέψουν το μέγεθος της κατάστασης που θα ακολουθούσε.

Απέναντι στο μεγάλο ζήτημα – πρόβλημα που έχει προκύψει υπάρχουν άνθρωποι που άφησαν τα πάντα πίσω τους, διακινδυνεύοντας τη ζωή τους για ένα καλύτερο μέλλον που για αυτούς είναι ο δυτικός κόσμος. Το φαινόμενο του Μεταναστευτικού Ζητήματος απασχολεί μια δεκαετία τώρα τα ΜΜΕ παγκοσμίως και την διεθνή κοινή γνώμη. Η προσπάθεια ευαισθητοποίησης από τη μια είναι ευπρόσδεκτη όμως από την άλλη ο δυτικός κόσμος πρέπει να δώσει άμεσες και οριστικές λύσεις σε καταστάσεις που ο ίδιος δημιούργησε. Και αυτή τη φορά είναι απαραίτητο να προνοήσει για το μέλλον έτσι ώστε να μην έρθει εκ νέου σε αυτή τη δεινή θέση που βρίσκεται σήμερα.

2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ- ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ

Η Μετανάστευση αποτελεί ένα ευρύ πεδίο επιστημονικής έρευνας και μελέτης που τη συναντάμε κυρίως στις κοινωνικές επιστήμες. Η Μετανάστευση αποτελεί ένα φαινόμενο πολυεπίπεδο και πολύπλευρο και λόγω της ιδιαιτερότητάς του δεν μπορεί να οριστεί και να αποσαφηνιστεί.

Ο όρος μετανάστευση είναι γνώριμος και διαδεδομένος στη χώρα μας αυτή την εποχή και αυτό που απασχολεί την ελληνική κοινωνία είναι το μείζον πρόβλημα του διαχωρισμού μετανάστη- πρόσφυγα που θα αναλυθεί παρακάτω. Σημαντικό ρόλο στη Μετανάστευση είναι η ατομική βούληση, δηλαδή η απόφαση μετακίνησης από το ίδιο το άτομο για την εξεύρεση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης.

Με την ανάλυση της έννοιας αυτού του φαινομένου ασχολήθηκαν μεγάλες προσωπικότητες του παρελθόντος όπως ο Άλαν Σμιθ, κλασσικός οικονομολόγος του 18^{ου} αιώνα που συμπέρανε πως ένας άνθρωπος οδηγείται στη μετανάστευση όταν έχει την ανάγκη να βελτιώσει το βιοτικό του επίπεδο, κάτι που ισχύει και στις μέρες μας¹.

Ένας άλλος επιστήμονας έναν αιώνα αργότερα, ο Ράβενσταϊν (γεωγράφος), ήταν ο πρώτος που προσπάθησε να ασχοληθεί με νομικά ζητήματα και να τα καταγράψει σχετικά με τις μεταναστευτικές ροές της εποχής του. Προχώρησε στη δημοσίευση τριών άρθρων πριν από δύο αιώνες (1876, 1885, 1889) για τους νόμους που διέπουν τη μετανάστευση, αφού επί σειρά ετών αφιερώθηκε στη μελέτη στοιχείων του 19ου αιώνα για τη Μεγάλη Βρετανία².

Παρακάτω γίνεται μια προσπάθεια καταγραφής ορισμών που έχουν γίνει μέσα στο χρόνο για το τι είναι τελικά η Μετανάστευση:

- Απλή μετακίνηση, είτε από άτομα μόνα τους είτε από ολόκληρες ομάδες, από μία κοινωνία σε μία άλλη. Μεταφορά κάποιων ατόμων με γεωγραφικά κριτήρια ή ακόμη μετακίνηση ανθρώπινου και εργατικού δυναμικού από μια περιοχή σε μια άλλη.
- Ως Μετανάστευση ορίζεται η μεταβολή μόνιμα ή προσωρινά του τόπου εγκατάστασης μιας ομάδας, ενός κοινωνικού συνόλου, μιας ομάδας ή ενός ατόμου. Ως συνεχής ροή προσώπων από και προς μία περιοχή, η μετανάστευση είναι μία από τις τρεις βασικές

¹ Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες διαθέσιμο στον Δικτυακό Τόποσ Διαβουλευσεων Μετανάστευσης και Ασύλου (<http://www.open.gov.gr/immigration/?p=799>)

² Προσφυγική κρίση - Σύγχρονη μετανάστευση μέσω εθνικών χωρικών υδάτων (Κοντάκης Νικόλαος Μεταπτυχιακή Διατριβή)

δημογραφικές διαδικασίες. Είναι η διαδικασία εκείνη που συνεπάγεται τη μηχανική (ή τεχνητή) ανανέωση και φθορά ενός πληθυσμού, σε αντίθεση με τις άλλες δύο διαδικασίες (γεννητικότητα θνησιμότητα), που έχουν σχέση με τη φυσική ανανέωση και τη φθορά ενός πληθυσμού. Πρόκειται για τη μετακίνηση πληθυσμού, περικλείοντας κάθε είδος μετακίνησης ανθρώπων. Αφορά τη μετανάστευση προσφύγων, εκτοπισμένων προσώπων και οικονομικών μεταναστών

- Η Μετανάστευση είναι η γεωγραφική μετακίνηση των ανθρώπων από μια περιοχή σε μια άλλη για μόνιμη ή προσωρινή εγκατάσταση, που γίνεται εκούσια ή ακούσια (αναγκαστική μετανάστευση), πολλές φορές με βαθύτερα αίτια (τουλάχιστον στην εκούσια) όπως την αλλαγή του τρόπου ζωής και την αναζήτηση καλύτερης τύχης.
- Μετανάστευση είναι η διαδικασία μετακίνησης δια μέσου πολιτικών ή διοικητικών συνόρων, η οποία συνεπάγεται αλλαγή μόνιμης κατοικίας. Υποδηλώνεται η ελεύθερη ατομική βούληση κατά τη λήψη της απόφασης για μετακίνηση.
- Ειδικότερα, με τον όρο σύγχρονη μετανάστευση αναφερόμαστε σε εκείνη τη μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου που παρατηρείται στο πλαίσιο της σύγχρονης βιομηχανικής εποχής.

Η σύγχρονη μετανάστευση ξεκινάει το 1945, έτος λήξης του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου και αφορά κυρίως κινήσεις προς την Ευρώπη, ενώ από την άλλη η παραδοσιακή αναφέρεται κυρίως στην υπερπόντια μετανάστευση προς το νέο κόσμο και πιο συγκεκριμένα προς τις Η.Π.Α.

Φυσικά οι θεωρίες για τη μετανάστευση και άλλους όρους που συμπεριλαμβάνονται σε αυτή διαφέρουν από κράτος σε κράτος και από επιστήμη σε επιστήμη.

3. ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Στο κεφάλαιο αυτό που ακολουθεί θα αναλυθούν έννοιες και όροι που συσχετίζονται με υπό εξέταση θέμα της εργασίας και βρίσκονται στο προσκήνιο τα τελευταία χρόνια λόγω της έξαρσης του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος³.

▪ 3.1 Μετανάστης

Μετανάστης όπως αναφέρει ΟΗΕ είναι εκείνος που διαμένει για τουλάχιστον 6 μήνες μακριά από το τόπο κατοικίας του που έχει δηλώσει. Εάν βρίσκεται εντός της χώρας του ονομάζεται εσωτερικός μετανάστης, αντιθέτως αν διαμένει εκτός συνόρων αποκαλείται **εξωτερικός ή διεθνής μετανάστης.**

Επομένως πρόκειται για όλους εκείνους τους ανθρώπους οι οποίοι αφήνουν τον τόπο τους με δική τους θέληση προκειμένου να εγκατασταθούν σε μία άλλη χώρα για διάφορους λόγους όπως για παράδειγμα προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς και για αυτό ονομάζονται **οικονομικοί μετανάστες.**

Τα παραπάνω ισχύουν για εκείνους που αποφασίζουν να το πράξουν από μόνοι τους, και όχι λόγω των συνθηκών που επικρατούν στον τόπο τους. Η απόφασή τους αφορά πολλές φορές όλα τα μέλη της οικογένειάς τους και στόχος είναι η ανάπτυξη του βιοτικού επιπέδου τους.

▪ 3.2 Πρόσφυγας

Η Σύμβαση της Γενεύης του 1952 αποτελεί την πρώτη μεγάλη ιστορική συμφωνία και αναφέρει ρητά: «Πρόσφυγας είναι κάθε άτομο που έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του και δεν μπορεί ή δε θέλει να υπαχθεί στην προστασία της χώρας αυτής ή να επιστρέψει σε αυτή, λόγω φόβου δίωξης».

³ Μετανάστευση: Ορισμός και βασικές κατηγορίες διαθέσιμο στον Δικτυακό Τόπο Διαβουλεύσεων Μετανάστευσης και Ασύλου (<http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>)

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το “Γλωσσάριο για την μετανάστευση”, πρόσφυγας καλείται το άτομο, το οποίο δικαιούται την προστασία των Ηνωμένων Εθνών, καθώς πληροί τις προϋποθέσεις του ψηφίσματος της Έπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ανεξάρτητα από το αν βρίσκεται ή όχι σε μια χώρα, που είναι μέλος της Σύμβασης ή του Πρωτοκόλλου περί του Καθεστώτος Πρόσφυγα (1951 και 1967 αντίστοιχα), ή από το αν ή δεν έχει αναγνωριστεί ως πρόσφυγας από τη χώρα φιλοξενίας του. Το Πρωτόκολλο του 1967 αφαιρεί τους γεωγραφικούς και χρονικούς περιορισμούς που έθετε η αρχική Σύμβαση, σύμφωνα με τους οποίους μόνο άτομα που εμπλέκονταν στα γεγονότα που συνέβησαν στην Ευρώπη πριν την 1η Ιανουαρίου του 1951 μπορούσαν να υποβάλλουν αίτηση ασύλου.

▪ 3.3 Άσυλο

Το Άσυλο, το οποίο διακρίνεται σε επιμέρους κατηγορίες όπως π.χ. το πολιτικό άσυλο, είναι ένα είδος προστασίας που προσφέρει εντός των συνόρων του μια οργανωμένη πολιτεία σε κάποιον που έχει εκδιωχθεί από το τόπο του ή γίνεται σύμφωνα με τα λεγόμενά του μέχρι την επιβεβαίωση.

Σε αυτό συμμετέχουν οι διοικητικές αρχές, γίνεται η παροχή δελτίου ταυτότητας και ταξιδιωτικών εγγράφων και δύναται η μεταφορά περιουσιακών στοιχείων και άλλων αντικειμένων από την χώρα που προέρχονται.

Ακόμη, το πολιτικό άσυλο οδηγεί στην ενσωμάτωση και στη κατοχύρωση θεμελιωδών αρχών που διέπουν τα δημοκρατικά και ελεύθερα κράτη όπως ένα πλαίσιο ελευθεριών με σημαντικότερες αυτές του συνεταιρίζεσθαι, της ανεξιθρησκείας, της μετακίνησης στο εσωτερικό της χώρας, της εκπαίδευσης και πολλών άλλων αρχών που υπάρχουν στο δυτικό κόσμο.

Από τα παραπάνω προκύπτει πως ο πολιτικός πρόσφυγας που έτυχε απονομής πολιτικού ασύλου, έχει το δικαίωμα να παρίσταται ενώπιον των δικαστηρίων, να αποκτά κινητή ή ακίνητη περιουσία, να πωλεί ή να υποθηκεύει την περιουσία του, να ασκεί επάγγελμα είτε ως μισθωτός είτε ως ελεύθερος επαγγελματίας. Απολαμβάνει της ίδιας προστασίας με τους γηγενείς πολίτες χωρίς να γίνεται διάκριση της φυλής, της θρησκείας ή της χώρας καταγωγής του. Παράλληλα, το κράτος υποδοχής έχει την ηθική υποχρέωση να επιταχύνει τις διαδικασίες πολιτογράφησης του πρόσφυγα.

▪ **3.4 Αιτούντες Άσυλο**

Οι αιτούντες άσυλο είναι εκείνοι που προσπαθούν να πραγματοποιηθεί η είσοδός τους σε μια χώρα ως πρόσφυγες, αναμένοντας την απόφαση της αίτησής τους για να αποκτήσουν το καθεστώς του πρόσφυγα, υπό τις σχετικές διεθνείς και εθνικές οδηγίες. Εφόσον δεν καταγραφούν ως πρόσφυγες είναι αναγκασμένοι να αποχωρήσουν από τη χώρα και πολλές φορές να απελαθούν διότι είναι παράνομοι, εκτός και αν η άδεια παραμονής τους έχει δοθεί για ανθρωπιστικούς ή άλλους σχετικούς λόγους.

▪ **3.5 Διαφορά Μετανάστη – Πρόσφυγα**

Αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα και ο διαχωρισμός των παραπάνω εννοιών έχει απασχολήσει τόσο ειδικούς όσο και την κοινή γνώμη η οποία λόγω της έξαρσης των τελευταίων ετών έχει οδηγηθεί σε αναβρασμό.

Ο μετανάστης είναι αυτός που ωθείται από τη φτώχεια και τις κάκιστες συνθήκες ζωής που επικρατούν στη χώρα του αποχωρώντας από αυτή με απώτερο σκοπό να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο αφενός του ίδιου και αφετέρου σε πολλές περιπτώσεις ολόκληρης της οικογένειάς του. Αν αποφασίσει να πάρει το δρόμο της επιστροφής θα λαμβάνει και πάλι τη προστασία της πατρίδας του.

Από την άλλη, οι πρόσφυγες οδηγούνται στο να εγκαταλείψουν τη χώρα τους επειδή απειλείται η ίδια τους η ζωή λόγω πολεμικών ή αιματηρών κοινωνικών συγκρούσεων που διαδραματίζονται στον τόπο καταγωγής τους και η επιστροφή τους δεν είναι εύκολη, καθώς πολλές φορές είναι σχεδόν δεδομένο το να απειλείται η ίδια τους η ζωή.

Τα άτομα αυτής της κατηγορίας έχουν το δικαίωμα να κάνουν αίτηση για άσυλο σε μια άλλη χώρα, δηλαδή να ζητήσουν προστασία και να αναγνωριστούν ως πρόσφυγες. Όσο βρίσκονται στην αναμονή και περιμένουν να εξεταστεί το αίτημά τους, ονομάζονται αιτούντες άσυλο. Η προσφυγική ιδιότητα και κατάσταση δεν είναι δια βίου. Σε πολλές περιπτώσεις πολλοί από τους πρόσφυγες περιμένουν την ομαλοποίηση των καταστάσεων στη χώρα τους για να επιστρέψουν πίσω για να κάνουν μια νέα αρχή. Ωστόσο αυτό συμβαίνει σπάνια, με τους πρόσφυγες να κλείνουν οριστικά την πόρτα στο παρελθόν και να σχεδιάζουν τη νέα τους ζωή στον τόπο που θα οριστικοποιηθεί η εγκατάστασή τους.

Ο διαχωρισμός μεταξύ των δύο είναι μια διαδικασία με σύνθετο χαρακτήρα και πολλές πλευρές. Όσον αφορά τη χώρα μας οι μετακινήσεις είναι «μεικτές», αφού τόσο οι πρόσφυγες όσο και οι οικονομικοί μετανάστες χρησιμοποιούν τους ίδιους δρόμους διέλευσης και εισόδου στη χώρα. Στο σύνολο δεν υπάρχουν νόμιμα έγγραφα (π.χ. άδεια θεώρησης εισόδου) ή έγγραφα ταυτοποίησης (ταυτότητα, διαβατήριο κτλ.) και προσφεύγουν σε κυκλώματα διακινητών, ώστε να αποφύγουν τους συνοριακούς ελέγχους, με αποτέλεσμα η ταυτότητα και η εξακρίβωση της χώρας προέλευσης και της ανάγκης για διεθνή προστασία να καθίσταται δύσκολη.

Καταγραφή γίνεται εφόσον συλληφθούν στα κέντρα υποδοχής. Οι αιτούντες άσυλο εύκολα μπορούν να αναγνωριστούν με τη χρήση ορισμένων ενεργειών συμπεραίνοντας από ποια χώρα κατάγονται και μέσω των διαδικασιών να διαχωρίσουν στο ποιοι είναι πρόσφυγες και ποιοι μετανάστες. Επαφές με πρεσβείες και προξενεία για τη διασταύρωση/εξακρίβωση στοιχείων επιτρέπεται μόνο εφόσον δεν πρόκειται για αιτούντες άσυλο ή για δικαιούχους διεθνούς προστασίας.

▪ **3.6 Παράτυπη Μετανάστευση**

Με αυτό τον όρο ονομάζεται η ενέργεια που πραγματοποιείται εκτός των κανονιστικών πράξεων των χωρών αποστολής, διέλευσης και υποδοχής. Δεν είναι εύκολο να οριστεί με σαφήνεια τι είναι η παράτυπη μετανάστευση. Οι χώρες που δέχονται αυτή τη κατηγορία μεταναστών καταλήγουν στο ότι η κατηγορία αυτή αναζητά διαμονή και εργασία χωρίς να τηρεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις και τα έγγραφα που έχουν οριστεί σύμφωνα με τις διεθνείς συμφωνίες.

▪ **3.7 Διαφορά Παράτυπου Μετανάστη - Πρόσφυγα**

Οι διαφορές πρόσφυγα και παράτυπου μετανάστη είναι πολλές με πρώτη και σημαντικότερη το γεγονός πως ο πρόσφυγας μπορεί να έχει βρεθεί σε μια χώρα δίχως τις απαραίτητες προϋποθέσεις και τα απαραίτητα έγγραφα, ωστόσο προσπαθεί να εισέλθει σε αυτή χωρίς παρατυπίες για παράδειγμα διακίνηση μέσω λαθρεμπόρων και τελικός σκοπός είναι η αίτηση ασύλου. Αντίθετα, επιδίωξη του παράτυπου μετανάστη είναι να εισέλθει στη χώρα με τρόπο μη νόμιμο, ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδηγούν σε μια τέτοια πράξη.

Παράτυπος μετανάστης ή άτυπος μετανάστης είναι κάποιος που δεν έχει νόμιμη άδεια εισόδου και παραμονής σε κάποια χώρα. Πολλές φορές έχει πέσει θύμα των παράνομων διακινητών οι οποίοι τον έχουν εφοδιάσει με πλαστά έγγραφα και μάλιστα πολλές φορές οι ίδιοι είναι εκείνοι που επιλέγουν το συγκεκριμένο δρόμο.

Στις ημέρες μας προέκυψαν διάφοροι όροι που προσάθησαν να επεξηγηθούν με ποιο γνωστό αυτόν του «λαθρομετανάστη» ο οποίος με το χρόνο αρχίζει να αποφεύγεται λόγω της σύγχυσης που προκαλείται.

Συμπερασματικά αυτός που δεν έχει νόμιμη άδεια εισόδου ή παραμονής σε κάποια χώρα και δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να λάβει καθεστώς διεθνούς προστασίας, θεωρείται παράτυπος μετανάστης.

▪ **3.8 Άλλοδαποί**

Ο άλλοδαπός είναι εκείνος που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή κατέχει ιθαγένεια ενός ή περισσότερων κρατών (πολυιθαγενείς) ή δεν έχουν καμία ιθαγένεια (ανιθαγενείς).

▪ **3.9 Υπήκοος Τρίτης Χώρας**

Ως υπήκοος τρίτης χώρας ορίζεται εκείνος που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ούτε την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς είναι άλλοδαπός, ο οποίος δεν είναι πολίτης κράτους μέλους της ΕΕ και δεν έχει το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας εντός των κρατών της Ένωσης.

▪ **3.10 Ανιθαγενής**

Ανιθαγενής είναι το πρόσωπο που στερείται ιθαγένειας και επομένως δε θεωρείται πολίτης οποιουδήποτε κράτους, σύμφωνα με το δίκαιό του. Ο διεθνής νομικός ορισμός του ανιθαγενούς ατόμου αναφέρεται στο άρθρο 1 της σύμβασης του 1954 και ορίζει ανιθαγενές «ένα άτομο που δεν θεωρείται υπήκοος από κάποιο κράτος στο πλαίσιο της νομοθεσίας του». Αυτό σημαίνει ότι ανιθαγενές άτομο είναι εκείνο που δεν έχει την εθνικότητα κάποιας χώρας. Μερικοί άνθρωποι γεννιούνται χωρίς ιθαγένεια, ενώ άλλοι καθίστανται ανιθαγενείς κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

▪ **3.11 Μεταναστευτική Πολιτική**

Με τον όρο Μεταναστευτική Πολιτική ορίζεται η πολιτική που ασκεί ένα κράτος με σκοπό την αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης. Η μεταναστευτική πολιτική διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

α) στη ρύθμιση και τον έλεγχο της μετανάστευσης

β) στην ενσωμάτωση των μεταναστών

Ρύθμιση και έλεγχος μετανάστευσης: Η πολιτική ρύθμισης και ελέγχου της μετανάστευσης περιλαμβάνει τη διαδικασία και όλους εκείνους τους κανόνες μέσω των οποίων προσδιορίζεται η είσοδος των αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής. Επομένως, μέσω αυτής της πολιτικής αντιλαμβανόμαστε τόσο την ποιότητα όσο και την ποσότητα του αριθμού μεταναστών που βρίσκονται (εισέρχονται και παραμένουν) στη χώρα υποδοχής.

Ενσωμάτωση μεταναστών: Ως μεταναστευτική πολιτική ορίζεται «το σύνολο των θεσμοθετημένων μέτρων και υιοθετημένων κοινωνικών πρακτικών που σκοπό έχει να ελέγξει, να περιορίσει και να οργανώσει το μεταναστευτικό φαινόμενο.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Η Περίοδος της Αρχαιότητας

Από αρχαιοτάτων χρόνων η μεταναστευτική οδύσσεια των Ελλήνων και πολλών άλλων λαών είναι γνωστή και έχει απασχολήσει το σήμερα διότι όλες αυτές οι μετακινήσεις των προγόνων μας, είτε εκούσιες είτε υποχρεωτικές, δημιούργησαν το σύγχρονο πάζλ της υφηλίου.

Για τον ελλαδικό χώρο από και προς αυτόν, το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι κάτι γνωστό και διαχρονικό. Με την πτώση του Μυκηναϊκού Κόσμου και το τέλος της εποχής του Χαλκού ξεκινάνε οι μεγάλες μεταναστεύσεις τόσο στη στεριά όσο και στη θάλασσα. Στον ελλαδικό χώρο συντελείται η περίφημη κάθοδος των Δωριέων η οποία αλλάζει άρδην τα δεδομένα της άκρου του Χερσονήσου της Αίμου προμηνύοντας νέα δεδομένα και καταστάσεις στους επόμενους αιώνες.

Το πρώτο μεγάλο κύμα μετανάστευσης το οποίο είναι γνωστό στην σύγχρονη Ιστοριογραφία και ως Α΄ Αποικισμός, λαμβάνει χώρα από τα μέσα του 11^{ου} έως τα τέλη του 9^{ου} αιώνα π.Χ. Οι μετακινήσεις αυτές οδήγησαν στον αποικισμό των νησιών του Αιγαίου, της Κύπρου, της Κρήτης, των Επτανήσων και της δυτικής ακτής της Μικράς Ασίας από ελληνικά φύλα, της ηπειρωτικής Ελλάδας και την ίδρυση νέων πόλεων που αποτέλεσαν αργότερα σημαντικά κέντρα του ελληνικού πολιτισμού ανά τους αιώνες. Οι μετακινήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν σε διαδοχικά κύματα διαχωρισμένες σε ομάδες και διακρίνονται σε Αιολικό, Ιωνικό, Δωρικό και Αχαϊκό (αποικισμό) με την παρουσία τους να διαρκεί μέχρι σήμερα⁴.

Όμως αξιοσημείωτος μέχρι και σήμερα παραμένει ο Δεύτερος ελληνικός αποικισμός όπου ονομάστηκε η οργανωμένη αποικιακή εξάπλωση των αρχαίων Ελλήνων στον χώρο της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου, για περισσότερο από τρεις αιώνες πιο συγκεκριμένα κατά την περίοδο του 8^{ου}, του 7^{ου} και του 6^{ου} αιώνα π.Χ.

Η δημογραφική έκρηξη που σημειώθηκε εκείνη την περίοδο, η έλλειψη πρώτων υλών, η γεωμορφολογική εικόνα της χώρας, οι πολιτικές και στρατιωτικές συγκρούσεις οδήγησαν σε αυτή την τεράστια φυγή η οποία διέφερε από τον πρώτο αποικισμό, διότι αποτέλεσε

⁴ Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος, Χέρμαν Μπένγκτσον, σελ 77-129

οργανωμένη επιχείρηση από την μητρόπολη σε αντίθεση με την απλή μετακίνηση φυλών που συντελέστηκε κατά τον πρώτο αποικισμό. Πολλές αποικίες που ιδρύθηκαν αυτή την περίοδο εξελίχθηκαν σε πόλεις ισχυρές και έγιναν ανεξάρτητες από την μητρόπολη.

Η νέα περιοχή εγκατάστασης μπορούσε να προσφέρει ανεκμετάλλευτους πόρους τόσο στις καινούργιες πόλεις όσο και να προμηθεύσει την μητρόπολη με μέρος των αγαθών που θα παρήγαγε. Η ανάπτυξη του εμπορίου ήταν από τα σημαντικότερα κίνητρα ίδρυσης αποικιών. Οι αποικίες αυτές θα δημιουργούσαν νέες αγορές, θα προμήθευαν την μητρόπολη με σημαντικές πρώτες ύλες και θα αποτελούσαν σημαντικούς ενδιάμεσους σταθμούς στα μακρινά εμπορικά ταξίδια της εποχής.

Οι παραπάνω μετακινήσεις οδήγησαν στη δημιουργία ενός νέου κόσμου που θα δέσποζε στην ευρύτερη περιοχή για τους επόμενους δέκα αιώνες, αλλά θα άφηνε το στίγμα του μέχρι σήμερα.

Η επιβολή των ρωμαϊκών όπλων άλλαξε τη φυσιογνωμία του τότε γνωστού κόσμου ο οποίος πλέον διοικούνταν από ένα ενιαίο κέντρο που είχε καταστήσει τη Μεσόγειο Ρωμαϊκή λίμνη.

Ωστόσο όλες οι αυτοκρατορίες έχουν την άνοδο και τη πτώση τους. Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στην οποία συμπεριλαμβανόταν ο ελλαδικός και το σύνολο του ελληνικού κόσμου έπεσε σε παρακμή, αλλά ταφόπλακα αποτέλεσε η μεγάλη μετανάστευση ενός μεγάλου ρεύματος ολόκληρων λαών γνωστές και ως *Völkerwanderung* (γερμ. "μετακίνηση των λαών") στη γερμανική ιστορία όμως από τη ρωμαϊκή σκοπιά γίνεται λόγος για βαρβαρικές εισβολές.

Οι μετακινήσεις –περιπλανήσεις αυτές σημειώθηκαν λόγω της εμφάνισης ενός λαού της Ανατολής, των Ούννων, οι όποιοι μέσα σε λίγα χρόνια έσπρωξαν το συνονθύλευμα των γερμανικών λαών που κατοικούσε στα βόρεια σύνορα της Αυτοκρατορίας για αιώνες μέσα στη καρδιά της. Αν και αρχικά η εγκατάσταση φάνταζε προσωρινή, η ήδη παραπαίουσα Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η άνοδος της Ανατολής και το μετατόπισμα του κέντρου προς τα ανατολικά έδωσε τη χαριστική βολή στην πάλαι πότε ένδοξη Αυτοκρατορία, με τις μετακινήσεις αυτές πέρα από την οριστική πτώση της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, να επιφέρουν πολιτιστικές ανακατατάξεις που άλλαξαν ριζικά το πρόσωπο τόσο της ανατολικής όσο και της δυτικής Ευρώπης και σημάδεψαν το πέρασμα από την Αρχαιότητα στον Μεσαίωνα.

4.2 Μεσαίωνας - Οθωμανική Αυτοκρατορία

Κατά τη περίοδο του Μεσαίωνα⁵, για σχεδόν μια χιλιετία, οι μετακινήσεις λαών και μεγάλων πληθυσμιακών μονάδων ήταν συχνό φαινόμενο και πολλές φορές με μόνιμο χαρακτήρα όπως για παράδειγμα οι Γότθοι και αργότερα οι Σλάβοι στο Βυζάντιο.

Ωστόσο σε αυτό το σημείο θα αναφερθούν κάποια είδη μετακινήσεων τα οποία είχαν άμεσο αντίκτυπο για τον ελλαδικό χώρο και για τους επόμενους αιώνες.

Αρχικά, η δημιουργία παροικιών στη Δύση μετά τον 13^ο αιώνα η οποία σχηματίστηκε από διάφορα κοινωνικά στρώματα της κατακερματισμένης και παραπαίουσας Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Μετά την Οθωμανική κατάκτηση⁶ και την Άλωση στα παραπάνω κύματα προστέθηκαν ακόμη χιλιάδες, αφού η κακομεταχείριση των οθωμανικών αρχών και τα αντίποινα σε περίπτωση επαναστάσεων και πολέμου οδήγησαν χιλιάδες προς την Ιταλία.

Λίγους αιώνες αργότερα η ανάδειξη της Ρωσίας σε μεγάλη δύναμη και της Δυναστείας των Αψβούργων από την άλλη, έστρεψε πολλούς Έλληνες προς τα νέα κέντρα που δημιουργήθηκαν τόσο στη βαλκανική χερσόνησο όσο και στην κεντρική Ευρώπη και ειδικότερα σε περιοχές της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Έλληνες των περιοχών αυτών κατάφεραν να αναπτυχθούν σε τέτοιο βαθμό μέχρι να έχουν τα ηνία στα οικονομικά και διοικητικά της περιοχής τους και το πρώτο λόγο στη κεντρική εξουσία.

Σε αυτό το σημείο δεν μπορεί να μην αναφερθεί πως αυτές οι εστίες της Διασποράς κράτησαν τη φλόγα του γένους ζωντανή και προετοίμασαν το Έθνος για τη μεγάλη στιγμή της Ελευθερίας.

Μια άλλη μετακίνηση που σημειώθηκε στα τέλη του 15^{ου} αιώνα είναι αυτή των Εβραίων της Ισπανίας⁷ προς την τότε Οθωμανική Αυτοκρατορία και πιο συγκεκριμένα στη πόλη της Θεσσαλονίκης.

Το 1492, οι καθολικοί βασιλιάδες της Ισπανίας, ο Φερδινάνδος και η Ισαβέλλα, εξόρισαν όλους τους Εβραίους της Ισπανίας. Όσοι δεν αλλαξοπίστησαν, αναγκάστηκαν να

⁵ Ιστορία της Μεσαιωνικής Ευρώπης- Από τον Μέγα Κωνσταντίνο στον Άγιο Λουδοβίκο, R.H.C DAVIES, σελ. 55

⁶ Μεταξύ Οθωμανικής κυριαρχίας και Ευρωπαϊκής πρόκλησης- Ο ελληνικός κόσμος στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, Ι.Κ. ΧΑΣΙΩΤΗΣ, σελ. 157-163

⁷ Γιατί εκδιώχθηκαν οι Εβραίοι από την Ισπανία, διαθέσιμο στον διαδικτυακό ιστότοπο: https://dialefsis.blogspot.com/2017/06/blog-post_95.html

εγκαταλείψουν τα σπίτια και τις περιουσίες τους και να καταφύγουν σε διάφορες χώρες της Μεσογείου.

Στις περισσότερες περιοχές που επικρατούσε ο καθολικισμός δεν έγιναν αποδεκτοί και μόνο ο Σουλτάνος Βαγιαζήτ Β΄ τους δέχτηκε και τους εγκατέστησε κυρίως στη Θεσσαλονίκη.

Περίπου 200.000 Εβραίοι θα ξεκινήσουν μια νέα πορεία, θα δώσουν μια νέα πνοή αναλαμβάνοντας τα εμπορικά ζητήματα και θα κυριαρχήσουν για τους επόμενους αιώνες. Οι απόγονοι αυτών θα εκδιωχθούν από τη νέα πατρίδα τους εκατοντάδες χρόνια μετά τη δεκαετία του 1940 και θα βρουν μαρτυρικό τέλος στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Ναζιστικής Γερμανίας. Όσοι κατάφεραν και επέζησαν θα οδηγηθούν και πάλι στη μετανάστευση με τη δημιουργία του κράτους του Ισραήλ το 1947. Η Θεσσαλονίκη θα ονομαστεί Μητέρα του Ισραήλ και μέχρι σήμερα κατέχει περίοπτη θέση στη καρδιά των απανταχού Εβραίων.

4.3 Το Προσφυγικό - Μεταναστευτικό Ζήτημα στα τέλη του 19^{ου} Αιώνα και η υπερπόντια μετανάστευση

Ως αφετηρία του Προσφυγικού της Νεότερης Ιστορίας της Ελλάδας μπορούμε να ορίσουμε την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασης το 1821. Μπορεί η Πελοπόννησος και η Στερεά να αποτέλεσαν την κάρδια της Επανάστασης και εν συνεχεία να κέρδισαν την πολυπόθητη ελευθερία, όμως οι επαναστατικές εστίες ήταν πολλές αφού σε όλα τα μήκη και πλάτη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το ελληνικό στοιχείο ήταν ισχυρό και η παρουσία του προαιώνια⁸.

Οι ομαδικές αυτές μετακινήσεις οφείλονταν στην αποτυχία των τοπικών εξεγέρσεων, με το βόρειο ηπειρωτικό χώρο και τα πολυάριθμα νησιά των ελληνικών θαλασσών να αποτελούν τις εστίες φυγής με προορισμό αρχικά την καρδιά της Επανάστασης και εν συνεχεία το νεοσύστατο ελληνικό βασίλειο. Σε καμιά περίπτωση δεν γίνεται σύγκριση με την μετακίνηση που σημειώθηκε έναν αιώνα αργότερα, που θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω.

Αν και τα στοιχεία που έχουμε δεν είναι πλήρη, η σημασία του πρώτου αυτού προσφυγικού ρεύματος είναι τεράστια διότι αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο του νεοιδρυθέντος κράτους, καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις αφού οι Έλληνες για πρώτη φορά

⁸ Ελλάς η σύγχρονη συνέχεια από το 1821 μέχρι σήμερα, Θάνος Βερέμης- Γιάννης Κολιόπουλος, σελ. 174-183

δημιούργησαν ένα ενιαίο εθνικό και διοικητικό κέντρο όπως το όριζαν οι νέες συνθήκες των δυτικών προτύπων.

Ο νέος κόσμος, η γη της Επαγγελίας όπως συνηθίζοταν να αναφέρεται στα μέσα της εποχής οι Η.Π.Α. αποτέλεσαν τεράστιο πόλο έλξης για τους Ευρωπαίους. Οι Έλληνες δεν ξέφυγαν από το γενικό κανόνα και οι εσωτερικές εξελίξεις ήταν αυτές που οδήγησαν στην πρώτη μεγάλη έκρηξη του μεταναστευτικού κύματος που γνώρισε ο τόπος.

Ήδη το 1880 από ορεινές περιοχές της Πελοποννήσου ξεκινάνε τα πρώτα караβάνια μεταναστών για το μεγάλο υπερατλαντικό ταξίδι που θα τους οδηγούσε στην άλλη άκρη της υφελίου. Η έξαρση του μεταναστευτικού «πυρετού» προς τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν η δεκαετία 1906-1915, όπου από την Ελλάδα μετανάστευσαν προς τις ΗΠΑ 250.555 άτομα, δηλαδή το 65% περίπου των Ελλήνων μεταναστών προς τις υπερπόντιες χώρες κατά την περίοδο 1881-1920.

Οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες ήταν οι παράγοντες που ώθησαν στην έξοδο χιλιάδες Έλληνες στο εξωτερικό. Όμως καταλυτικό ρόλο στις εξελίξεις διαδραμάτισε η σταφιδική κρίση η οποία έπληξε τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας και άνοιξε την έξοδο για την μεγαλύτερη μετανάστευση που είχε γνωρίσει ποτέ ο τόπος.

Πιο συγκεκριμένα η σταφιδική κρίση εκδηλώθηκε το 1892 κάτω από την επίδραση δραματικών μεταβολών: στη Γαλλία υπήρξε αποκατάσταση των αμπελώνων τα οποία είχαν πληγεί τις προηγούμενες δεκαετίες, υπήρξε μείωση της ζήτησης από την Αγγλία, αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων με τη δημιουργία βιομηχανικών υποκατάστατων της σταφίδας και τέλος, είσοδος στη διεθνή αγορά νέων σταφιδοπαραγωγικών περιοχών.

Η προσάρτηση της Θεσσαλίας και των εύφορων εδαφών της, οδήγησε στην έξαρση του αγροτικού προβλήματος με τους μεγαλογαιοκτήμονες και τους κολλήγους. Μια προσωρινή λύση δόθηκε με αυτό τον τρόπο, αφού η οριστική λύση δόθηκε δεκαετίες αργότερα.

Όσον αφορά το προφίλ των μεταναστών, τα πρώτα χρόνια ήταν άνδρες στη πλειοψηφία, αλλά με το πέρασμα του χρόνου η αναλογία των γυναικών αυξάνεται. Από νεότερες μελέτες, σύμφωνα με επεξεργασμένα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ), προκύπτει ότι ενώ το 1896 στους 100 μετανάστες, 2,4 ήταν γυναίκες, το 1906 ήταν 3,7 και το 1910 ήταν 6,5. Το 1914 η αναλογία θα φτάσει στις 12,4 γυναίκες και το 1924 στις 57,0.

Από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά εκδηλώνεται μια τάση για μόνιμη εγκατάσταση των Ελλήνων μεταναστών στις υπερπόντιες χώρες σε σύγκριση με το παρελθόν όπου η εγκατάσταση ήταν προσωρινή και η επιστροφή στη πατρίδα δεδομένη. Η τάση αυτή δίνει ώθηση στην «εξαρτημένη» μετανάστευση των γυναικών (γάμος με μετανάστη), αλλά συνοδεύεται, παράλληλα, από την παρουσία και ενίσχυση της «αυτόνομης» μετανάστευσης των Ελληνίδων γυναικών. Η ανάδειξη του γυναικείου κινήματος δίνει νέα τροπή και στη μετανάστευση, αφού πλέον οι γυναίκες μεταναστεύουν μόνες τους. Επιπλέον όσον αφορά το ηλικιακό σκέλος, οι μετανάστες, άνδρες και γυναίκες, στις υπερπόντιες χώρες απαρτίζονται ηλικιακά στη μεγάλη πλειοψηφία τους, από άτομα που μπορούν να δεσμευτούν αποδοτικά στην παραγωγική διαδικασία, δηλαδή από άτομα των ηλικιών μεταξύ 15 και 44 ετών. Οι ηλικίες αυτές παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή, την περίοδο της έξαρσης του μεταναστευτικού ρεύματος προς τις ΗΠΑ.

Συγκεκριμένα την περίοδο 1906-1910 η ηλικιακή αυτή ομάδα κάλυπτε το 96,2% των μεταναστών, ενώ την αμέσως επόμενη πενταετία (1911-1915) το 93,5%. Σύμφωνα πάντα με τα προηγούμενα επεξεργασμένα στοιχεία της ΕΣΥΕ, την περίοδο 1899-1922 σημαντική είναι και η συμμετοχή των ηλικιών 14 ετών και κάτω (ιδιαίτερα της ηλικίας 10-12-14 ετών σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα των 45 και άνω) γεγονός που επιβεβαιώνει τις συνθήκες πρωταρχικής συσσώρευσης με τη συμμετοχή παιδιών στην παραγωγική διαδικασία.

Ακόμη την περίοδο 1890-1920 οι περισσότεροι μετανάστες είναι άγαμοι, ενώ οι έγγαμοι στην αρχή έρχονται χωρίς την οικογένειά τους, η οποία θα ακολουθήσει σε σημαντικό ποσοστό, λίγα χρόνια αργότερα. Το ποσοστό των άγαμων ανδρών είναι συντριπτικά μεγαλύτερο εκείνου των άγαμων γυναικών, που προέρχονται από αγροτικές περιοχές. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο άγαμος μετανάστης τα πρώτα χρόνια εργάζεται με κύριο στόχο να ενισχύσει την οικογένειά του που έμεινε πίσω και ιδιαίτερα να στηρίξει τα ασθενέστερα μέλη της, ιδίως τις ανύπαντρες αδελφές. Ο έγγαμος που δημιουργεί οικογένεια στη νέα πατρίδα πολλές φορές διχάζεται ανάμεσα στη στήριξη της νέας και της παλιάς οικογένειας. Στις δεκαετίες που θα ακολουθήσουν τα δεδομένα θα αλλάξουν ριζικά αφού τόσο το κραχ της Νέας Υόρκης στα τέλη της δεκαετίας του 1920 όσο και η εδραίωση απολυταρχικών καθεστώτων σε πολλές χώρες του κόσμου θα μειώσουν τις μεταναστευτικές κινήσεις μέσα και έξω από τη χώρα. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι επιπτώσεις του θα ανοίξουν ένα νέο κύκλο με την Ελλάδα να αποτελεί και πάλι χώρα εξόδου για πολλούς σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου. Η μεταπολεμική μετανάστευση θα αναλυθεί διεξοδικά παρακάτω.

4.4 Φαινόμενο 20^{ου} αιώνα

Ο 19^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από την παρακμή και τη σταδιακή αποδόμηση του Μεγάλου Ασθενούς της Ανατολής, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο λόγος όλων αυτών αποτέλεσε η άνοδος των εθνικών ιδεών και κινημάτων από το μωσαϊκό των λαών του Σουλτάνου και η διακαής επιθυμία για την δημιουργία εθνικού κράτους.

Οι καταγιστικές εξελίξεις, οι ανταγωνισμοί και οι πολεμικές συγκρούσεις που ακολούθησαν εντός και εκτός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οδήγησαν σε ένα τεράστιο προσφυγικό ρεύμα άνευ προηγουμένου, με το θρήσκευμα να αποτελεί το εισιτήριο για τη νέα κατοικία.

Το αποκορύφωμα δεν είναι άλλο από τη Μικρασιατική Καταστροφή και ο τρόπος που οδηγηθήκαμε εκεί, κάτι πρωτόγνωρο για την ανθρώπινη ιστορία με καταλυτικές επιπτώσεις που δοκίμασαν το ελληνικό κράτος και το ανάγκασαν σε μια επανεκκίνηση εκατό χρόνια μετά την Εθνική Παλιγγενεσία.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τα πρώτα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα σημειώθηκαν από τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία αντίστοιχα, στην πρώτη περίπτωση λόγω του ανταγωνισμού Ελλάδας – Βουλγαρίας για την επικράτηση στην οθωμανική Μακεδονία και της ένοπλης σύγκρουσης μεταξύ τους, τον γνωστό Μακεδονικό Αγώνα και τις βιαιοπραγίες των Βουλγάρων έναντι των Ελλήνων.

Από τη Ρουμανία κατέφθασε ένα μεγάλο κομμάτι ελληνικού πληθυσμού που πρωτοστατούσε για αιώνες στη συγκεκριμένη περιοχή και ο βασικός λόγος ήταν η έξαρση του Κουτσοβλαχικού⁹ Ζητήματος και η προσπάθεια των Ρουμάνων για την επιβολή στους βλάχικους πληθυσμούς εντός της χώρας που οδήγησε στην ένταση των σχέσεων μεταξύ των δυο χωρών.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι του 1912-1913 και οι συνθήκες που προέκυψαν από αυτούς έδωσαν τη σκυτάλη σε νέες μετακινήσεις, όπως για παράδειγμα Έλληνες από τη Βουλγαρία, από τη Δυτική Θράκη, καθώς και από περιοχές που είχαν παραχωρηθεί στη Σερβία, έφθασαν στην Ελλάδα. Επιπλέον η προσάρτηση του κύριου συνόλου της Μακεδονίας προσέλκυσε πρόσφυγες από τη Ρωσία και τον Καύκασο με απώτερο σκοπό την εγκατάστασή τους στη συγκεκριμένη περιοχή και την εκμετάλλευση της εύφορης γης που αυτή παρείχε. Ο

⁹ Ελληνική Μετανάστευση, διαθέσιμη στο δικτυακό τόπο http://thehistoryofgreece.blogspot.com/2012/03/blog-post_26.html

ανεξέλεγκτος όμως αριθμός των προσφύγων οδήγησε τους κυβερνώντες να βάλουν «στοπ» σε αυτά τα ρεύματα.

Οι εσωτερικές εξελίξεις¹⁰, κυρίως όμως οι διεθνείς, με την έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και τη συμμετοχή των βαλκανικών χωρών σε αυτόν, θα οδηγήσουν σε νέα δεδομένα τα οποία θα διαρκέσουν περίπου μια δεκαετία και το τέλος να δίνεται με τη Μικρασιατική Καταστροφή και τη Λωζάννη που θα δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα παρακάτω.

4.5 Η Περίοδος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου

Η έκρηξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και η συμμετοχή της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σε αυτόν σε αντίπαλα στρατόπεδα είχε επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα.

Η παρουσία του ελληνορθόδοξου στοιχείου υπήρξε μακραίωνη στα μικρασιατικά παράλια, στον Εύξεινο Πόντο και στα βάθη της Ανατολίας και παρά τις έντονες πιέσεις, διώξεις και τους μαζικούς εξισλαμισμούς, οι Έλληνες όχι μόνο επέζησαν αλλά ήταν και αυτοί που εκμεταλλεύτηκαν τις διαρθρωτικές αλλαγές που συντελέστηκαν στην Οθωμανική Περίοδο κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} συγκεντρώνοντας τον πλούτο και τις οικονομικές τύχες της Αυτοκρατορίας στα χέρια τους.

Οι πολεμικές εξελίξεις σε συνδυασμό με την άνοδο των Νεότουρκων και την έξαρση του εθνικισμού στη γείτονα χώρα, οδήγησε σε κάτι που δεν είχε γνωρίσει έως τότε η ανθρωπότητα.

Στο στόχαστρο των Τούρκων βρέθηκαν οι μειονότητες κυρίως Έλληνες και Αρμένιοι που κατείχαν τον πλούτο όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Ήδη από τις αρχές του 1914 έγιναν αθρόες μεταναστεύσεις Μουσουλμάνων της Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας προς τη Μικρά Ασία, οι οποίες υποκινήθηκαν σε γενικές γραμμές από την τουρκική κυβέρνηση. Η είσοδος της Τουρκίας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, της έδωσε την ευκαιρία να εκδιώξει τους Έλληνες από τις πατρογονικές τους εστίες με μεθόδευση η οποία υποκινήθηκε από τους συμμάχους των Τούρκων, τους Γερμανούς. Πρώτα θύματα υπήρξαν οι Έλληνες της Ανατολικής Θράκης, οι οποίοι εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους στις αρχές του 1914. Το Μάιο οι διωγμοί επεκτάθηκαν και στη Δυτική Μικρά

¹⁰ Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, Απόστολος Ε. Βακαλόπουλος

Ασία, με το πρόσχημα της εκκένωσης της περιοχής απέναντι από τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, για στρατιωτικούς λόγους. Σημαντικό ρόλο στην εκδίωξη και την εκκένωση των παραπάνω περιοχών διαδραμάτισαν τα τουρκικά μέσα της εποχής τα οποία επιδόθηκαν σε μια ανθελληνική εκστρατεία φανατίζοντας τον απλό τουρκικό λαό με αποτέλεσμα οι Έλληνες να εξαναγκαστούν σε «εκούσια» μετανάστευση. Στις περισσότερες περιπτώσεις διαπράχθηκαν λεηλασίες και δολοφονίες σε βάρος των Ελλήνων. Όσοι έμεναν πίσω υπέστησαν τεράστιες καταπιέσεις και κακουχίες οι οποίες οδήγησαν στην εξόντωση.

Όλα τα παραπάνω οδήγησαν στη μαζική φυγή χιλιάδων ανθρώπων προς την Ελλάδα αφήνοντας πίσω τις περιουσίες τους στους μουσουλμάνους από διάφορα μέρη της βαλκανικής χερσονήσου που είχαν φέρει οι Τούρκοι την ίδια περίοδο. Οι διώξεις και οι εκτοπίσεις του ελληνικού πληθυσμού συνεχίστηκαν με μικρότερη όμως ένταση και τα επόμενα χρόνια, μέχρι το τέλος του πολέμου, το 1918 και επεκτάθηκαν και σε άλλες περιοχές της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Οι πρόσφυγες που έφτασαν στην Ελλάδα το διάστημα αυτό ανήλθαν σε πολλές χιλιάδες.

Την ίδια περίοδο έχουμε έξαρση προσφυγικών ροών από τη Βουλγαρία προς την Ελλάδα που πήρε και επίσημη μορφή με τη συνθήκη του Νεϊγύ το Νοέμβριο του 1919, η οποία προέβλεπε την παραχώρηση της Δυτικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα και την αναχώρηση από την Ελλάδα περίπου 50.000 Βουλγάρων και από τη Βουλγαρία περίπου 30.000 Ελλήνων (περίπου 20.000 ακόμη Έλληνες είχαν μεταναστεύσει πριν από την υπογραφή της συνθήκης). Επιπλέον η Ρωσική Επανάσταση και η επικράτηση των Μπολσεβίκων αλλά και των Τούρκων σε περιοχές της Ρωσικής Αυτοκρατορίας οδήγησαν χιλιάδες Έλληνες προς την Ελλάδα.

Τέλος την ίδια περίοδο κατέφθασαν πρόσφυγες από τη Βόρεια Ήπειρο, τα Ιταλοκρατούμενα Δωδεκάνησα και από διάφορες περιοχές της βαλκανικής χερσονήσου που μετατράπηκαν σε πολεμικά πεδία.

Συνολικά την περίοδο 1914-1921¹¹ περίπου 800.000 πρόσφυγες ορθοδόξου δόγματος έφθασαν στην Ελλάδα με την εγκατάστασή τους να γίνεται στα μεγάλα κυρίως αστικά κέντρα και την ελληνική πολιτεία να καλείται να δώσει λύση στο πρόβλημα άμεσα.

¹¹ Ιστορία της Ελλάδος από το 1800, Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος

4.6 Η Μικρασιατική Καταστροφή και οι Συνέπειες της 1922

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος βρήκε την Ελλάδα στην πλευρά των νικητών και τους Τούρκους σε πλήρη κατάρρευση. Μεγάλο μέρος των προσφύγων που αναφέρθηκε παραπάνω έπειτα από πρωτοβουλίες διάφορων επιτροπών ξεκίνησαν για την μεγάλη επιστροφή η οποία έγινε πιο εύκολη μετά την απόβαση του ελληνικού Στρατού στην Μικρά Ασία.

Ωστόσο οι εσωτερικές εξελίξεις της χώρας και η ήττα στο μικρασιατικό μέτωπο οδήγησε στην έξοδο περίπου 1.800.000 πρόσφυγες έπειτα από τρεις χιλιάδες χρόνια παρουσίας στην περιοχή. Οποιοσ έμεινε πίσω βρήκε μαρτυρικό τέλος.

Η ελληνική πολιτεία είχε πλέον την υποχρέωση παρά τις κάκιστες εσωτερικές συνθήκες και έριδες να περιθάψει αλλά και να αποκαταστήσει το τεράστιο αυτό ρεύμα των προσφύγων οι οποίοι θα έμεναν για πάντα στην Ελλάδα.

Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος έληξε με τη νίκη της Τουρκίας. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία πλέον ήταν παρελθόν. Πέρα όμως από τις εδαφικές διευθετήσεις για την εκάστοτε χώρα το σημαντικότερο που έπρεπε να επιλυθεί ήταν τα εκατομμύρια προσφύγων που είχαν μετακινηθεί στις δυο χώρες εκατέρωθεν.

Στις 30 Ιανουαρίου του 1930 υπογράφηκε η Σύμβαση της Λοζάνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας η οποία προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή μεταξύ των Ελλήνων ορθόδοξων κατοίκων της Τουρκίας και των Μουσουλμάνων κατοίκων της Ελλάδας. Αυτή θα ίσχυε τόσο γι' αυτούς που παρέμεναν στις εστίες τους, όσο και για εκείνους που είχαν ήδη καταφύγει στην ομόθρησκη χώρα. Η ανταλλαγή ίσχυε για όλες τις μετακινήσεις που έγιναν από τη μέρα που κηρύχθηκε ο Α' Βαλκανικός πόλεμος (18 Οκτωβρίου 1912). Η μόνη εξαίρεση αποτέλεσαν οι Έλληνες ορθόδοξοι της Κωνσταντινούπολης (οι οποίοι θα εκδιωκόταν τρεις δεκαετίες μετά), της Ίμβρου και της Τενέδου και οι Μουσουλμάνοι της Δυτικής Θράκης.

Μερικές από τις διατάξεις της Σύμβασης αποτέλεσαν παγκόσμια πρωτοπορία όπως για παράδειγμα η αποβολή της παλιάς ιθαγένειας και η απόκτηση της νέας, η μεταφορά της κινητής περιουσίας τους και η αποζημίωση για αυτή που άφηναν πίσω κάτι το οποίο δεν κατέστη δυνατό λόγω των συνθηκών και των επομένων συνθηκών μεταξύ των δύο χωρών. Η Σύμβαση της Λοζάνης¹² αποτέλεσε την πρώτη συμφωνία μεταξύ δυο χωρών που οδηγούσε τους πολίτες τους στην πόρτα εξόδου με κύριο κριτήριο τη θρησκεία, είχε υποχρεωτικό και

¹² ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ... διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο:
<http://www.mixanitouxronou.gr/i-synthiki-tis-lozanis-to-plires-keimeno-kai-i-oli-symfonia-peri-antallagis-ellinikon-kai-tourkikon-plithvsmou/>

μόνιμο χαρακτήρα και εκρίζωνε ένα λαό από τη προγονική του εστία χιλιάδες χρόνια μετά την εγκατάσταση του στην περιοχή.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ο Μεσοπόλεμος και τα δεδομένα που προέκυψαν τη συγκεκριμένη εποχή δεν άφησαν περιθώρια στα μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα όπως της προηγούμενη περιόδου.

4.7 Οι Πολιτικοί Πρόσφυγες - 1946 και έπειτα

Ένα άλλο μεγάλο κύμα που σημάδεψε την Ελλάδα¹³ είναι αυτό των πολιτικών προσφύγων όπως ονομάστηκε από τα μέσα του Ελληνικού Εμφυλίου 1946-1949 και ειδικότερα μετά το τέλος αυτού, το καλοκαίρι του 1949.

Ήδη από 1947, η αφαίρεση της ελληνικής ιθαγένειας, η ήττα του Δημοκρατικού Στρατού και τα νέα μετεμφυλιακά δεδομένα οδήγησαν στην έξοδο χιλιάδες πρόσφυγες οι οποίοι ανήκαν στις τάξεις του Δημοκρατικού Στρατού. Ο κύριος όγκος μετακίνησης ήταν από τις βόρειες περιοχές της χώρας και ο προορισμός, τα κράτη που ανήκαν στο Σοβιετικό μπλοκ.

Η ρήξη Τίτο – Στάλιν έκλεισε την πόρτα για πολλούς οι οποίοι μέσω της θάλασσας είτε προς τα δυτικά είτε προς τα ανατολικά κατέφυγαν στις νέες χώρες εγκατάστασης. Από την Ανατολική Γερμανία μέχρι και το Ουζμπεκιστάν κατέφυγαν χιλιάδες μαχητές που πήραν μέρος στην πιο μελανή σελίδα της Ελληνικής Ιστορίας. Τον ίδιο δρόμο πήραν και πολλά μέλη από την οικογένεια τους πολλές φορές μάλιστα με διαφορετικό προορισμό κάτι που αργότερα προσπάθησε να επιλύσει το εξόριστο ΚΚΕ.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία που υπήρχαν τον Οκτώβριο του 1950, οι πολιτικοί πρόσφυγες ανέρχονταν σε 55.881 άτομα, εκ των οποίων 23.405 ήταν άνδρες, 14.956 γυναίκες και 17.520 παιδιά κάτω των 17 ετών.

Οι νέες συνθήκες που αντίκρισαν ήταν πολύ διαφορετικές με αυτές που είχαν βιώσει και με αυτές που περίμεναν. Υπήρξε μια γενικευμένη προσπάθεια να διατηρηθεί η ελληνικότητά τους και η αίσθηση που επικρατούσε ήταν πως η εγκατάσταση ήταν προσωρινή

¹³ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Γιώργος Αντωνίου Στάθης Καλύβας (Επιστημονικά υπεύθυνος Καθηγητής Νίκος Μαραντζίδης Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών, και Ανατολικών Σπουδών Πανεπιστήμιο Μακεδονίας)

και η επιστροφή στην πατρίδα θα δινόταν σύντομα κάτι το οποίο έπρεπε να περάσουν πολλές δεκαετίες για να πραγματοποιηθεί και μάλιστα κάτω υπό ιδιαίτερες συνθήκες.

4.8 Η Μεταπολεμική περίοδος και η μεγάλη έκρηξη

Το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα επιφύλαξε πολλά για το μικρό ελληνικό βασίλειο του 19^{ου} αιώνα. Η Ελλάδα διπλασίασε τα εδάφη, αυξήθηκε κατά πολύ ο πληθυσμός και πέτυχε την ομοιογένεια κάτι που απασχολούσε την πολιτική ηγεσία στις αρχές του αιώνα.

Το 1949 η Ελλάδα βγήκε από ένα δεκαετή πόλεμο οικονομικά κατεστραμμένη και κοινωνικά διαιρεμένη. Αν και το βλέμμα της ήταν στραμμένο προς τη Δύση, οι ραγδαίες εξελίξεις που γνώριζαν οι χώρες της ήταν πολύ μακριά από τη μικρή Ελλάδα. Οι υποδομές είχαν καταστραφεί, με τη φτώχεια και την ανεργία να παραμένουν σε τεράστια ποσοστά. Ο μόνος τρόπος για να εκτονωθεί η κατάσταση ήταν η έκρηξη ενός τεράστιου μεταναστευτικού κινήματος προς τον Δυτικό Κόσμο και όχι μόνο, πολλές φορές μάλιστα υποκινούμενο από την πολιτική ηγεσία της χώρας.

Οι ΗΠΑ αποτέλεσαν τον πρώτο μεταναστευτικό πόλο έλξης για τους Έλληνες της εποχής, μια δοκιμασμένη συνταγή όπως και στις αρχές του αιώνα, η Γερμανία, οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και η Αυστραλία. Κράτη τα οποία είχαν σημαντικό βιομηχανικό υπόβαθρο και χρειαζόταν άμεσα φθηνά εργατικά χέρια.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ευρωπαϊκή χώρα που δέχεται Έλληνες να δουλέψουν στα ανθρακωρυχεία της, είναι το Βέλγιο, το 1954. Ανάμεσα στα 1954-1958 15.000 Έλληνες κατευθύνονται προς τα εκεί. Η Γερμανία, λίγο αργότερα, υποδέχεται το 1959 2.500 εργάτες και χρόνο με το χρόνο σημειώνεται κατακόρυφη άνοδος. Το 1960, μεταναστεύουν 23.000, το 1961 ακόμη 30.000, το 1962 47.500, το 1963 58.000 και 65.000 τον επόμενο χρόνο.

Έτσι, στο τέλος του 1965 περίπου 200.000 έλληνες βρίσκονται στη Γερμανία να δουλεύουν στη βαριά κυρίως βιομηχανία, ενώ μέχρι το 1976 ο συνολικός αριθμός των Ελλήνων εργαζομένων στη Δ. Γερμανία ανέρχεται στους 630.000, δηλαδή στο 84% του συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ευρώπη μεταπολεμικά. Οι ρυθμοί αυτοί εξόδου συντηρούνται μέχρι την μεταπολίτευση, οπότε και αρχίζουν σταδιακά να πέφτουν. Το ίδιο χρονικό διάστημα η υπερπόντια μετανάστευση γνωρίζει κάμψη, με περίπου 236.000 Έλληνες

να έχουν εγκαταλείψει τη χώρα ανάμεσα στα 1946 – 1963 για την άλλη πλευρά του Ατλαντικού¹⁴.

Η Μεταπολίτευση και οι καταγιστικές εξελίξεις που τη διαδέχτηκαν, έδωσαν την ευκαιρία στους περισσότερους να επιστρέψουν πίσω στη πατρίδα. Κανείς δεν φαντάζονταν πως λίγες δεκαετίες μετά τα παιδιά των παιδιών τους θα έπαιρναν και πάλι μια βάλιτσα και θα ακολουθούσαν τον ίδιο δρόμο.

4.9 Η Ελλάδα από Χώρα Εξόδου σε Χώρα Υποδοχής μετά τη δεκαετία του 1990

Η Ελλάδα αποτέλεσε ανά τους αιώνες ένα ευρύ πεδίο μετακινήσεων που άλλαζαν συνεχώς τη μορφή της. Φυσικά όλο αυτό οφείλεται στη γεωγραφική της θέση και στο ότι αποτελεί το φυσικό σύνορο της Ευρώπης και το πέρασμα από την Ανατολή στη Δύση και αντίστροφα.

Μετά τη Μεταπολίτευση το 1974, οι εξελίξεις ήταν καταγιστικές τόσο εντός της χώρας όσο και εκτός, αφού το ελληνικό κράτος εισχώρησε στην καρδιά της Ευρώπης και ήταν η μοναδική χώρα δομημένη με τα δυτικά πρότυπα του καπιταλισμού. Η χώρα θα γνωρίσει ραγδαία οικονομική εξέλιξη και ανάπτυξη μετά το 1980 και θα καταστεί ως μια χώρα έλξης για πρόσφυγές και μετανάστες των γύρω περιοχών.

Καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις θα διαδραματίσει η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και του Ανατολικού Μπλοκ με τις περισσότερες χώρες να γειτνιάζουν με την Ελλάδα και να καταφεύγουν σε αυτή ιδίως από τη γειτονική Αλβανία.

Φυσικά στη χώρα θα εισέλθουν παράνομα τεράστια προσφυγικά ρεύματα και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής όπου εκεί η καταπίεση των εγχώριων καθεστώτων ήταν απάνθρωπη.

Ακόμη στη χώρα θα έρθουν χιλιάδες πρόσφυγες από τη γειτονική Γιουγκοσλαβία που τη δεκαετία του 90 θα γνωρίσει την ολέθρια καταστροφή και το πλήρη κατακερματισμό που συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

¹⁴ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ (Μια Επισκόπηση) – Χάλκη διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο <https://www.eposfilis.gr/2009-06-10-17-23-57/2009-06-12-11-07-39/67-alki-vergi/164-elliniki-metanasteysi-84776255.html>

Αυτή ήταν μια ιστορική επισκόπηση από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η γεωγραφική θέση της χώρας και οι καταγιστικές εξελίξεις που διαδραματιζόταν στη περιοχή δεν άφηναν ανεπηρέαστο τον ελλαδικό χώρο ανά τους αιώνες. Αν και υπήρχε η εντύπωση πως η Ελλάδα θα παραμείνει χώρα υποδοχής προσφύγων και μεταναστών, η οικονομική κρίση του 2008, η έκρηξη της Αραβικής Άνοιξης και ο Συριακός Πόλεμος θα δημιουργούσαν νέα δεδομένα και εξελίξεις που θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

5. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.1 Λειτουργία οργανισμού Ο.Η.Ε

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκε το 1945 από 51 χώρες και μέχρι σήμερα αποτελείται από 193 χώρες, αφού σχεδόν κάθε έθνος σε ολόκληρο τον κόσμο ανήκει στον Ο.Η.Ε. Τα μέλη κράτη αυτά έχουν συμφωνήσει να αποδεχτούν τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται μέσα από τον Χάρτη του Ο.Η.Ε. Ο Χάρτης του Ο.Η.Ε. είναι μία σύμβαση, όπου περιγράφονται οι βασικές αρχές που αφορούν τις διεθνείς σχέσεις. Μέσα από τον χάρτη τα Ηνωμένα Έθνη οφείλουν να έχουν πέντε σκοπούς, οι οποίοι είναι οι εξής:

- Διατήρηση διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας
- Ανάπτυξη και διατήρηση φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών
- Συνεργασία προκειμένου να επιλυθούν τα διάφορα διεθνή προβλήματα
- Σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα
- Εναρμόνιση δράσεων μεταξύ των κρατών

Και τα κύρια όργανα του Ο.Η.Ε για την διευθέτηση των συγκεκριμένων σκοπών είναι το Συμβούλιο Ασφαλείας, η Γενική Συνέλευση, το Διεθνές Δικαστήριο, η Γραμματεία, το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο και το Συμβούλιο Γραμματείας.

Επιπρόσθετα, ο Ο.Η.Ε δεν αποτελεί μια παγκόσμια κυβέρνηση καθώς και δεν νομοθετεί. Πάρα ταύτα, παρέχει μέσα προκειμένου να επιλυθούν διεθνείς συγκρούσεις και να μπορέσουν να διαμορφωθούν πολιτικές ανάμεσα σε θέματα που αφορούν όλους. Ακόμη, όλα τα κράτη μέλη στα Ηνωμένα Έθνη έχουν μια φωνή και μία ψήφο σε αυτήν την διαδικασία και χρηματοδοτούνται από καθορισμένες και εθελοντικές συνεισφορές. Τέλος, οι καθορισμένες πολιτικές διαμορφώνονται με βάση την δυνατότητα που έχει κάθε χώρα να πληρώσει και καθορίζεται με βάση το ΑΕΠ που είναι αναπροσαρμοσμένο ως προς το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και εξωτερικό χρέος.

5.2 Ειδικευμένοι Οργανισμοί

Προκειμένου να μπορέσει να εξασφαλιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην Ελλάδα η προστασία των προσφύγων λειτουργούν διάφορες υπηρεσίες και φορείς, οι οποίοι είναι οι εξής:

5.2.1 Ύπατη Αρμοστέα του Ο.Η.Ε προσφυγών (UNHCR)

Η Ύπατη Αρμοστέα του Ο.Η.Ε αποτελεί έναν παγκόσμιο οργανισμό, ο οποίος ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1950, κατέχοντας έδρα στην Γενεύη της Ελβετίας. Η ίδρυσή της πραγματοποιήθηκε από την Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε, με κύρια εντολή της την καθοδήγηση και τον συντονισμό σε διεθνές επίπεδο δράσης, προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των προσφυγών και να αναπτυχθούν βιώσιμες λύσεις.

Αναλυτικότερα, κύριο μέλημα της UNHCR αποτελεί η διασφάλιση του δικαιώματος ασύλου και της ασφάλειας σε μία άλλη χώρα μέσα από βιώσιμες λύσεις, όπως είναι ο εθελοντικός επαναπατρισμός και γενικότερα η διασφάλιση ενός καλύτερου μέλλοντος αναφερόμενη προς τους πρόσφυγες, τους αναγκαστικά εκτοπισμένους και τους ανιθαγενείς.

5.2.2 Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (Κ.Ε.Σ.Α)

Από το 1999 η Ευρωπαϊκή Ένωση εργάζεται σχετικά με την δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου και για την βελτίωση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου. Όπως έχει προαναφερθεί το άσυλο παρέχεται σε ανθρώπους που προσπαθούν να αποφύγουν διάφορες διώξεις ή σοβαρές βλάβες.

Το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου στην πρώτη φάση της λειτουργίας του αποσκοπούσε σε ένα θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο θα θεσπίζονται κοινές προδιαγραφές μεταξύ των κρατών μελών σε τομείς που αφορούν κυρίως τους αιτούντες άσυλου όπως είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται, οι διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων τους και οι συνθήκες υποδοχής τους. Ταυτόχρονα προβλέπεται η συμπλήρωση των νομικών πράξεων από μηχανισμούς έμπρακτης συνεργασίας.

Ειδικότερα οι στόχοι του Κ.Ε.Σ.Α είναι οι εξής:

- Εξασφάλιση μιας ενιαίας διαδικασίας ασύλου, κυρίως για λόγους δικαιοσύνης, αποτελεσματικότητας και ταχύτητας.
- Εξασφάλιση συνοχής μεταξύ του κοινού συστήματος ασύλου και άλλων πολιτικών που έχουν επιπτώσεις στην διεθνή προστασία. Τέτοια παραδείγματα είναι οι έλεγχοι στα σύνορα και η διαδικασία μέσα από την οποία πραγματοποιείται η επαναπροώθηση των παράνομων μεταναστών.

- Εξασφάλιση πρόσβασης ατόμων που χρήζουν πραγματική προστασία. Πιο συγκεκριμένα, οι έλεγχοι των συνόρων δεν θα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την περιορισμένη είσοδο και προστασία των ατόμων που την χρειάζονται.
- Υπολογισμός των ειδικών αναγκών των ευπαθών ομάδων
- Καθορισμός αρμοδιοτήτων και αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών.
- Παροχή προστασίας για τους αιτούντες άσυλο .
- Αύξηση συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών και ότι αφορά πρακτικά θέματα.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι πλέον σήμερα έχουν οι κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθορίζουν κοινά υψηλά πρότυπα και έχει ενισχυθεί η συνεργασία, προκειμένου να διασφαλιστεί η ίση και δίκαιη μεταχείριση των αιτούντων ασύλου σε ένα σύστημα συνεργασίας και δικαιοσύνης.

5.2.3 Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (Δ.Ο.Μ)

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1951, ενώ η λειτουργία του ξεκίνησε το 1952 ως Διακυβερνητική Επιτροπή μετανάστευσης στην Ευρώπη (Δ.Ε.Μ.Ε). Ωστόσο, το 2016 υπογράφηκε συμφωνία η οποία προέβλεπε την ένταξη του στον Ο.Η.Ε, με αποτέλεσμα να καταστεί ο κορυφαίος οργανισμός στον κόσμο για την μετανάστευση στα Ηνωμένα Έθνη. Έτσι, ως ο μεγαλύτερος διεθνής οργανισμός για να μπορέσει να επιτύχει τους στόχους του ενεργεί με τους εταίρους στη διεθνή κοινότητα. Επιπρόσθετα, ο Δ.Ο.Μ συμμετέχει ως εκτελεστικός εταίρος στο πρόγραμμα της Μετεγκατάστασης στην Ε.Ε, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί συντονίστρια αρχή στην ενδοχώρα οχτώ ανοιχτών δομών.

Όσον αφορά την Ελλάδα, ο Δ.Ο.Μ κατέχει πολύ στενή συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση και με την κοινωνία των πολιτών. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η βοήθεια και η υποστήριξη των μεταναστών υλοποιεί διάφορα προγράμματα, τα οποία έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού, την κοινωνική αλλά και εργασιακή ένταξη των μεταναστών, την καταπολέμηση φαινομένων εμπορίας ανθρώπων, καθώς και την δυνατότητα παροχής εθελοντικής τους επιστροφής. Τέλος, ως ο μεγαλύτερος διεθνής οργανισμός προβλέπει στην αντιμετώπιση αυξανόμενων λειτουργικών προκλήσεων σχετικά με την διαχείριση της μετανάστευσης, στην προσπάθεια ενθάρρυνσης της κοινωνικής αλλά και

οικονομικής ανάπτυξης που προσφέρονται μέσω της μετανάστευσης, καθώς και στην έγκαιρη κατανόηση των θεμάτων που δημιουργεί η μετανάστευση..

5.2.4 Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (Δ.Ο.Ε)

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας αποτελεί μια ειδικευμένη οργάνωση που ανήκει στον Ο.Η.Ε και έχει ως στόχο την προώθηση των διεθνών εργασιακών και ανθρώπινων δικαιωμάτων και την κοινωνική δικαιοσύνη. Για αυτόν τον λόγο, καθορίζει τα διεθνή πρότυπα εργασίας μέσω διάφορων συστάσεων και συμβάσεων, προκειμένου να μπορέσουν να καθοριστούν με ακρίβεια τα βασικά δικαιώματα της εργασίας.

Προκειμένου, να μπορέσουν να επιτευχθούν οι στόχοι της Δ.Ο.Ε εδραιώνεται από τα εξής όργανα:

- Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας, όπου είναι ένα εκτελεστικό συμβούλιο
- Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας, όπου είναι η γενική συνέλευση
- Διεθνές Γραφείο Εργασίας, όπου είναι μια μόνιμη γραμματεία

Ωστόσο, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας συμπληρώνει την δράση της και με άλλα όργανα και ενέργειες, όπως για παράδειγμα είναι η επιτροπές εμπειρογνώμων και βιομηχανίας και διάφορες περιφερειακές συνδιασκέψεις.

5.2.5 Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας (Ν.Π.Ι.Δ)

Το Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας αποτελεί κληροδότημα και κοινωφελή μη κερδοσκοπικό σκοπό. Η διοίκηση του πραγματοποιείται από ένα πενήντακομελές Γενικό Συμβούλιο και ένα επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο, ενώ εποπτεύεται από το Υπουργείο της Υγείας της Πρόνοιας.

Στις μέρες μας το Ν.Π.Ι.Δ κατέχει στις αρμοδιότητες του πολλά προγράμματα. Ωστόσο πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν οι κοινωνικές υπηρεσίες προσφύγων και αλλοδαπών, οι οποίες χρηματοδοτούνται από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε και από διάφορα επιδοτούμενα προγράμματα που προσφέρονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αποτελούν κέντρα ενσωμάτωσης προσφύγων, καθώς παρέχουν προγράμματα κατάρτισης και επαναπατρισμού. Πιο συγκεκριμένα, παρέχει συμβουλευτική, συναισθηματική και ψυχολογική στήριξη σε :

άτομα τα οποία αναζητούν άσυλο στην Ελλάδα και σε άτομα τα οποία είναι κάτοχοι αδείας παραμονής χώρα και επιθυμούν επαναπατρισμό

6. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Τα 1945 αποτελεί ημερομηνία ορόσημο για την ανθρώπινη ιστορία¹⁵. Το καλοκαίρι εκείνο τελειώνει η μεγαλύτερη πολεμική σύρραξη που είχε βιώσει έως τότε η ανθρωπότητα με πάνω από 60.000.000 απώλειες και με το πιο τραγικό τρόπο που δεν είναι άλλος από τη ρίψη πυρηνικών στην Ιαπωνία.

Οι Σύμμαχοι με μπροστάρη πλέον τις Η.Π.Α. θα αναλάβουν να σχεδιάσουν τα νέα δεδομένα και τις καταστάσεις που θα έρθουν. Ολόκληρη η υφήλιος πραγματοποιεί μια επανεκκίνηση που σε συνδυασμό με την ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη θα οδηγηθεί λίγες δεκαετίες αργότερα στην Ψηφιακή Επανάσταση¹⁶.

Τα νέα δεδομένα οι συνθήκες και οι συμμαχίες που προκύπτουν αλλάζουν τα πάντα σε όλους τους τομείς στις επιστήμες, την οικονομία και στην κοινωνία. Οι πολεμικές συγκρούσεις του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου δημιούργησαν εκατομμύρια караβάνια προσφύγων σε όλη τη γηραιά ήπειρο. Μεγαλύτερο θύμα οι Εβραίοι που εκτοπίστηκαν από τις πατρίδες τους για να βρουν μαρτυρικό τέλος στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Ναζιστικής Γερμανίας,

Τα νέα δεδομένα επέβαλλαν την ανάγκη δημιουργίας ενός νομοθετικού πλαισίου σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για να αποφευχθούν οι τραγικές συνέπειες του παρελθόντος. Η δημιουργία συμμαχιών υποστήριξε την όλη προσπάθεια που άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά από τη δεκαετία του 1950 και έπειτα.

Η πρώτη Σύμβαση που αφορούσε τους πρόσφυγες υπογράφηκε στην Ελβετία και συγκεκριμένα στη πόλη της Γενεύης στις 28 Ιουλίου του 1951 η οποία όριζε στην ουσία την έννοια πρόσφυγα και τον διαφοροποιούσε από αυτή του μετανάστη, εξασφάλιζε και προστάτευε τα δικαιώματά του, γινόταν λόγος για πρώτη φορά και επίσημα για τη χορήγηση του ασύλου δίνοντας νέα πνοή και έθετε το προσφυγικό ζήτημα ως ανθρωπιστικό και κοινωνικό που πρέπει να απασχολεί το σύνολο.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη, το εκάστοτε κράτος υποδοχής υποχρεούται να εφαρμόζει τους όρους ανεξαρτήτως θρησκευτικού δόγματος, φυλετικής καταγωγής και κοινωνικής

¹⁵ Νομοθετικό πλαίσιο για τη μετανάστευση, διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο (<http://www.opengov.gr/immigration/?p=790>)

¹⁶ Προσφυγική κρίση - Σύγχρονη μετανάστευση μέσω εθνικών χωρικών υδάτων (Κοντάκης Νικόλαος Μεταπτυχιακή Διατριβή)

κατάστασης. Ακόμη προέβλεπε να υπάρχει ελαστικότητα σε θέματα θρησκευτικής λατρείας και όλα τα παραπάνω θα εποπτεύονται συνεχώς και διαρκώς από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ.

Αναλυτικότερα η Συνθήκη προέβλεπε τη νομική προστασία και τα κοινωνικά δικαιώματα που έχει ο πρόσφυγας στη χώρα που βρίσκεται εφόσον το κράτος αυτό έχει υπογράψει τη συνθήκη. Καθόριζε αναλυτικά τις ελευθερίες που έχει σε θέματα θρησκείας, μετακίνησης, κατοχής επίσημων ταξιδιωτικών εγγράφων ωστόσο όριζε και τις υποχρεώσεις του εκάστοτε πρόσφυγα στη χώρα που βρισκόταν.

Μια σημαντική πτυχή της Συνθήκης αφορά τη μη επαναφορά ή τη μη επαναπροώθηση του πρόσφυγα σε κράτος που υπάρχει η πιθανότητα δίωξης.

Τέλος οριοθετεί και διαχωρίζει διάφορες ομάδες προσφύγων και αποκλείει κάποιες από αυτές όπως για παράδειγμα οι τρομοκράτες.

Η πρώτη προσθήκη στη συγκεκριμένη Συνθήκη θα γίνει το 1967 με το Πρωτόκολλο το οποίο διαγράφει χρονικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς δίνοντας την ευκαιρία πλέον σε πολλούς να ζητήσουν άσυλο, διότι στην πρώτη συνθήκη προβλεπόταν μόνο σε αυτούς που είχαν μετακινηθεί πριν το 1951.

Ο Μεταπολεμικός κόσμος δεν αποτέλεσε το μεγάλο πεδίο ειρήνης. Αντιθέτως. Η αποδόμηση των μεγάλων αποικιακών δυνάμεων του παρελθόντος και η δημιουργία νέων κρατών ειδικά σε Αφρική και Ασία όξυνε το πρόβλημα σε μεγάλο βαθμό.

Η συνθήκη της Γενεύης αποτέλεσε πρότυπο για πολλές κατά τόπους συνθήκες στις παραπάνω περιοχές όπως για παράδειγμα η Σύμβαση του 1960 του Αφρικανικού Οργανισμού και η Διακήρυξη της Καρθαγένης το 1984.

Τη συνθήκη την υπέγραψαν πάνω από 140 χώρες παγκοσμίως, ωστόσο η πολυπλοκότητα, οι εξελίξεις και η ιδιομορφία του Μεταναστευτικού Ζητήματος οδήγησαν στην ανάγκη, αρχικά για αναθεώρηση και στη συνέχεια για δημιουργία νέων συνθηκών που θα ανταποκρίνονται στα δεδομένα της εποχής και της περιοχής που το πρόβλημα αυξάνεται.

6.1 Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα

Η Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί μία από τις βασικότερες συμβάσεις για το μεταναστευτικό ζήτημα. Υιοθετήθηκε το 1948 από την Γενική

Συνέλευση του Ο.Η.Ε με στόχο τον καθορισμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων για όλους τους ανθρώπους.

Πιο συγκεκριμένα, η Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων αποτελεί ένα κοινό ιδανικό, μέσα από το οποίο οφείλουν να στοχεύουν όλα τα έθνη και οι λαοί στην κοινή προσπάθεια ανάπτυξης του σεβασμού των δικαιωμάτων και των ελευθεριών, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί σταδιακά, μέσω εσωτερικών και διεθνών μέσων, η αποτελεσματική και η παγκόσμια εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στις χώρες που βρίσκονται στην δικαιοδοσία του αλλά και τόσο στους λαούς των ίδιων κρατών μελών.

6.2 Συνθήκη Σένγκεν

Ακόμη μια Συνθήκη που δημιουργήθηκε μεταπολεμικά και αφορά το χώρο και τη συνεργασία μεταξύ των χωρών είναι αυτή του Σένγκεν το 1985. Στην ουσία μια χώρα που έχει υπογράψει τη Συνθήκη εξασφαλίζει την ελεύθερη μετακίνηση εντός των συνόρων της. Τα εσωτερικά σύνορα δεν υπάρχουν και έχουν αντικατασταθεί με τα ενιαία εξωτερικά σύνορα.

Εντός των ορίων αυτών θεσπίστηκαν όμοιοι κανόνες και διαδικασίες όσον αφορά τη προσωρινή διαμονή, τους ελέγχους και τις αιτήσεις ασύλου. Επιπρόσθετα, κατέστη η ανάγκη για μόνιμη συνεργασία μεταξύ των δικαστικών και αστυνομικών αρχών των χωρών που βρίσκονται εντός της Συνθήκης η οποία συμπεριλήφθηκε και στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997.

Στην Συνθήκη Σένγκεν δεν έχουν εισχωρήσει όλες οι χώρες πρώτον διότι είτε διαφωνούν με την κατάργηση ελέγχων που προβλέπει η συνθήκη εντός των συνόρων τους είτε διότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται. Η Συνθήκη έχει συμπεριλάβει το σύνολο των κρατών μελών της Ε.Ε.

Από το 1990 μέχρι και το 2008 οι περισσότερες χώρες έχουν υπογράψει, με την Ελλάδα το 1991. Μερικές από τις χώρες που έχουν εισχωρήσει σε αυτή είναι οι εξής : Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία από το Νότο (οι οποίες αποτελούν και τις χώρες υποδοχής), Αυστρία, Σουηδία, Δανία και Νορβηγία στο κέντρο και στο Βορρά. Ακόμη πολλές χώρες του Ανατολικού Μπλοκ έγιναν μέλος της Συνθήκης το 2007, η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, οι χώρες της Βαλτικής και κάποιες που ανήκαν παλιότερα στη Γιουγκοσλαβία.

Κύπρος, Βουλγαρία και Ρουμανία δεν έχουν γίνει οριστικά μέλη της Συνθήκης ωστόσο αποτελεί θέμα χρόνου η οριστικοποίηση από την πλευρά τους, μέχρι τότε οι έλεγχοι διατηρούνται.

Όσον αφορά τους κανόνες που θεσπίστηκαν και εν συνεχεία διενεργούνται από πλευράς μελών της Συνθήκης είναι:

- Ίδιους κανόνες σε άτομα που μετακινούνται στα εξωτερικά σύνορα των μελών της Ε.Ε
- Άρση ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα
- Θέσπιση κοινών νομοθετημάτων όσον αφορά τους όρους εισόδου και τις θεωρήσεις διαβατηρίων για όσους η παρουσία τους θα είναι σύντομη και προσωρινή
- Αυξημένη αστυνομική συνεργασία και δικαστική συνεργασία με σκοπό τη δημιουργία ενός ταχύτερου συστήματος που θα προχωράει γρηγορότερα σε αποφάσεις.
- Τέλος θεσμοθέτηση και ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος που θα ανταποκρίνεται στα δεδομένα και τις συνθήκες.

Τα τελευταία χρόνια και λόγω της έξαρσης του Προσφυγικού, οι περισσότερες χώρες απειλούν να εξέλθουν της Συνθήκης. Για να πραγματοποιηθεί αποτελεσματικός έλεγχος η Ελληνική Πολιτεία πρέπει να καταφύγει σε σκληρότερα μέσα που δεν συνάδουν με το χαρακτήρα της Συνθήκης για παράδειγμα ναρκοθέτηση και χρήση όπλων για την απομάκρυνση.

6.3 Δουβλίνο II

Η Συνθήκη που απασχολεί επί το πλείστον την ελληνική πολιτεία τα τελευταία χρόνια είναι η συνθήκη Δουβλίνο II 2003 και η ανανεωμένη αυτής Δουβλίνο III. Το 2003 και συγκριμένα στις 18 Φεβρουαρίου δημοσιεύτηκε ο Κανονισμός 343 που επίσημα ονομάστηκε Δουβλίνο II. Η συνθήκη αυτή νομοθετούσε τα κριτήρια και τη λειτουργία και τους μηχανισμούς για τον ορισμό του κράτους-μέλους που είναι αρμόδιο για την εξέταση μιας αίτησης πολιτικού ασύλου που έχει υποβληθεί από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε από κάτοικο τρίτης χώρας,

Η συνθήκη αυτή συμφωνεί με το ότι όλα τα κράτη μέλη μπορούν να παρέχουν την ίδια προστασία και παροχές στον αιτούντα. Όμως στην πράξη κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και το ζωντανότερο παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα που λόγω της θέσης της, το κύμα προσφύγων που δέχεται είναι πολύ πιο υψηλό από μια χώρα στη κεντρική Ευρώπη. Με αυτό τον τρόπο

γίνεται άμεσα κατανοητό πως η συνθήκη δεν μπορεί να έχει δίκαιο χαρακτήρα μεταξύ των μελών της.

Η παραπάνω συμφωνία όμως οδηγεί σε αρνητικές συνέπειες σε συγκεκριμένα κράτη μέλη και οδηγεί σε μια άνιση κατανομή βαρών που όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Για παράδειγμα η Ελλάδα είναι μια χώρα από αυτές, διότι μόνο και μόνο η γεωγραφική της θέση είναι τέτοια που την κάνει να δέχεται τους περισσότερους πρόσφυγες. Σε πολλές περιπτώσεις υπήρξαν κράτη τα οποία αρνήθηκαν να επιστρέψουν στο ελληνικό έδαφος πρόσφυγες οι οποίοι διέφυγαν σε άλλη χώρα για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία της αίτησής τους, με πρόσχημα πως η Ελλάδα αδυνατεί να αντιμετωπίσει αυτού του είδους τις καταστάσεις.

Αυτό οδήγησε στο συμπέρασμα πως η Συνθήκη πρέπει να αναθεωρηθεί διότι το πρόβλημα του προσφυγικού-μεταναστευτικού ζητήματος αν και ευρωπαϊκό μετατέθηκε νότια και κυρίως στην Ελλάδα και σε συνδυασμό με την εισχώρησή της σε μέρος πολλών συνθηκών κατέστησαν τη χώρα αδύναμη, αφού υπήρξε η μείωση της αμυντικής θωράκισης με αποτέλεσμα να εισέρχονται παράνομα στη χώρα χιλιάδες άνθρωποι. Για τους περισσότερους το Προσφυγικό αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα που σε μεγάλο βαθμό ταραάζει την καρδιά της ελληνικής κοινωνίας.

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980, το χαμηλό επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και παγκοσμιοποίησης δεν ασκούσε πιέσεις στα κράτη μέλη, ώστε να δημιουργήσουν μια κοινή πολιτική μετανάστευσης και ασύλου. Έκτοτε, έχουν δημιουργηθεί διάφορα νομοθετήματα, κανονισμοί, σύμφωνα, πρωτόκολλα τόσο σε εθνικό πλαίσιο όσο και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε διμερές επίπεδο για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.

Η πολιτική μετανάστευσης αποτελεί σήμερα μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής αλλά και όλων των κρατών της Ευρώπης, ιδιαίτερα δε εκείνων που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορά της, όπως η Ελλάδα. Η ελεύθερη κυκλοφορία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και οι αυξανόμενες πιέσεις των μεταναστευτικών κυμάτων οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για κοινοτική ενιαία δράση.

Ακολούθως, παρατίθεται το κύριο νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο κινήθηκαν τόσο η Ελλάδα όσο και η Ευρώπη αναφορικά με τη μετανάστευση. Πολλά νομοθετήματα του ελληνικού κράτους προήλθαν και πηγάζουν από ευρωπαϊκές συνθήκες και υποχρεώσεις.

6.4 Δουβλίνο III

Εν μέσω προσφυγικής κρίσης υπογράφηκε ο νέος κανονισμός Δουβλίνο III στα τέλη του Ιουνίου του 2013 η οποία είχε σκοπό όπως και το Δουβλίνο II να ορίσει τα κριτήρια για το ποιο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου από υπήκοο τρίτης χώρας. Ο νέος κανονισμός οποίος αντικαθιστά τον παλιότερο ονομάστηκε κανονισμός 604 και τέθηκε σε ισχύ τον ίδιο χρόνο.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, αυτός που προχωρεί στην αίτηση ασύλου θα πρέπει να δώσει τα δακτυλικά του αποτυπώματα τόσο ο ίδιος όσο και τα μέλη της οικογένειας του άνω των 14 ετών. Στη συνέχεια αυτά θα κατοχυρωθούν σε μια ενιαία βάση δεδομένων που είναι ευρωπαϊκή και κεντρική με ονομασία EUROCARD. Κατόπιν, ο κανονισμός είναι αυτός που θα ορίσει το ποιο κράτος θα εξετάσει την αίτηση ασύλου.

Ο κανονισμός ακόμη προβλέπει και άλλα θέματα που προέκυψαν μέσα στο χρόνο για παράδειγμα το θέμα των ασυνόδευτων ανηλίκων, το αν υπάρχει κάποιο μέλος της οικογένειας σε κάποια άλλη χώρα και ποιο εν τέλει θα είναι το κράτος που θα αναλάβει την αίτησή τους.

Τα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε. έχουν θέσει σε ισχύ την παραπάνω συνθήκη τόσο σε βορρά όσο και στο νότο.

Οι δυο παραπάνω συνθήκες δεν διαφέρουν πολύ στο σύνολο. Ιδιαίτερη έμφαση και προσοχή δίνεται σε άτομα τα οποία στο παρελθόν μπορεί να έχουν παρανομήσει και στο ζήτημα της διαδικασίας. Αρμόδια χώρα για την εξέταση είναι η χώρα υποδοχής όπως και την ευθύνη φέρει η χώρα στην οποία δόθηκε η άδεια παραμονής.

Τέλος αν και γίνονται πολλές προσπάθειες εύρεσης λύσεων, ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών-μελών και η γεωγραφική θέση της χώρας μας, κάνει την Ελλάδα να βρίσκεται στο μάτι του κυκλώνα.

6.5 Γενική αναφορά για το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο

Η Μεταναστευτική Πολιτική αποτελεί κρίσιμο μείζον και πρωταρχικό ζήτημα στην εθνική ατζέντα της Ελλάδας επηρεάζοντας όλους τους τομείς όπως την οικονομία, την κοινωνία και τις σχέσεις της χώρας με τα άλλα κράτη.

Η Ελληνική Πολιτεία προχώρησε σε μια πολιτική νομιμοποίησης μετά τη δεκαετία του '90 έως και την οικονομική κρίση του 2008 για να αντιμετωπίσει διάφορες καταστάσεις :

που προέκυψαν από την έλευση πολλών μεταναστών. Αυτό έγινε με σκοπό να σταματήσουν οι παραβάσεις, η εκμετάλλευση από πλευράς γηγενών και άλλου είδους προβλήματα που ταλάνιζαν καθημερινά την ελληνική κοινωνία και τις αρχές.

Η παραπάνω πολιτική εφαρμόστηκε για να καταστεί δυνατή η ένταξη ανθρώπων από τις τρίτες χώρες και σύμφωνα με πολλούς, αυτό θα οδηγούσε στην ομαλοποίηση του ζητήματος.

Η κωδικοποίηση της μεταναστευτικής νομοθεσίας με τον Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης (Ν. 4251/2014), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, συντάχθηκε με σκοπό: α) την συγκέντρωση των διατάξεων της μεταναστευτικής νομοθεσίας, β) την εναρμόνιση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και γ) την κυριαρχία του ορθολογισμού του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου και την άμεση αντιμετώπιση των δυσλειτουργιών που είχαν στα χρόνια προβλήματα που προέκυπταν.

Ουσιαστικά, με τον Κώδικα έγιναν πιο απλές οι διαδικασίες για την έκδοση αδειών διαμονής, μειώθηκαν οι κατηγορίες αδειών διαμονής και αυξήθηκε ο χρόνος διάρκειάς τους. Επανεξετάστηκαν οι όροι πρόσβασης στην αγορά εργασίας, καλλιεργήθηκε φιλικό κλίμα επενδύσεων και διευκολύνθηκε η πρόσβαση στο καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος.

Επιπλέον, υιοθετήθηκε ένα πλέγμα προστασίας των παιδιών και ειδικό ευνοϊκό καθεστώς διαμονής για τη «δεύτερη γενιά» μεταναστών, ώστε να διευκολύνεται η ενταξιακή προοπτική της και να μην παραμένει δέσμια των γενικών διαδικασιών και προϋποθέσεων ανανέωσης των αδειών διαμονής, κινδυνεύοντας ανά πάσα στιγμή να απωλέσει τη νομιμότητα της διαμονής της.

Επίσης, ο Κώδικας δημιουργεί ένα προστατευτικό περιβάλλον δικαιωμάτων, ώστε οι πολίτες αυτοί να χαίρουν σημαντικής προστασίας βάσει των αρχών της ισότητας και της μη διάκρισης λόγω φυλής, φύλου, γλώσσας ή θρησκείας και με σεβασμό στις ιδιαιτερότητές τους. Ιδιαίτερη έμφαση δε, δόθηκε στα δικαιώματα των παιδιών.

Ακόμη, επήλθε μετατροπή των όρων και των προϋποθέσεων πρόσβασης σε μακροχρόνιους τίτλους διαμονής και δημιουργήθηκε ένα πλαίσιο ανταμοιβής για όσους επιδεικνύουν συνέπεια.

Επίσης, μεταβλήθηκαν προς ακόμη ευνοϊκότερη κατεύθυνση οι προϋποθέσεις διασφάλισης της νομιμότητας της διαμονής της δεύτερης γενιάς καθώς παρέχεται δυνατότητα πρόσβασης στην άδεια διαμονής πολιτών τρίτων χωρών, ανεξαρτήτως της νομιμότητας ή του

νομιμοποιητικού τίτλου που κατέχουν και εφόσον υφίσταται επιτυχής ολοκλήρωση έξι τάξεων ελληνικού σχολείου πριν τη συμπλήρωση του 23ου έτους της ηλικίας τους. Επιπλέον, θεσπίστηκε ένα σύνολο δικαιωμάτων για τα οποία κατοχυρώνεται η ίση μεταχείριση των πολιτών του κράτους-μέλους και των πολιτών τρίτων χωρών εθνικού δικαίου.

Ειδικότερα, το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς/-ες που παρέχεται στους πολίτες τρίτων χωρών – κατόχους ενιαίας άδειας διαμονής, με τη διατήρηση, όπου προβλέπεται, συγκεκριμένων παρεκκλίσεων ή επιφυλάξεων της ειδικότερης εθνικής νομοθεσίας, αφορά τους εξής τομείς:

α) τους όρους απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένου του κατώτατου επιτρεπόμενου ορίου ηλικίας για εργασία, τις συνθήκες εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της αμοιβής και της απόλυσης, του ωραρίου εργασίας, των αδειών και αργιών, καθώς και της υγιεινής και ασφάλειας στον τόπο εργασίας.

β) το δικαίωμα στην απεργία και στην ανάληψη συνδικαλιστικής δράσης, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και της εγγραφής και συμμετοχής σε οργάνωση εργαζομένων ή εργοδοτών ή σε οποιαδήποτε οργάνωση τα μέλη της οποίας ασκούν συγκεκριμένο επάγγελμα, συμπεριλαμβανομένων των πλεονεκτημάτων που παρέχονται από τις οργανώσεις αυτές, μεταξύ των οποίων το δικαίωμα διαπραγμάτευσης και σύναψης συλλογικών συμβάσεων, με την επιφύλαξη των διατάξεων για τη δημόσια τάξη και τη δημόσια ασφάλεια.

γ) την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση. Το δικαίωμα ίσης μεταχείρισης παρέχεται σε πολίτες τρίτων χωρών, οι οποίοι εργάζονται ή εργάζονταν στο παρελθόν και είναι εγγεγραμμένοι/-ες ως άνεργοι/-ες και δεν περιλαμβάνει επιδόματα και δάνεια σπουδών και διαβίωσης ή άλλα επιδόματα και δάνεια που χορηγούνται για λόγους εκπαίδευσης. Όσον αφορά στην πρόσβαση στην πανεπιστημιακή και τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση που δεν συνδέεται άμεσα με τη συγκεκριμένη απασχόληση, εφαρμόζονται ειδικές προϋποθέσεις περιλαμβανομένης της επαρκούς γνώσης της γλώσσας και της πληρωμής των διδάκτρων, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

δ) την αναγνώριση διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων επαγγελματικών τίτλων, σύμφωνα με τις σχετικές εθνικές διαδικασίες.

ε) τους κλάδους κοινωνικής ασφάλειας, Οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν μπορούν να περιορίσουν τα δικαιώματα αυτά για εργαζομένους τρίτων χωρών οι οποίοι εργάζονται ή εργάστηκαν για ελάχιστο διάστημα έξι μηνών και είναι εγγεγραμμένοι/-ες ως άνεργοι/-ες.

στ) τα φορολογικά πλεονεκτήματα, υπό την προϋπόθεση ότι ο/η εργαζόμενος/-η θεωρείται ότι είναι κάτοικος για φορολογικούς σκοπούς στην ελληνική επικράτεια. Οι αρμόδιες υπηρεσίες παρέχουν ίση μεταχείριση σε περιπτώσεις όπου ο καταχωρημένος ή συνήθης τόπος διαμονής των μελών της οικογένειας του/της εργαζομένου/-ης τρίτης χώρας για τα οποία αιτείται πλεονεκτημάτων ευρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας.

ζ) την πρόσβαση και την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών που προσφέρονται στο κοινό, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών στέγασης σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, υπό την επιφύλαξη της ελευθερίας σύναψης συμβάσεων σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία. Οι αρμόδιες υπηρεσίες παρέχουν ίση μεταχείριση στους εργαζόμενους και στις εργαζόμενες τρίτων χωρών οι οποίοι και οι οποίες εργάζονται, ενώ μπορούν να μην εφαρμόζουν την ίση μεταχείριση όσον αφορά στην πρόσβαση στη στέγαση.

η) τις υπηρεσίες παροχής συμβουλών που προσφέρονται από γραφεία εύρεσης εργασίας Κομβικό στοιχείο στη διαδικασία χορήγηση και ανανέωσης των αδειών διαμονής αποτέλεσε η αντικατάσταση της άδειας διαμονής με τη μορφή του αυτοτελούς εγγράφου και τη χρήση βιομετρικών δεδομένων.

Παράλληλα, το 2016, με τον Ν.4368/2016 και την ΚΥΑ Α3(γ)/ΓΠ/οικ.25132/4-4-2016 θεσπίζεται το δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης σε όλες τις δημόσιες δομές υγείας για την παροχή νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε ανασφάλιστους και σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών/μεταναστριών και των αιτούντων/αιτουσών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Η υγειονομική κάλυψη που εγγυάται το νέο πλαίσιο είναι πλήρης και με το αριθ. Π.Δ. 122/2017 συστήνεται εντός του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής το Συμβούλιο Στρατηγικού Σχεδιασμού (Σ.Σ.Σ.), ένα όργανο διαβούλευσης επί θεμάτων διαμόρφωσης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των δημόσιων πολιτικών που συνθέτουν την αποστολή του Υπουργείου, με σκοπό την όσο το δυνατόν πληρέστερη ανάδειξη των πολύπλοκων θεμάτων προς την αποφασίζουσα πολιτική ηγεσία.

7. ΟΙ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Σε λίγες δεκαετίες από σήμερα και συγκεκριμένα το 2071 θα είναι η χιλιόχρονη επέτειος της τουρκικής παρουσίας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολής και της Μεσογείου αντίστοιχα¹⁷.

Τα τουρκικά φύλλα και πιο συγκεκριμένα οι Ογούζοι Τούρκοι ή όπως είναι γνωστοί Οθωμανοί κατάφεραν να εδραιώσουν την παρουσία¹⁸ τους στη περιοχή να δημιουργήσουν μια τεράστια αυτοκρατορία για αιώνες και να ηγεμονεύουν σε αυτή. Αν και έχει περάσει ένας αιώνας που η Οθωμανική Αυτοκρατορία έπαψε να υφίσταται, το διάδοχο κράτος της, η Τουρκία, θεωρεί πως έχει την ηθική υποχρέωση να συνεχίσει την κληρονομία των προηγούμενων αιώνων και να επιστρέψει σε αυτή με κάθε τρόπο.

Εκφραστής της άποψης αυτής είναι ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, Πρόεδρος πλέον της Τουρκικής Δημοκρατίας και παλιότερα Πρωθυπουργός, ο απόλυτος άρχων που ορίζει τα εσωτερικά και τα εξωτερικά ζητήματα της γείτονας χώρας. Η πολιτική που ασπάστηκε ο Ερντογάν (και δημιουργός αυτής αποτέλεσε ο Αχμέτ Νταβούτογλου πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας και άλλοτε στενός συνεργάτης του προαναφερθέντος) ονομάστηκε Νεοθωμανισμός που στην ουσία αφορά αν όχι την εδαφική επέκταση της Σύγχρονης Τουρκίας, τουλάχιστον την επιρροή αυτής στα εδάφη της πάλαι ποτέ Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Ο Νεοθωμανισμός με απλά λόγια θέλει να καταστήσει την Τουρκία ως την μεγάλη δύναμη της περιοχής που θα καθορίζει τις εξελίξεις.

Είναι γεγονός πως η Τουρκία αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα στο εσωτερικό της χώρας. Το σκληρό αυταρχικό καθεστώς του Ερντογάν, η καθίζηση της τουρκικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, οι Κούρδοι και η ανομοιογένεια που παρουσιάζει η χώρα στο εσωτερικό της, οδηγεί την ηγεσία της χώρας σε μια επιθετική στάση εκτός και μια έξαρση εθνικισμού με απώτερο αποτέλεσμα να κατευνάσει το εσωτερικό της. Δεν πρέπει να παραβλέπουμε πως η Τουρκία είναι μία χώρα με πάνω από 70.000.000 κατοίκους με ετερογενή χαρακτηριστικά και τεράστια εσωτερικά και διαχρονικά προβλήματα.

¹⁷ Τουρκία, Ισλάμ, Ερντογάν, Μικρές Εισαγωγές, Κωνσταντίνος Φίλης

¹⁸ Ελλάς Η σύγχρονη συνέχεια Από το 1821 μέχρι σήμερα, Θάνος Βερέμης- Γιάννης Κολιόπουλος

Πρώτος αντίπαλος διαχρονικά για τη Τουρκία ήταν και παραμένει η χώρα μας. Από την Ελληνική Επανάσταση μέχρι και σήμερα οι ελληνοτουρκικές σχέσεις δοκιμάζονται καθημερινά και μάλιστα πολλές φορές βρίσκονται ένα βήμα πριν την ένοπλη σύγκρουση. Τομή θεωρείται η Συμφωνία της Λοζάνης που άλλαξε κατά πολύ τα δεδομένα πληθυσμιακά στις δυο χώρες, ωστόσο η συνθήκη αυτή δεν αρέσει καθόλου στον Ερντογάν που κάνει λόγο καθημερινά για πλήρη αναθεώρηση.

Συνεπώς τα προβλήματα που τίθενται επί τάπητος για τις δυο χώρες είναι πολλά. Έβρος, Αιγαίο, ΑΟΖ, Υφαλοκρηπίδα, οξύνουν καθημερινά τις σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και η επιθετική στάση της Τουρκίας τορπιλίζει περαιτέρω την κατάσταση.

Τέλος ένα μεγάλο πρόβλημα που προέκυψε μεταξύ των δυο χωρών, κάτι που προϋπήρχε αλλά εντατικοποιήθηκε μετά το 2015 είναι το προσφυγικό πρόβλημα. Αν και πολλοί θεωρούσαν πως αυτό θα εξομάλυνε τις σχέσεις μεταξύ των δυο κρατών και θα τις οδηγούσε σε μια στενή συνεργασία βρίσκοντας λύση στο πρόβλημα, η Τουρκία εκμεταλλεύτηκε τη θέση για να κερδίσει όσα περισσότερα μπορούσε φέρνοντας σε ακόμη πιο δυσχερή θέση την Ελλάδα που αποτελεί την είσοδο για την Ευρώπη.

Με την έκρηξη της Αραβικής Άνοιξης μετά το 2010 υπήρξε έξαρση των μεταναστευτικών –προσφυγικών και πολλών παράνομων μετακινήσεων από χώρες του αραβικού κόσμου προς την καρδιά της Ευρώπης.

Η Συρία μια από τις χώρες που γνώρισε τεράστια αλλαγή και παρακμή λόγω των εμφύλιων συρράξεων και τη διεθνή εμπλοκή και αποτέλεσε μια χώρα που εκατομμύρια Σύριοι και όχι μόνο θα ξεκινούσαν το ταξίδι τους για την Ευρώπη περνώντας πρώτα από την Τουρκία και έπειτα από την Ελλάδα εισχωρώντας με αυτό τον τρόπο σε ευρωπαϊκό έδαφος.

Η Ελλάδα με αυτό τον τρόπο έγινε η χώρα υποδοχής των τεράστιων προσφυγικών ροών ειδικά μετά το 2015 και η Τουρκία η χώρα κλειδί που ρύθμιζε σε μεγάλο βαθμό τις εξελίξεις. Αρχικά η Ε.Ε. λειτούργησε «μουδιασμένα» ρίχνοντας το βάρος στην Ελλάδα, ωστόσο η τελευταία έχοντας διανύσει μια φθίνουσα πορεία λόγω της οικονομικής πτώσης και των μνημονίων που της επιβλήθηκαν, δε μπόρεσε να διαχειριστεί μόνη της το πρόβλημα και μάλιστα θεώρησε πως δεν είναι μόνο δικό της αφού τα σύνορα της χώρας πέρα από εθνικά είναι και ευρωπαϊκά.

Όπως ήταν φυσικό οι ελληνοτουρκικές σχέσεις επηρεάστηκαν στο έπακρο με την Ελλάδα να βρίσκεται σε δεινή θέση και την Τουρκία να έχει το πρώτο λόγο στις κινήσεις αφού

η ίδια ήταν σε θέση καθημερινά να κατακλύζει τα ελληνικά νησιά με χιλιάδες πρόσφυγες-μετανάστες χωρίς να έχουν συγκεκριμένη προέλευση.

Η αδυναμία της Ελλάδας να διαχειριστεί μόνη της το μεγάλο πρόβλημα που ανέκυψε αλλά και η ανικανότητα της ηγεσίας οδήγησε τους Ευρωπαίους να συμπεριλάβουν στο διπλωματικό τραπέζι και την Τουρκία, η οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω είχε πολλά πλεονεκτήματα και μάλιστα απαιτήσεις για τη διαχείριση του προβλήματος.

Σε πρώτη φάση Ε.Ε. και Τουρκία θα κατέληγαν σε μια συμφωνία χωρίς την Ελλάδα μέσα σε αυτή που η τελευταία θα αποτελούσε το πέρασμα για την κεντρική και βόρεια Ευρώπη που θα κατέληγε το πλήθος των μεταναστών. Μέσα από αυτόν τον διπλωματικό διάλογο βγήκαν στην επιφάνεια διάφορα ζητήματα όπως οι σχέσεις Ε.Ε –Τουρκίας και φυσικά το πώς θα δημιουργηθεί ένα πλαίσιο στον ελλαδικό χώρο και στα σύνορα με την Τουρκία που στην ουσία είναι και ευρωπαϊκά και πως θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στα νέα δεδομένα που προέκυψαν.

Μετά από πολύμηνες διαβουλεύσεις η Ελλάδα δέχθηκε τη λειτουργία των hot spots που θα ήταν υπεύθυνα για το διαχωρισμό μεταξύ προσφύγων –μεταναστών και υπήρξε δέσμευση για αναθέρμανση των σχέσεων με τη γείτονα χώρα και στενότερη συνεργασία για τη διαχείριση του προβλήματος. Από την άλλη πλευρά, οι Τούρκοι δεσμευτήκαν για την καταδίκη της τρομοκρατίας και τη δημιουργία ενός συστήματος καταγραφής προσφύγων χωρίς όμως να διευκρινιστούν διάφορες πτυχές με σημαντικότερη αυτή της επαναπροώθησης από την Ευρώπη σε τουρκικό έδαφος.

Οι παραπάνω εξελίξεις και η ασταμάτητη κινητικότητα των ροών έφεραν σε πλεονεκτική θέση την Τουρκία η οποία ως η τελευταία χώρα στα ασιατικά σύνορα ήταν αυτή που θα καθόριζε τον αριθμό που θα περνάνε τα ευρωπαϊκά σύνορα κάτι το οποίο το εκμεταλλεύτηκε, λειτουργώντας ως μοχλός πίεσης ώστε να κερδίσει περισσότερα από μια συμφωνία που ήταν ζήτημα χρόνου να συμβεί.

Με το πέρασμα των μηνών στις αρχές του 2016 και ενώ πραγματοποιούνταν συνεχώς Σύνοδοι Κορυφής για το Προσφυγικό Ζήτημα, η Ε.Ε προσπάθησε να προσεγγίσει τις δυο χώρες μεταξύ τους για στενότερη συνεργασία κάτι που δεν κατέστη δυνατό για προφανέστατους λόγους. Ακόμη προτάθηκε η φύλαξη συνόρων από την ευρωπαϊκή ακτοφυλακή κάτι που δεν λειτούργησε ποτέ ουσιαστικά μέχρι τις ημέρες μας.

Οι μεταναστευτικές ροές διαδεχόταν η μια την άλλη δίχως προηγούμενο και ένα άλλο τεράστιο φαινόμενο που προέκυψε ήταν αυτό του λαθρεμπορίου στις ακτογραμμές της Ελλάδας με την Τουρκία που θα γίνει λόγος στο επόμενο κεφάλαιο. Τα πάντα ήταν ανοικτά όπως και η έξοδος της χώρας από τη Σένγκεν ή το οριστικό κλείσιμο των συνόρων. Στην Ελλάδα το πρόβλημα αυτό έλαβε κοινωνικές διαστάσεις ειδικά στα νησιά που αποτέλεσαν χώρους υποδοχής ενώ σε όλα τα παραπάνω, προστέθηκαν οι δηλώσεις και οι ενέργειες Ευρωπαίων ηγετών και κρατών μελών που θα έφερναν σε δύσκολη θέση τη χώρα, διότι πολλές από τις χώρες αυτές θα έκλειναν τα σύνορα τους ή θα έστελναν τους πρόσφυγες πίσω στη χώρα υποδοχής που δεν ήταν άλλη από την Ελλάδα.

Αφού τη λύση δεν μπορούσε να τη δώσει η Ε.Ε έπρεπε πολλά από τα κράτη να λειτουργήσουν με το δικό τους γνώμονα και με τις δικές τους δυνάμεις. Ωστόσο για την Ελλάδα τα πράγματα ήταν διαφορετικά γιατί όπως κατέστη και σαφές παραπάνω αποτελεί τη χώρα υποδοχής και εκείνη που δέχεται τη μεγαλύτερη πίεση από τη πλευρά της Τουρκίας. Η ηγεσία της ΕΕ έπρεπε να δείξει γρήγορα αντανακλαστικά και για αυτό το λόγο οδηγήθηκε σε συμφωνία το Μάρτιο του 2016 με την Τουρκία.

8. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΑΣ – Ε.Ε

Στις 18 Μαρτίου 2016 τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου συναντήθηκαν με την Τουρκική αντιπροσωπεία για την επικύρωση μιας ιστορικής συμφωνίας.

Σε πρώτη φάση έγινε λόγος για τη πρόοδο που έχει σημειωθεί από όλες τις πλευρές και πως πολλοί Σύριοι λάμβαναν διάφορα προνόμια στην αγορά της Τουρκίας η οποία ήδη ξεκινούσε να λαμβάνει την οικονομική υποστήριξη κοντά στα τρία δισεκατομμύρια ευρώ που θα τη καθιστούσαν ισχυρή προς την αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος.

Ωστόσο η Τουρκία θα προχωρούσε σε παραχωρήσεις και δεσμεύσεις τόσο απέναντι στην Ε.Ε. κυρίως όμως στην Ελλάδα. Η βασικότερη αυτών ήταν η επαναπροώθηση παράνομων μεταναστών σε τουρκικό έδαφος που δεν έχριζαν προστασία και όσοι συλλαμβάνονταν εκτός των τουρκικών υδάτων. Ακόμη συνέβαλλε στο πρόβλημα της διακίνησης που πλέον θα εμπλέκονταν και το ΝΑΤΟ στο οποίο η Τουρκία αποτελεί κράτος-μέλος.

Σε γενικές γραμμές, όλοι οι παράτυποι μετανάστες από την Ελλάδα θα μεταφερόταν στη Τουρκία προσωρινά οι οποίοι θα έχριζαν διεθνής προστασία. Σε αυτή την τομή θα υπήρχε μια στενή συνεργασία των μελών της Ε.Ε. με τη Τουρκία και την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. με στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου επανεγκατάστασης με κάποια κριτήρια και συγκεκριμένο αριθμό ανθρώπων¹⁹.

Η Τουρκία οφείλει να κλείσει όλες τις διόδους σε στεριά και θάλασσα για τη παράτυπη μετανάστευση σε συνεργασία με Ε.Ε. και κυρίως με την Ελλάδα. Όταν παρατηρηθεί μείωση στο φαινόμενο τότε θα υπάρξει απορρόφηση ενός μεγάλου μέρους από την Ευρώπη. Θα υπάρξει διευκόλυνση των Τουρκικών πολιτών εντός της Ε.Ε.

Η τουρκική πολιτεία είναι υποχρεωμένη να δώσει διάφορες παροχές σε παιδεία, υγεία και άλλους τομείς στους πρόσφυγες χωρίς να επιβαρύνεται η ίδια, αλλά με τα χρήματα που θα λάβει από τη συμφωνία. Εφόσον καταστεί δυνατό η Ε.Ε. θα εκταμιεύσει άλλα τρία δισεκατομμύρια προς την Τουρκία στο άμεσο μέλλον.

¹⁹ Τι ορίζει η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας - Όλο το κείμενο όπως δημοσιεύτηκε στον δικτυακό τόπο https://www.huffingtonpost.gr/2016/03/18/metanasteutiko-sumfonia-ee-tourkias- n_9500076.html

Ένα διαχρονικό ζήτημα που δεν είναι άλλο από την ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. τίθεται και πάλι σε διαβούλευση με τις πιθανότητες να αυξάνονται κατά πολύ απ' ότι στο παρελθόν.

Θα υπάρξει στενή συνεργασία μεταξύ των μελών με τη Τουρκία για το ζήτημα στο εσωτερικό της Συρίας (κυρίως ανθρωπιστική βοήθεια) όπου η Τουρκία εμπλέκεται ενεργά αλλά και για τα μεταξύ τους σύνορα.

Για τους περισσότερους ειδικούς η συμφωνία είναι επισφαλής και ο χρόνος θα αποδείξει κατά πόσο μπορεί να πραγματοποιηθεί, όμως η κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο δεν βοηθάει την κατάσταση. Η ελληνική πολιτεία όπως και η Ευρώπη κλήθηκε σε ένα σύντομο χρονικό διάστημα να αναπτύξουν ένα πλαίσιο με την καταγραφή όσων εισέρχονται σε ευρωπαϊκό έδαφος και με την διεκπεραίωση της αίτησης ασύλου και εν συνεχεία στην επιστροφή όσων δεν τηρούν τα κριτήρια πίσω στη Τουρκία. Η Ελλάδα έπρεπε μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να διαχειριστεί όλη την πίεση και την κατάσταση ξεπερνώντας γραφειοκρατικά προβλήματα καθιστώντας την γρήγορη και αποτελεσματική σε όλα.

Η Τουρκία από την άλλη πρέπει να αποδεχτεί ένα σύνολο που δεν τηρεί τα κριτήρια, με τον αριθμό να είναι μεγάλος, ωστόσο τα κίνητρα είναι πολλά όπως είδαμε στη παραπάνω συμφωνία, με τη γείτονα χώρα να γεμίζει τα ταμεία της σε μεγάλο βαθμό. Φυσικά όμως η συμφωνία είναι επισφαλής και το μέλλον θα είναι ο τελικός κριτής της διότι τα δεδομένα συνεχώς ανατρέπονται. Η συμφωνία ωστόσο από μόνη της είναι ιστορικής και μείζονος σημασίας για την περιοχή.

Η Ελλάδα όπως και πολλά μέλη κράτη εξέθεσε τις αμφιβολίες της για το κατά πόσο η Τουρκία θα τηρήσει στη συμφωνία στο έπακρο. Και αυτό διότι πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν τη γείτονα χώρα οπισθοδρομική με απαρχαιωμένους θεσμούς, αδύναμη να ακολουθήσει τις εξελίξεις και να λειτουργήσει σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Υπήρξαν μάλιστα και οι φωνές για κατάχρηση των χρημάτων που δόθηκαν, ωστόσο οι Τούρκοι το διέψευσαν κατηγορηματικά αφού η συμφωνία από μόνη καθόριζε το πώς θα γίνει η διανομή τους.

Το επόμενο χρονικό διάστημα συνοδεύτηκε από καχυποψία μεταξύ των δυο πλευρών λόγω του γεγονότος πως υπήρξαν κράτη που αντέδρασαν με συγκεκριμένους όρους της συμφωνίας. Ακόμη στην επιφάνεια ξεπρόβαλλαν διάφορα ζητήματα που χωρίζουν την

Ευρώπη με την Τουρκία, ειδικά σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που στην Τουρκία τα τελευταία χρόνια καταπατούνται στο όνομα της νομιμότητας που έχει δημιουργήσει το σύστημα Ερντογάν.

Εν κατακλείδι οι σχέσεις μεταξύ των δυο πλευρών Ευρώπης και Τουρκίας περνάνε από πολλές διακυμάνσεις και καθιστούν την Τουρκία τον βασικό ρυθμιστή του προβλήματος ειδικά στο ζήτημα εισροής και επιστροφής που αφορά άμεσα και τη χώρα μας. Τόσο οι εσωτερικές όσο και οι εξωτερικές εξελίξεις θα καθορίσουν κατά πολύ την πορεία της Συμφωνίας. Τέσσερα χρόνια μετά τίποτα δεν είναι αυτονόητο και δεδομένο και η αλήθεια είναι πως τίποτα δεν πάει προς το καλύτερο στη γείτονα χώρα και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

9. ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ – ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ

Σε αυτό το κεφάλαιο²⁰ θα γίνει λόγος για ένα φαινόμενο που δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο ούτε ξένο για τα ελληνικά δεδομένα και την ευρύτερη περιοχή της νοτιοανατολικής μεσογείου.

Αυτό δεν είναι άλλο από τη παράνομη μετακίνηση και το λαθρεμπόριο μεταξύ των ομάδων που προσπαθούν να περάσουν στην απέναντι ακτή από οργανωμένες ομάδες και επιχειρήσεις που πλουτίζουν σε βαθμό αισχροκέρδειας με αυτό.

Το φαινόμενο αυτό γνωστό από αρχαιοτάτων χρόνων γνώρισε τεράστια άνθηση στον ίδιο χώρο κατά την κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ. Η έξαρση του προσφυγικού από τα ανατολικά και νότια σύνορα της χώρας όξυνε και πάλι το πρόβλημα και έφερε στο προσκήνιο το παραπάνω φαινόμενο που δεν είναι καθόλου εύκολη η αντιμετώπιση και η επίλυσή του.

Μάλιστα στα παράλια της Τουρκίας έχει δημιουργηθεί μια τεράστια αλυσίδα καλοστημένης επιχείρησης που πλησιάζει τους ενδιαφερόμενους ζητώντας «γη και ύδωρ» για το πέρασμα στην απέναντι ακτή γνωρίζοντας πως κάτι τέτοιο δεν είναι μόνο παράνομο αλλά και παράτολμο, σε βαθμό τέτοιο μάλιστα που διακυβεύεται η ίδια τους η ζωή.

Οι άνθρωποι που απαρτίζουν το σύστημα αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίοι. Αντιθέτως γνωρίζουν τα κατατόπια και τις νομικές διαδικασίες το πώς μπορούν να διαφύγουν τις συνέπειες σε περίπτωση που συλληφθούν και είναι αυτοί που καθορίζουν της τελικές τιμές της μετακίνησης.

Η διασημότερη διαδικασία που ακολουθούν οι Τούρκοι έμποροι είναι να πηγαίνουν τους ενδιαφερόμενους σε λιμάνια που βρίσκονται όσο πιο κοντά σε ελληνικά νησιά για να αποφύγουν τον διεθνή έλεγχο, να γεμίζουν τις φουσκωτές βάρκες με μετανάστες και να τους στέλνουν στον προορισμό χωρίς συνοδό. Εφόσον δεν καταφέρουν να προσεγγίσουν τη στεριά τότε είτε θα πέσουν σε έλεγχο και θα συλληφθούν είτε εφόσον αντιληφθούν πως έρχεται έλεγχος, τρυπούν τις βάρκες με απώτερο σκοπό να σωθούν από τους Έλληνες λιμενοφύλακες και να τους οδηγήσουν σε ελληνικό έδαφος καταφέροντας με αυτό τον τρόπο τον απώτερο σκοπό τους. Το τελευταίο τέχνασμα είναι πλέον πολύ διαδεδομένο φέρνοντας με αυτό τον

²⁰ Προσφυγική κρίση - Σύγχρονη μετανάστευση μέσω εθνικών χωρικών υδάτων (Κοντάκης Νικόλαος Μεταπτυχιακή Διατριβή)

τρόπο σε δύσκολη θέση τις αρχές οι οποίες προσφέρουν άμεσα βοήθεια για να σωθούν οι ανθρώπινες ζωές.

Πολλές πηγές αναφέρουν πως τα ποσά που λαμβάνουν οι διακινητές αφορούν χιλιάδες ευρώ κατά κεφαλή και διαφέρει από περίπτωση σε περίπτωση. Τα τελευταία χρόνια πάνω από μισό εκατομμύριο έχουν περάσει με αυτό τον τρόπο τα ελληνικά-ευρωπαϊκά σύνορα, ωστόσο η Τουρκία παραμένει σταθερή στη γραμμή της πως καταπολεμάει καθημερινά το φαινόμενο αυτό. Όμως το πρόβλημα φαίνεται να διογκώνεται και όλοι εκείνοι που αναζητούν μια καλύτερη θέση για το μέλλον δίνουν τα πάντα για να περάσουν στη αντίπερα όχθη. Φυσικά το σύνολο των θυμάτων είναι γυναικόπαιδα και πολλά ορφανά παιδιά.

Το παραπάνω πρόβλημα έχει βαθιές ρίζες και δύσκολα μπορεί να αντιμετωπιστεί. Οι διακινητές είναι πεπεισμένοι πως οι Ευρωπαίοι όχι μόνο δεν θα βυθίσουν τις βάρκες που εισέρχονται σε αυτή αλλά θα δώσουν και τη χείρα βοήθειας που χρειάζεται σε κάθε περίπτωση. Για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο αυτό πρέπει να χτυπηθεί στη ρίζα του, δηλαδή στο να μην επιβιβάζονται στις βάρκες οι ενδιαφερόμενοι. Όμως αυτό πραγματοποιείται σε τουρκικό έδαφος και τον πρώτο λόγο τον έχει η Τουρκία. Φυσικά με τον καιρό πολλά γίνονται γνωστά για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα να οδηγούν Ελλάδα και Ευρώπη στο να λάβουν πιο δραστικά μέτρα για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού που όπως φαίνεται δεν έχει τέλος²¹.

²¹ Το Προσφυγικό Ζήτημα- Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Παπαπάνου Παναγιώτα-Αικατερίνη(επιβλέπων Καθηγητής Βοσκόπουλος Γεώργιος)

10. Η ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2015 ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η έρευνα καθιστά σαφές πως το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι συνυφασμένο με την ανθρώπινη ιστορία. Ωστόσο τίποτα δεν παραμένει σταθερό αφού τα πεδία μετακινήσεων αλλάζουν συνεχώς και διαρκώς.

Οι αιτίες άλλοτε παραμένουν ίδιες και άλλοτε αλλάζουν βάσει των δεδομένων των συνθηκών που διαδραματίζονται. Φυσικά αυτό που αλλάζει είναι η ουσία και με πέρασμα του χρόνου το εξεταζόμενο φαινόμενο γίνεται πιο περίπλοκο και πολυσύνθετο.

Όπως σημειώθηκε και παραπάνω οι μετακινήσεις αλλάζουν διαρκώς. Στην Γηραιά Ήπειρο για παράδειγμα, μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, το μεταναστευτικό ρεύμα κατευθύνεται από το Νότο προς το Βορρά λόγω της αναστήλωσης όλων των δομών μετά τον πόλεμο, την εκβιομηχάνιση που σημειώνεται και τη ζήτηση εργατικών χεριών.

Τις επόμενες δεκαετίες σημειώνεται αλλαγή ειδικά μετά το 1980, τα δεδομένα αλλάζουν αυτή τη φορά λόγω της περίφημης αποβιομηχάνισης και άλλων μεγάλων παγκόσμιων αλλαγών, κυρίως της πτώσης του Υπαρκτού Σοσιαλισμού με αποτέλεσμα ο ευρωπαϊκός νότος από έδαφος τροφοδότησης να μεταλλάσσεται σε χώρο υποδοχής πολλών μεταναστών με διαφορετική προέλευση.

Η Ελλάδα διαχρονικά αποτέλεσε χώρα αποστολής μεταναστών όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου.

Ωστόσο οι εσωτερικές και εξωτερικές εξελίξεις μετά τη δεκαετία του 1980 που για την Ελλάδα ήταν η εποχή του εκδημοκρατισμού και της αλματώδους οικονομικής άνθησης κατέστησαν τη χώρα ως τόπο υποδοχής για μεταναστευτικές ροές από την πρώην Σοβιετική Ένωση, τις χώρες του πάλαι ποτέ ανατολικού μπλοκ και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής που μαστίζονταν από τη φτώχεια και τα αυταρχικά καθεστάτα.

Όλα αυτά τα ρεύματα βρήκαν απροετοίμαστη τόσο την ελληνική κοινωνία όσο και την ελληνική πολιτεία η οποία δεν είχε μεριμνήσει να υπάρχουν οι δομές αποκατάστασης για τέτοιες περιπτώσεις ενώ δεν είχε προβλεφθεί ένα ουσιαστικό σύστημα ασύλου που θα έδινε λύσεις στο πρόβλημα που θα προέκυπτε.

Για την Ελλάδα και τους Έλληνες το μεταναστευτικό-προσφυγικό πρόβλημα δεν απασχόλησε σε μεγάλο βαθμό και δεν υπήρξε ποτέ μέχρι τις ημέρες μας νούμερο ένα ζήτημα

στην πολιτική ατζέντα, αντίθετα με την καρδιά της Ευρώπης που το φαινόμενο αυτό είναι και παραμένει διαχρονικό και εξελίξιμο.

Η έκρηξη της μεταναστευτικής-προσφυγικής κρίσης των τελευταίων δέκα ετών και η δεινή θέση που βρισκόταν η ελληνική κοινωνία και το ελληνικό κράτος λόγω και της οικονομικής κρίσης, δοκίμασε σε μεγάλο βαθμό τόσο τους Έλληνες όσο και τους μηχανισμούς της δημόσιας διοίκησης που δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν όπως επιβαλλόταν τη δεδομένη στιγμή²².

Πέραν της υποδοχής, ένα μεγάλο πρόβλημα ήταν αυτό της ενσωμάτωσης η οποία δεν είναι καθόλου δεδομένο πως θα καταστεί εφικτή λόγω των συνθηκών που επικρατούν τα τελευταία χρόνια.

Η γεωγραφική θέση της χώρας μας τη φέρνει σε ακόμη δυσκολότερη θέση αφού αποτελεί τη πρώτη χώρα υποδοχής σε ευρωπαϊκό έδαφος και για αυτόν ακριβώς το λόγο, ένα σύστημα καταγραφής και διαχωρισμού είναι επιβεβλημένο.

10.1 Η Αραβική άνοιξη και οι επιπτώσεις της

Την πρώτη δεκαπενταετία του 20^{ου} αιώνα υπήρξε ανοδική αύξηση των παράτυπων μεταναστών από τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική γνωστές και ως χώρες του αραβικού κόσμου με απώτερο σκοπό να καταλήξουν και να εγκατασταθούν μόνιμα στην κεντρική Ευρώπη. Οι χώρες διάδρομοι στις κινήσεις αυτές ήταν η Ισπανία, η Ιταλία και πρωτίστως η Ελλάδα.

Η έκρηξη της Αραβικής άνοιξης και το ντόμινο των εξελίξεων που ακολούθησε με τον εμφύλιο πόλεμο στη Συρία, αύξησε κατακόρυφα τη μετανάστευση που στο σύνολο οριζόταν ως παράτυπη.

Αρχικά η πρώτη χώρα υποδοχής σε ευρωπαϊκό έδαφος ήταν η Ιταλία που σε σχέση με το παρελθόν ο αριθμός τριπλασιάστηκε. Το 2015 αποτελεί ορόσημο αφού πάνω από 170.000 άνθρωποι πέρασαν από τη γείτονα χώρα. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Ελλάδα η οποία καλείται να διαχειριστεί και την Τουρκία που ελέγχει σε μεγάλο βαθμό τις ροές ως η τελευταία χώρα σε ασιατικό έδαφος.

²² Το Προσφυγικό Ζήτημα- Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Παπαγιάννου Παναγιώτα-Αικατερίνη(επιβλέπων Καθηγητής Βοσκόπουλος Γεώργιος)

Η Μεσόγειος και τα μικρασιατικά παράλια θα γεμίσουν αίμα αφού πάνω από τρεις χιλιάδες άνθρωποι που προσπαθούν να περάσουν παράνομα στη χώρα βρίσκουν τραγικό θάνατο.

Από τη Συρία την ίδια εποχή φεύγουν περίπου 7.000.000 πρόσφυγες και μετανάστες λόγω της δεινής θέσης που βρίσκεται η χώρα από τον εμφύλιο. Οι περισσότεροι από αυτούς μετακινούνται σε γειτονικά κράτη κυρίως στην Τουρκία αλλά η επιθυμία τους είναι να μετακινηθούν προς την καρδιά της Ευρώπης.

Από το 2005 έως την έξαρση της Κρίσης το 2015, το ελληνικό κράτος θα καταγράψει 89.994 παράτυπους μετανάστες που το σύνολο αυτών προέρχονται από τα μικρασιατικά παράλια.

Από τις αρχές της δεκαετίας που διανύσαμε υπήρξε μια σημαντική αύξηση κινητικότητας αλλά μετά το 2015 η συμμετοχή των Σύριων αυξάνει κατά πολύ τον αριθμό σε συνδυασμό με άλλα ρεύματα από την καρδιά της Μέσης Ανατολής που λόγω των συνεχών πολεμικών συγκρούσεων οδηγεί σε έξοδο χιλιάδες ανθρώπους.

Όσον αφορά το μέτωπο από τη Συρία αυτό ήταν που άλλαξε ριζικά τα δεδομένα στην έως τότε μετανάστευση στην περιοχή. Το προφίλ των μετακινούμενων είναι πολύ διαφορετικό από τα προηγούμενα δεδομένα αφού πλέον μαζί με τους μεμονωμένους μετανάστες έρχονται ολόκληρες οικογένειες, γυναικόπαιδα και μεγάλοι σε ηλικία, νέοι με ανεπτυγμένο μορφωτικό επίπεδο καθώς και πολλοί χριστιανοί οι οποίοι αφήνουν πίσω τη πατρίδα τους υπό το φόβο των δεινών του πολέμου.

Από το 2011 και έπειτα η Συρία είναι διχασμένη στα δυο, αφού η προσπάθεια της πτώσης Άσαντ οδήγησε τη χώρα στην μεγαλύτερη εμφύλια σύγκρουση της ιστορίας της. Ο Άσαντ προσπάθησε με κάθε τρόπο να καταστείλει τις τοπικές εξεγέρσεις, με τους επαναστάτες να οργανώνονται σε εθνικό επίπεδο κάτω από τη σημαία του Ελεύθερου Συριακού Στρατού. Ωστόσο η ισχύ του κυβερνητικού καθεστώτος και η μη συνεννόηση των αντιπολιτευόμενων διατηρούν την υπεροχή του πρώτου, ο οποίος χαίρει υποστήριξης από διάφορους συμμάχους του.

Τα παραπάνω δεδομένα οδήγησαν στην έξοδο των περίπου 7 εκατομμυρίων ατόμων με πρώτη στάση στις γειτονικές χώρες και τελικό προορισμό την κεντρική Ευρώπη. Οι Σύριοι εγκαταλείπουν τη χώρα τους υπό την απειλή της ζωής και της ασφάλειάς τους, ενώ πάρα πολλοί είναι αυτοί που έχουν χάσει μέλη της οικογένειάς τους ή που τα σπίτια τους έχουν

γκρεμιστεί και η περιουσία τους έχει καταστραφεί. Εκτιμάται ότι πάνω από το 50% του πληθυσμού της Συρίας ζει σε συνθήκες εξαιρετικής φτώχειας. Σε πολλές περιοχές δεν είναι εύκολη η πρόσβαση σε πόσιμο νερό, ενώ η παροχή ηλεκτρικού διαρκεί 2 με 4 ώρες ημερησίως. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Συρία έχει, παγκοσμίως, το μεγαλύτερο αριθμό εσωτερικά εκτοπισμένων πολιτών, οι οποίοι αριθμούν 7,6 εκατομμύρια.

Οι κατηγορίες που μπορούν να διακριθούν οι Σύριοι είναι οι εξής: σε αυτούς που διαφεύγουν απευθείας από τη Συρία και σε όσους εγκαταλείπουν τις γειτονικές χώρες, δηλαδή τη Τουρκία, τον Λίβανο, την Ιορδανία, το Ιράκ και την Αίγυπτο, όπου είχαν βρει καταφύγιο τα τελευταία χρόνια μετά την έκρηξη του πολέμου.

Το 2015 καταγράφηκε στη συνείδηση όλων ως ένα έτος ορόσημο για το μεταναστευτικό ζήτημα. Πρωτίστως, λόγω των αυξημένων προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη, με κύρια πύλη εισόδου την Ελλάδα, ως φυσικό σύνορο που ενώνει τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής με τη Γηραιά Ήπειρο και, δευτερευόντως, λόγω της αδυναμίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την έκρηξη της μεταναστευτικής πίεσης.

Κατά το ίδιο έτος, οι μεταναστευτικές ροές αυξάνονταν ραγδαία μήνα με το μήνα. Ωστόσο, δεν υπήρξε κάποιος σχεδιασμός ή και πρόβλεψη από πλευράς τόσο του κρατικού μηχανισμού των χωρών του ευρωπαϊκού Νότου, τα οποία αποτελούν ευρωπαϊκά εξωτερικά σύνορα και ταυτόχρονα τη θαλάσσια πύλη εισόδου των ροών, όσο και του ευρύτερου ευρωπαϊκού μηχανισμού. Τίποτε όμως, δεν προμήνυε την πρωτοφανή ένταση με την οποία επρόκειτο να εκδηλωθεί το φαινόμενο της μαζικής εισροής. Οι μεταναστευτικές ροές όξυναν ακόμη περισσότερο το υπάρχον πρόβλημα και δημιούργησαν συνθήκες έκτακτης ανάγκης για τα συστήματα υποδοχής των κρατών της νοτιοανατολικής Μεσογείου.

10.2 Προσφυγικές – Μεταναστευτικές ροές

Το σύνολο των μεταναστευτικών ροών σε κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αγγίζουν περίπου τα πέντε εκατομμύρια ανθρώπους κατά το 2015, ενώ τουλάχιστον 2,8 εκατομμύρια πήραν τον αντίθετο δρόμο από την Ε.Ε.

Τα στοιχεία αυτά δεν αποτυπώνουν τις μεταναστευτικές ροές προς/από την Ε.Ε. συνολικά, αφού περιλαμβάνουν και τις ροές μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Εκτιμάται ότι από τα 4,7 εκατομμύρια μετανάστες, κατά τη διάρκεια του 2015, περίπου 2,4 εκατομμύρια

ήταν πολίτες τρίτων χωρών, 1,4 εκατομμύρια είχαν ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της Ε.Ε. από εκείνο στο οποίο μετανάστευσαν, περίπου 860.000 άτομα μετανάστευσαν σε κράτος μέλος της Ε.Ε. του οποίου είχαν την ιθαγένεια όπως για παράδειγμα παλινοστούντες ημεδαποί ή ημεδαποί που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό), και περίπου 19.000 ήταν απάτριδες.

Το 2015, μια σειρά παραγόντων και εξελίξεων μετατόπισε τη μεταναστευτική κατεύθυνση στην Ανατολική Μεσόγειο και σε συνδυασμό με τις τότε υιοθετούμενες πολιτικές της Τουρκίας, τα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης ήταν προσπελάσιμα περισσότερο από ποτέ.

Τις τελευταίες δεκαετίες, οι γεωπολιτικές σε συνδυασμό με τις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις έχουν μετατρέψει την Τουρκία σε σημαντική χώρα για τη μετανάστευση. Η πολιτική αναστάτωση και οι συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα στις περιοχές αυτές, έχουν οδηγήσει σε αναγκαστική φυγή πολλούς ανθρώπους, προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής και ασφάλειας. Η γεωγραφική θέση της Τουρκίας την έχει καταστήσει ως την πλέον κατάλληλη χώρα μετάβασης, αφού μεταξύ άλλων αποτελεί και σταυροδρόμι ηπείρων για εκείνους που επιδιώκουν να φτάσουν στις δυτικό-κεντρικές και βόρειες ευρωπαϊκές χώρες από τη Μέση Ανατολή και την Αφρική.

Επιπλέον, καθοριστικό ρόλο για την εκτροπή των μεταναστευτικών ροών προς την Τουρκία διατέλεσαν οι πολιτικές των ισχυρών συνόρων και του αυξημένου ελέγχου που η Ευρώπη έχει ακολουθήσει, οδηγώντας έναν τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων να μετακινηθεί από την πατρίδα του, θέτοντας πολλές φορές σε κίνδυνο την ίδια του τη ζωή.

Τα ατομικά κίνητρα αυτών που συμμετέχουν στις αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές ποικίλουν ανάλογα με τα αίτια που ώθησαν καθέναν ξεχωριστά στη λήψη της τελικής του απόφασης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πολλά εξ αυτών δεν ταυτίζονται. Για κάποιους η μετανάστευση ήταν μονόδρομος, δεδομένου ότι κινδύνευε η ζωή τους και των οικογενειών τους, ενώ πιθανώς, είχαν απωλέσει και την περιουσία τους, ως αποτέλεσμα των συνεχόμενων ένοπλων συγκρούσεων. Άλλοι φεύγουν κνηνημένοι και διωκόμενοι από το πολιτικό καθεστώς της χώρας τους, άλλοι για να αποφύγουν τους κινδύνους του εμφύλιου πόλεμου, άλλοι για να μην εμπλακούν σε αυτόν, άλλοι γιατί φοβούνται το Ισλαμικό Κράτος.

Όλοι επιδιώκουν μια καλύτερη ζωή με περισσότερες ευκαιρίες για τους ίδιους ή προσβλέπουν στο ότι θα καταφέρουν να χρηματοδοτήσουν (βοηθώντας έτσι στην επιβίωσή της) την πολυμελή οικογένειά τους πίσω στην πατρίδα. Τελικός προορισμός όλων είναι το ευρωπαϊκό έδαφος και ειδικότερα οι βόρειες και δυτικές χώρες της ΕΕ. Η επιλογή δεν είναι

τυχαία, αφού εκείνες διαθέτουν τον υψηλότερο δείκτη ευημερίας και ασφάλειας και ταυτοχρόνως, νομοθεσία και θεσμικές πρακτικές για τη μετανάστευση και το άσυλο. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεικτές μεταναστευτικές ροές του 2015 εμπεριείχαν πολλές ευάλωτες ομάδες, όπως: ηλικιωμένους, εγκύους, μητέρες με παιδιά, ΑμεΑ, ανθρώπους με προβλήματα υγείας αλλά και μεγάλο αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων, οι οποίοι αποτελούν το πιο ευάλωτο τμήμα των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών.

Το μονοπάτι που οδηγεί σε έναν ασφαλή κόσμο, με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, είναι το ίδιο τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για τους μετανάστες, εξ' ου και τα κύματα των εισερχομένων πολιτών τρίτων χωρών είναι «μεικτά» και αναφέρονται στη βιβλιογραφία ως «μεικτές μεταναστευτικές-προσφυγικές ροές» ή «μεικτές μεταναστευτικές ροές» ή «μεικτές ροές».

10.2.1 ΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ ΩΣ ΠΥΛΗ ΕΙΣΟΔΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το πρόβλημα της μετανάστευσης όπως έχει προαναφερθεί απασχολεί την Ελλάδα από πολύ παλιά συνεχίζοντας μέχρι και σήμερα, όπου καταφθάνουν στην Ελλάδα άνθρωποι με κύριο σκοπό την χρησιμοποίησή της ως πηγή εισόδου για την μετάβασή τους στην Κεντρική Ευρώπη.

Προκειμένου να μπορέσει η Ελλάδα να αντιμετωπίσει το συγκεκριμένο φαινόμενο, στις 8 Μαΐου του 2020 ψηφίστηκε ένας νέος νόμος με τίτλο " Βελτίωση μεταναστευτικής νομοθεσίας και τροποποίηση διατάξεων των νόμων 4636/2019, 4375/2016, 4251/2014 και άλλων διατάξεων. Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο νόμο γίνεται ξεκάθαρο ότι η Ελλάδα δεν επιθυμεί άλλες μεταναστευτικές ροές και θέτει ως στόχους της την μείωση των μεταναστευτικών ροών της, προκειμένου να περιοριστούν οι συνέπειες της κρίσης που έχουν επέλθει σε πολλές τοπικές κοινωνίες και ιδιαίτερα στα νησιά. Με αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, η Ελλάδα πραγματοποιεί ένα μεγάλο βήμα ως προς την επίλυση ενός χρόνιου προβλήματος, του μεταναστευτικού. Αναλυτικότερα, οι δέκα βασικοί άξονες είναι οι εξής:

1. Κρατικός έλεγχος στις δομές φιλοξενίας
2. Κονδύλια για την αντιμετώπιση των διάφορων κυκλωμάτων που συσχετίζονται με το δουλεμπόριο
3. Δημιουργία κλειστών ελεγχόμενων δομών
4. Με ένα έγγραφο πραγματοποιείται η έκδοση της golden visa

5. Απλούστευση διαδικασιών που αφορούν τα αιτήματα ασύλου
6. Τέθηκε σε προτεραιότητα η εξέταση των προσφύγων που διαμένουν στα νησιά
7. Επίδοση μέσα από ηλεκτρονικά μέσα οι αποφάσεις ασύλου
8. Ύπαρξη περισσότερων βοηθών χειριστών ασύλου μέσα από τοπικούς δικηγόρους
9. Δημιουργία ειδικής γραμματείας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους
10. Σύσταση μητρώου για τις ελληνικές αλλά και ξένες μη κυβερνητικές οργανώσεις

Όλα τα παραπάνω θα μπορούσαμε να πούμε ότι εκφράζουν μια αισιόδοξη πορεία σχετικά με την επίλυση του μεταναστευτικού ζητήματος. Ωστόσο, ο συγκεκριμένος νόμος ανακάμπεται (επιβραδύνεται) καθώς μέχρι και σήμερα δεν έχουν πραγματοποιηθεί μεγάλες αλλαγές στο ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου, επομένως παρουσιάζονται εμπόδια τα οποία δυσχεραίνουν την εφαρμογή του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟ 2019

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΕΡΧΟΜΕΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΦΓΑΝΟΙ	9935	38,8%
ΣΥΡΙΟΙ	5260	20,6%
ΚΟΝΓΚΟΛΕΖΟΙ	2422	9,5%
ΙΡΑΚΙΝΟΙ	1989	7,8%
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΟΙ	1687	6,6%
ΙΡΑΝΟΙ	483	1,9%
ΑΛΛΕΣ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΕΣ	3531	13,8%

Πηγή: www.migrants.gr


Ο παραπάνω πίνακας αποτυπώνει τον αριθμό των προσφύγων που κατέφθασαν στην Ελλάδα το 2019. Αυτό το οποίο παρατηρούμε είναι στις δύο πρώτες θέσεις, τα μεγαλύτερα ποσοστά προσφύγων προέρχονται από το Αφγανιστάν και στην συνέχεια ακολουθεί η Συρία. Το συγκεκριμένο αποτέλεσμα δεν μας προκαλεί τόσο εντύπωση καθώς στο Αφγανιστάν και στην Συρία από το 2001 αντιμετωπίζουν πόλεμο, έχουν ζήσει πολλές απώλειες και δύσκολες

συνθήκες ζωής οι κάτοικοί τους και για αυτόν τον λόγο προτιμάνε να αφήσουν την χώρα τους για ένα καλύτερο μέλλον τόσο για τους ίδιους όσο και για τις οικογένειες τους.

Λόγω του μεγάλου αριθμού προσέλευσης προσφύγων και για να μπορέσει η Ελλάδα να διαχειριστεί την συγκεκριμένη προσφυγική κρίση η Κομισιόν έλαβε κάποια μέτρα. Τα μέτρα αυτά έχουν να κάνουν με την ίδρυση δομών φιλοξενίας ή διαφορετικά Hot Spots. Πρόκειται για κέντρα καταγραφής και ταυτοποίησης σε συνεργασία με τρεις οργανισμούς της Ε.Ε, την FRONTEX, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης Ασύλου και την EUROPOL. Ουσιαστικά οι δομές φιλοξενίας είναι τα κέντρα στα όποια ελέγχονται οι εισερχόμενοι από τις άλλες χώρες για να μπορέσουν να ταυτοποιηθούν είτε σαν πρόσφυγες, είτε σαν μετανάστες, είτε σαν παράτυποι μετανάστες. Η ταυτοποίηση αυτή σύμφωνα με τον νόμο πραγματοποιείται με βάση τα χαρτιά που διαθέτουν. Ωστόσο, επειδή οι περισσότεροι δεν διαθέτουν μαζί τους χαρτιά ταυτοποίησης των στοιχείων τους, η ταυτοποίηση πραγματοποιείται με εναλλακτικούς τρόπους. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζονται με βάση την γλώσσα την οποία μιλάνε αλλά και με ερωτήσεις που αφορούν την χώρα καταγωγής τους, όπως για παράδειγμα ποιος είναι ο υπουργός στην χώρα τους.

Στην Ελλάδα πολύ μεγάλο πρόβλημα προσφυγικών ροών αντιμετωπίζουν τα νησιά του Αιγαίου, καθώς είναι ευκολότερη η πρόσβαση εκεί μέσω της θάλασσας. Επίσης, σε συνδυασμό με το κλείσιμο των συνόρων άλλων χωρών το πρόβλημα αυτό έγινε μεγαλύτερο ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια και έτσι δημιουργήθηκαν νέες συνθήκες που δημιούργησαν ένα νέο μοντέλο σχετικά με τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές, το οποίο πραγματοποιήθηκε μέσω αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Στους παρακάτω πίνακες αποτυπώνονται οι προσφυγικές ροές που καταγράφηκαν στις 25/04/2019 και στις 03/09/2020 στα νησιά του Αιγαίου και αναλυτικότερα στη Λέσβο, στη Χίο, στη Σάμο, στη Λέρο και στην Κω.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 25/04/2019



Αθήνα, 25/4/2019

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΝΟΡΩΝ,
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ (Ε.Σ.Κ.Ε.Σ.Μ.Α.)

ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΗΣΩΝ ΑΝΑΤ. ΑΙΓΑΙΟΥ ΤΗΣ 24/04/2019

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΛΕΣΒΟΣ		ΧΙΟΣ		ΣΑΜΟΣ		ΛΕΡΟΣ		ΚΩΣ		ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ**		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.
ΣΥΤ.	4752	3100	1432	1014	3103	648	849	860	1102	816			11238	6438
ΛΟΙΠΕΣ ΔΟΜΕΣ*	1251						121	120						1372
ΧΩΡΟΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΛ.ΑΣ.	45	210							108	500			153	710
ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ Α.Τ.	2		9		1		2		6		24		44	
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ	622	679	257	274	202	252	105	116	181	189	37	44	1404	1554
ΕΚΚΑ****	137	147	17	18	16	18							170	183
ΛΟΙΠΕΣ Μ.Κ.Ο.***	76	100											76	
ΑΤΥΠΕΣ ΔΟΜΕΣ****	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	6885	1715	1715	3322	1077	1397	61	14457						
ΝΕΕΣ ΑΦΙΣΕΙΣ	49	0	8	0	0	0	0	0	39 (Οινούσσεις)				96	
ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΕΝΔΟΧΩΡΑ	44	8	111	10	0	0	0	0	0	0	0	0	173	
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΒΑΣΕΙ ΚΟΙΝΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
ΕΦΕΛΟΥΣΙΕΣ ΔΟΜ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ΛΕΣΒΟΣ: ΚΑΡΑ ΤΕΠΕ, ΛΕΡΟΣ: ΠΙΚΠΑ

**Οι παραμένοντες στις δομές που λειτουργούν υπό το σχήμα της Υπατης Αρμοστείας και τα κρατητήρια Α.Τ. αφορούν στη νήσο Ρόδο.


***Ο αριθμός που αναφέρεται στις λοιπές Μ.Κ.Ο. της Λέσβου, αφορά οργανώσεις που δεν υπάγονται στον συντονισμό της Υπατης Αρμοστείας.

**** Πρόκειται για δομές δυναμικού χαρακτήρα, οι οποίες καλύπτουν έκτακτες και προσωρινές ανάγκες.

***** Η τελευταία επικαιροποίηση των στοιχείων από το ΕΚΚΑ έγινε την 24/4/2019.

Πηγή: <http://asylo.gov.gr>

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: : ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ 03/09/2020



Αθήνα, 3/9/2020

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΥΝΟΡΩΝ,
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ (Ε.Σ.Κ.Ε.Σ.Μ.Α.)

ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΗΣΩΝ ΑΝΑΤ. ΑΙΓΑΙΟΥ ΤΗΣ 02/09/2020

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΛΕΣΒΟΣ		ΧΙΟΣ		ΣΑΜΟΣ		ΛΕΡΟΣ		ΚΩΣ		ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ**		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.	ΔΙΑΜ.	ΧΩΡ.
Κ.Υ.Τ.	12595	2757	3695	1014	4894	648	1048	860	1433	816			23665	6095
ΛΟΙΠΕΣ ΔΟΜΕΣ*	1014	1300					65	120					1079	1420
ΧΩΡΟΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΛ.ΑΣ.	177	210							462	474			639	684
ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ Α.Τ.	6		12		15		1		2		27		63	
ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ	616	794	282	320	273	282	112	136	166	216	47	81	1496	1829
ΕΚΚΑ****	138	148	12	18	16	17							166	183
ΛΟΙΠΕΣ Μ.Κ.Ο.***	96	95											96	95
ΑΤΥΠΕΣ ΔΟΜΕΣ****	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	136		136	
ΣΥΝΟΛΟ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	14642	4001	4001	5198	1226	1226	2063	210	27340					
ΝΕΕΣ ΑΦΙΣΕΙΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΔΟΧΩΡΑ	97	7	42	56	10	29(Ρόδος)							241	
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΒΑΣΕΙ ΚΟΙΝΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
ΕΦΕΛΟΥΣΙΕΣ ΔΟΜ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ΛΕΣΒΟΣ: ΚΑΡΑ ΤΕΠΕ, ΛΕΡΟΣ: ΠΙΚΠΑ

**Οι παραμένοντες στις δομές που λειτουργούν υπό το σχήμα της Υπατης Αρμοστείας αφορούν στις νήσους Ρόδο και Τήλο. Τα κρατητήρια αφορούν στην νήσο Ρόδο (17) και Κάρπαθο (10).

***Ο αριθμός που αναφέρεται στις λοιπές Μ.Κ.Ο. της Λέσβου, αφορά οργανώσεις που δεν υπάγονται στον συντονισμό της Υπατης Αρμοστείας.

**** Πρόκειται για δομές δυναμικού χαρακτήρα, οι οποίες καλύπτουν έκτακτες και προσωρινές ανάγκες.

***** Η τελευταία επικαιροποίηση των στοιχείων από το ΕΚΚΑ έγινε την 3/9/2020.

Πηγή: <http://asylo.gov.gr>

Αυτό το οποίο παρατηρούμε είναι ότι τα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (Κ.Υ.Τ) έχουν σημειώσει μέσα σε σχεδόν ένα χρόνο ραγδαία αύξηση σε όλα τα νησιά. Πιο συγκεκριμένα την μεγαλύτερη αύξηση την σημείωσε η Λέσβος με ποσοστό αύξησης 165%. Το αμέσως επόμενο νησί με την δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση είναι η Χίος με ποσοστό 158% και το τρίτο στην σειρά είναι η Σάμος με ποσοστιαία αύξηση της τάξεως του 57,7%. Τέλος, η Κως και η Λέρος αυξήθηκαν κατά 30% και 23,4% αντίστοιχα. Τα παραπάνω αποτελέσματα μας παρουσιάζουν έμμεσα την ραγδαία ποσοστιαία αύξηση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών, καθώς λόγω της συγκεκριμένης μεγέθυνσης υπήρξε η επιτακτική ανάγκη των επιπλέον Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης. Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα μπορούμε να συμπεράνουμε πόσο μεγάλος ήταν ο αριθμός αφίξεων μέσα σε μόλις έναν χρόνο.

10.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την κατάσταση

Η Μετανάστευση είναι ένα πολύπλευρο και πολυεπίπεδο φαινόμενο με πάρα πολλούς παράγοντες να οδηγούν σε αυτή. Αν και είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο μέσα στο χρόνο οδηγείται σε πολλές αλλαγές και διαφοροποιήσεις. Οι σημαντικότεροι παράγοντες ωστόσο παραμένουν μέχρι και σήμερα το φυσικό περιβάλλον, οι ευκαιρίες μιας άλλης χώρας, η αυξανόμενη ζήτηση εργατικού δυναμικού, η πολιτική κατάσταση και η ομαλότητα στη χώρα φυγής και προορισμού, η ανεργία, το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, η επαγγελματική ανέλιξη και εξέλιξη.

Ακόμη δημογραφική έκρηξη ορισμένων κρατών της Αφρικής και της Ασίας, οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, τα αυταρχικά καθεστώτα και η έλλειψη δημοκρατικών αρχών.

Επιπλέον η παγκοσμιοποίηση και οι ρυθμοί της ψηφιακής εποχής που διανύουμε με τη δυνατότητα της άμεσης πληροφορίας, την ευκολία πρόσβασης μέσω διαδικτύου στη γρήγορη ενημέρωση και την επικοινωνία κάνουν έστω και σε θεωρητικό επίπεδο το μεγάλο ταξίδι πιο εύκολο και ακόμη και οι πιο δύσπιστοι και φοβισμένοι ξεκινάνε το μεγάλο ταξίδι μόνοι τους είτε με τις οικογένειές τους με ένα και μόνο μοναδικό σκοπό, ένα καλύτερο μέλλον. Ο δυτικός κόσμος ανέκαθεν αποτελούσε το χώρο έλξης λόγω των δομών και παροχών που διαθέτει.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Σύνολο	
<i>Αιτήματα αναδοχής</i>	Οικογενειακοί λόγοι (Άρθρο 8, 9, 10, 11)	259	738	886	4302	7405	3631	3029	1014	21264
	Έκδοση τίτλων διαμονής ή θεωρήσεων και είσοδος χωρίς υποχρέωση θεωρήσης (Άρθρο 12.1, 12.2, 12.3, 12.4, 14)	0	1	11	23	12	5	18	2	72
	Αίτηση σε χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα (Άρθρο 15)	25	19	0	0	0	0	0	0	44
	Παράνομη είσοδος (Άρθρο 13.1)	0	48	0	9	6	10	2	1	76
	Εξαρτώμενα πρόσωπα (Άρθρο 16)	120	80	19	103	135	105	78	17	657
	Ανθρωπιστικοί λόγοι(Άρθρο 17.2)	0	113	119	317	1454	777	1450	328	4558
<i>Αιτήματα εκ νέου ανάληψης</i>	Υπό εξέταση - χωρίς τίτλο διαμονής (Άρθρο 18.1.β)	0	113	56	121	512	572	580	71	2025
	Ανάκληση - νέα αίτηση (Άρθρο 18.1.γ)	0	0	0	3	7	0	0	0	10
	Απόρριψη - χωρίς τίτλο διαμονής (Άρθρο 18.1.δ)	0	1	1	0	0	2	2	0	6
<i>Σύνολο</i>	404	1113	1092	4878	9531	5102	5159	1433	28712	

Πηγή: www.asylo.gov.gr

Τα στοιχεία του πίνακα 4 αναφέρονται στις χρονικές περιόδους από το 2013 μέχρι και το 2020. Αυτό το οποίο μέσα σε αυτά τα επτά χρόνια είναι ότι οι κύριοι λόγοι που οι άνθρωποι καταφεύγουν στην μετανάστευση είτε στην προσφυγιά είναι κατά κύριο λόγο είτε οικογενειακοί λόγοι είτε ανθρωπιστικοί. Ωστόσο, οι οικογενειακοί κυριαρχούν κατά πολύ μεγάλο ποσοστό σε σχέση με τους ανθρωπιστικούς λόγους.

Στον πίνακα 5 που ακολουθεί αναλύεται ένα σύνολο χωρών και παρουσιάζονται τα στοιχεία τους όσον αφορά τα αιτήματα, τις αποδοχές και τις μεταφορές μεταναστών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

	2013			2014			2015			2016			2017			2018			2019			2020			Σύνολο		
	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές	Αιτήματα	Αποδοχές	Μεταφορές
ΑΥΣΤΡΙΑ	10	2	0	40	32	19	34	16	20	211	124	28	442	219	242	215	110	122	167	69	91	60	11	8	1179	583	530
ΒΕΛΓΙΟ	18	13	4	16	9	17	26	21	15	92	60	23	149	105	115	131	68	76	152	98	75	50	23	12	634	397	337
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	69	49	0	153	130	1	12	11	4	17	15	0	193	79	1	103	29	0	47	5	1	8	1	1	602	319	8
ΚΡΟΑΤΙΑ	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	3	2	0	8	7	6	2	0	0	0	0	0	15	11	6
ΚΥΠΡΟΣ	3	0	0	1	0	0	3	1	0	4	1	0	1	0	0	6	0	0	10	1	0	0	0	0	28	3	0
ΤΣΕΚΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	6	1	1	1	0	0	10	4	1
ΔΑΝΙΑ	7	0	0	37	17	5	15	7	5	57	21	6	140	121	114	33	7	9	26	3	5	11	5	0	326	181	144
ΕΣΘΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	3	2	0	1	1	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	7	0
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	0	0	0	10	9	3	15	12	14	40	24	9	73	55	46	59	35	32	140	116	87	12	8	4	349	259	195
ΓΑΛΛΙΑ	2	0	0	18	6	4	11	2	1	43	17	18	161	36	29	147	33	38	258	117	78	75	9	14	715	220	182
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	140	105	19	371	349	288	591	489	454	3588	2490	674	5759	5295	3083	2288	991	3498	1794	574	712	569	97	80	15100	10390	8808
ΟΥΥΓΑΡΙΑ	3	1	0	17	2	0	11	0	0	22	0	0	33	1	0	45	8	0	12	0	1	1	0	0	144	12	1
ΙΣΠΑΝΙΑ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	1	5	3	2	0	0	0	9	5	3
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	3	0	0	3	2	0	0	1	3	9	0	0	12	6	5	18	5	5	15	2	2	2	1	1	62	17	16
ΙΤΑΛΙΑ	4	0	0	20	2	2	10	4	2	35	6	1	94	50	7	118	34	37	160	108	83	47	23	15	488	227	147
ΛΕΤΟΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	1	1	0	8	6	0	4	4	0	1	0	0	2	1	1	0	1	0	16	13	1
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	1	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	4	21	14	9	22	18	18	44	38	30	10	17	7	104	92	68
ΜΑΔΑΡΑ	0	0	0	0	0	0	3	3	1	17	13	0	119	90	37	103	75	100	62	69	86	45	5	6	349	255	230
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	72	8	3	41	32	11	40	18	16	129	61	30	196	137	75	147	76	50	261	119	120	56	13	6	892	464	311
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	16	5	0	37	23	12	39	15	23	92	62	18	146	95	94	79	44	44	80	36	43	10	3	2	499	283	236
ΠΟΛΩΝΙΑ	0	0	0	2	0	0	1	1	0	5	3	0	5	0	0	1	0	0	1	0	0	1	1	0	16	5	0
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	5	10	6	5	3	1	1	3	1	1	1	1	0	0	19	10	12
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	3	0	0	8	0	0	1	0	0	10	3	2	13	6	1	8	0	8	0	0	0	0	0	0	51	9	3
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
ΙΤΑΛΙΑ	2	0	0	12	6	1	5	1	5	14	7	3	75	55	29	78	36	52	81	36	40	23	8	6	290	149	136
ΣΟΥΗΔΙΑ	53	37	10	234	163	97	169	118	132	357	234	74	672	535	574	460	232	237	369	254	254	119	40	24	2433	1613	1402
ΕΛΒΕΤΙΑ	32	25	9	62	44	44	79	65	41	58	35	22	296	245	117	292	238	268	330	244	242	117	57	44	1266	953	787
ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	14	0	0	30	10	2	21	12	11	59	23	19	908	659	179	731	631	953	1124	710	591	215	102	81	3102	2147	1836
Σύνολο	404	246	45	1113	837	506	1092	802	747	4878	3214	936	9531	7819	4762	5102	2681	5547	5159	2605	2546	1433	425	311	28712	18629	15400

Πηγή: www.asylo.gov.

Αναλυτικότερα, αυτό που παρατηρείται είναι ότι η χώρα με τα περισσότερα αιτήματα, αποδοχές και μεταφορές είναι η Γερμανία και στην συνέχεια ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Αυστρία και η Ολλανδία. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η Γερμανία παρουσιάζει πολύ μεγάλη διαφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μετανάστευσης και αυτό είναι δικαιολογημένο, καθώς η Γερμανία είναι η δεύτερη μεγαλύτερη χώρα σε πληθυσμό στην Ευρώπη, ενώ κατέχει την πρώτη θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ταυτόχρονα, η Γερμανία θεωρείται μία από τις σημαντικότερες αναπτυγμένες και βιομηχανικές χώρες παγκοσμίως.

10.4 Η Παράτυπη Μετανάστευση σήμερα

Η έξαρση των μεταναστευτικών ροών μετά το 2015 και το τεράστιο πλήθος που ήρθε στην Ευρώπη δεν είχε ούτε τις προϋποθέσεις ούτε τα κατάλληλα έγγραφα για την τελική τους εγκατάσταση εντός του ευρωπαϊκού εδάφους. Έτσι, όλοι όσοι εισέρχονται στα ευρωπαϊκά εδάφη με τα ανωτέρα γνωρίσματα, ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης, θεωρούνται σε πρώτο στάδιο παράτυποι μετανάστες, χωρίς να γίνεται διάκριση σε πρόσφυγες και οικονομικούς μετανάστες.

Στο μεγαλύτερο ποσοστό οι πρόσφυγες, είναι από τη Συρία, οι οποίοι προσφεύγουν στη λύση της παράτυπης μετανάστευσης, όχι από επιλογή αλλά ως μοναδική λύση στο πρόβλημά τους, για να μεταβούν έγκαιρα σε ένα ασφαλές περιβάλλον στον ευρωπαϊκό χώρο. Άλλωστε, η διαδικασία της νόμιμης οδού μετακίνησης είναι κατά πολύ φθηνότερη και πολύ πιο ασφαλής ως διαδικασία μετάβασης πλην όμως, χρονοβόρα και πολλές φορές αδύνατη, λόγω των ιδιαίτερων καταστάσεων. Αντίθετα, επιδίωξη του παράτυπου μετανάστη είναι να εισέλθει στη χώρα με τρόπο μη νόμιμο, ανεξάρτητα από τους λόγους που τον οδηγούν σε μια τέτοια πράξη.

Ουσιαστικά, τα αίτια που ωθούν στην παράτυπη μετακίνηση σχετίζονται άμεσα με τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στην προσπάθεια για νόμιμη μετακίνηση από τη χώρα προέλευσης σε ασφαλή χώρα προορισμού.

Μεγαλύτερο εμπόδιο αποτελεί η μη κατοχή πιστοποιημένων εγγράφων και ιδιαίτερα διαβατηρίου, είτε γιατί το έχασαν στην προσπάθεια φυγής προς τις γειτονικές τους χώρες (δεδομένου ότι φεύγουν από μια εμπόλεμη χώρα) είτε γιατί η έκδοση διαβατηρίου σε μια χώρα που βρίσκεται σε κατάσταση πολέμου φαντάζει αδύνατη.

Εκτός της εξασφάλισης κατοχής διαβατηρίου από πλευράς των προσφύγων, απαιτείται, επιπρόσθετα, η έκδοση θεώρησης (visa) για την επικείμενη μετακίνησή τους στην πλειοψηφία των κρατών σε ολόκληρο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων και των κρατών μελών της Συμφωνίας Σένγκεν. Παραδοσιακά, ένα από τα μέτρα που εφαρμόζουν τα κράτη για τον έλεγχο και τον περιορισμό της μετανάστευσης, πριν αυτή φτάσει στα σύνορά τους, είναι η απαίτηση βίζας. Στην περίπτωση της Συρίας, οι πρεσβείες ξένων χωρών έχουν παύσει τη λειτουργία τους ή δεν χορηγούν πλέον βίζα. Ως επιλογή οι Σύριοι πρόσφυγες έχουν να απευθυνθούν στις πρεσβείες γειτονικών χωρών, κατά κύριο λόγο της Τουρκίας. Ωστόσο η έκδοση βίζας στη γείτονα χώρα θέλει χρόνο, απαιτεί πολλές προϋποθέσεις και έχει υψηλό κόστος. Άρα η διαδικασία αυτή για κάποιον που έχει εγκαταλείψει την πατρίδα του είναι αρκετά δύσκολη και σε τελική ανάλυση, αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Πρέπει να σημειωθεί επίσης, ότι εντός των μεικτών μεταναστευτικών ροών βρίσκουν την ευκαιρία να παρεισφρήσουν και να αναμειχθούν άτομα, με το ποινικό μητρώο τους να μην είναι καθαρό. Φυσικά στόχος τους σε πρώτη φάση είναι να εισέλθουν εντός του ευρωπαϊκού εδάφους χωρίς να ξέρει κανείς τις κινήσεις στο μέλλον.

Από τα προαναφερθέντα καταλήγουμε στο ότι η παράτυπη μετανάστευση οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της πολιτικής επιλογής για περιορισμό και έλεγχο των μεικτών

μεταναστευτικών ροών. Ο χειρισμός των θεμάτων εσωτερικής ασφάλειας, λόγω και των τρομοκρατικών επιθέσεων που δέχθηκε η Ευρώπη στο πρόσφατο παρελθόν, σε συνδυασμό με τη μεταναστευτική πολιτική, που ακολουθείται από την ίδια κεντρικά αλλά και από τα ευρωπαϊκά κράτη εθνικά, δημιουργούν εμπόδια στη νόμιμη είσοδο και διέλευση των μετακινούμενων και σε ένα φαινόμενο που δεν έχει τέλος.

10.5 Μέσα Μεταφοράς Μεταναστών

Οι αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές, κατά το 2015, κατέδειξαν στην κοινή γνώμη την επικινδυνότητα του ταξιδιού των μεταναστών-προσφύγων από τις ακτές της Τουρκίας στις ελληνικές ακτές, διαπλέοντας το ανατολικό Αιγαίο σχεδόν σε καθημερινή βάση. Το πέρασμα γινόταν τις περισσότερες φορές με μικρές βάρκες κυρίως τη νύχτα, με πάρα πολλούς επάνω σε αυτή, αρκετές φορές χωρίς σωσίβια και δίχως κάποιον που να έχει τις βασικές γνώσεις σε περίπτωση ατυχήματος.

Σίγουρα, ο τρόπος και τα μέσα μετακίνησης δεν ήταν επιλογή του μεταναστευτικού πλήθους, αλλά στο τίμημα του περάσματος στα ελληνικά ύδατα, χωρίς να έχουν άλλη επιλογή έπεφταν θύματα του οργανωμένου εγκλήματος, που ασχολείται με τη διακίνηση μεταναστών. Τα κυκλώματα χρησιμοποιούν κάθε διαθέσιμο μέσο και εκμεταλλεύονται τους μετανάστες-πρόσφυγες, με μοναδικό σκοπό το κέρδος μην υπολογίζοντας τις ανθρώπινες απώλειες.

Ακόμη για μεγαλύτερες αποστάσεις και επιβίβαση περισσότερων χρησιμοποιούνται και άλλα μέσα όπως μεσαίου μεγέθους πλωτά μέσα (αλιευτικά) για μεσαίες ή και μεγαλύτερες αποστάσεις και ιστιοπλοϊκά σκάφη, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες.

10.6 Επιπτώσεις της Μετανάστευσης

Οι επιπτώσεις της μετακίνησης των μεικτών μεταναστευτικών ροών μέσω της παράτυπης μετανάστευσης είναι πολλές, τόσο για τους ίδιους τους μετανάστες όσο και για τις χώρες υποδοχής. Μεγάλος αριθμός προσφύγων - μεταναστών χάνει τη ζωή του κατά τη διάρκεια του ταξιδιού. Άνθρωποι που προσπαθούν να εισέλθουν παράτυπα σε ευρωπαϊκό έδαφος χωρίς να γίνουν αντιληπτοί, τουλάχιστον στην αρχή του ταξιδιού, από τις αρμόδιες αρχές.

Στις περιπτώσεις που καταφέρουν να εισέλθουν στη χώρα υποδοχής, τους περιμένουν νέοι κίνδυνοι, καθώς θέματα στέγασης, υγείας, κοινωνικής ένταξης και εκπαίδευσης δεν είναι προκαθορισμένα και λυμένα στο σύνολο των χωρών.

Από την άλλη πλευρά, οι χώρες υποδοχής των παράτυπων μεταναστών - προσφύγων έχουν κρίσιμα ζητήματα σχετικά με τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών ιδιαίτερα τα κράτη πρώτης υποδοχής, όπως η Ελλάδα και η Ιταλία, που αποτελούν και εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης. Η χάραξη πολιτικών που θα ακολουθηθούν επί θεμάτων υγείας, εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας, υποδοχής, εποπτείας κι ένταξης πληθυσμού, διαδικασιών ασύλου, χωροταξικής τακτοποίησης σε δομές, καθώς και πολλά άλλα που ανακύπτουν είτε από την αρχή είτε στην πορεία, ανάλογα με τις ληφθείσες αποφάσεις, αποτελούν προκλήσεις των οποίων η διαχείριση θα έχει και τις αντίστοιχες επιπτώσεις.

Σημαντικές είναι και οι οικονομικές επιπτώσεις από την παράτυπη μετανάστευση, ιδιαίτερα στις περιοχές πρώτης υποδοχής (ευρωπαϊκός νότος), όπου σε συνδυασμό με τις υφιστάμενες δυσμενείς οικονομικές συνθήκες, προστίθεται κόστος στους γηγενείς φορολογούμενους πολίτες εξαιτίας των διαδικασιών ενσωμάτωσης, περίθαλψης, στέγασης και εκπαίδευσης των μεταναστών, και ανάπλασης οικιστικών περιοχών, οι οποίες υποβαθμίζονται από την έξαρση του φαινομένου. Ταυτόχρονα, οι γηγενείς επιβαρύνονται και από το επιπλέον κόστος για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας και την τήρηση της δημόσιας τάξης.

Άλλοι πάλι ισχυρίζονται ότι το μεταναστευτικό ζήτημα και η προσφυγική κρίση δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως προβλήματα, αλλά ως ευκαιρίες σε όλα τα επίπεδα, πρωτίστως δε στον τομέα της οικονομίας, δεδομένου ότι εντός του μεταναστευτικού μίγματος βρίσκονται πολύ αξιόλογα άτομα που διακρίνονται από επιχειρηματικό πνεύμα. Κάτι τέτοιο θα ήταν εφικτό, με την προϋπόθεση εκπόνησης και κατάρτισης ορθολογικού σχεδίου μεταναστευτικής πολιτικής το οποίο θα συμπεριελάμβανε κατάλληλους μηχανισμούς στήριξης, πλαίσιο ένταξης των προσφύγων μεταναστών στην κοινωνία και στην εργασία, οικονομικό κι ευέλικτο σχεδιασμό με εισαγωγή νέων παραμέτρων. Για τη θετική έκβαση των παραπάνω, είναι απαραίτητο η νέα πρόταση να αξιολογείται και να τροποποιείται οποτεδήποτε κρίνεται αναγκαίο.

Το αν τελικά η μετανάστευση ευνοεί ή όχι την οικονομία των χωρών υποδοχής είναι ένα ζήτημα δύσκολο να απαντηθεί, εφόσον πρόκειται για πεδίο με πολλές παραμέτρους και μεγάλο βαθμό δυσκολίας στον εντοπισμό της ποσοτικής και ποιοτικής καταμέτρησης. Στο

πλαίσιο της κοινωνικής προσέγγισης, έχει παρατηρηθεί σε αρκετές χώρες υποδοχής συσχέτιση μεταξύ μετανάστευσης και εγκληματικότητας, αν και πολλά ευρήματα ερευνών δε συμφωνούν. Είναι πραγματικότητα πως πολλοί από τους μετανάστες ζουν κάτω από άθλιες συνθήκες. Παρ' όλα αυτά, η εγκληματικότητα της πρώτης γενιάς είναι μειωμένη, εξαιτίας της ανασφάλειας που αισθάνονται οι ίδιοι και του φόβου που έχουν ότι σε περίπτωση παρανομίας θα απελαθούν από τη φιλοξενούσα χώρα. Η εγκληματικότητα της δεύτερης γενιάς των μεταναστών εμφανίζεται αυξημένη, κυρίως με αιτία τη μη επιτυχή ένταξη και την περιθωριοποίησή τους. Από την άλλη, η ισορροπία της χώρας υποδοχής διαταράσσεται, γιατί κάθε άτομο που μεταναστεύει φέρνει μαζί του όχι μόνο την κουλτούρα, τα ήθη και τα έθιμα του τόπου του, αλλά και τις απόψεις του για διάφορα ζητήματα, όπως η θρησκεία, η παιδεία, η ηθική και ο αξιακός κώδικας. Το ιδανικό σενάριο εξεύρεσης μιας χρυσής τομής αποτελεί πρόκληση για την Ευρώπη ως Ένωση αλλά και για τα κράτη μέλη ξεχωριστά.

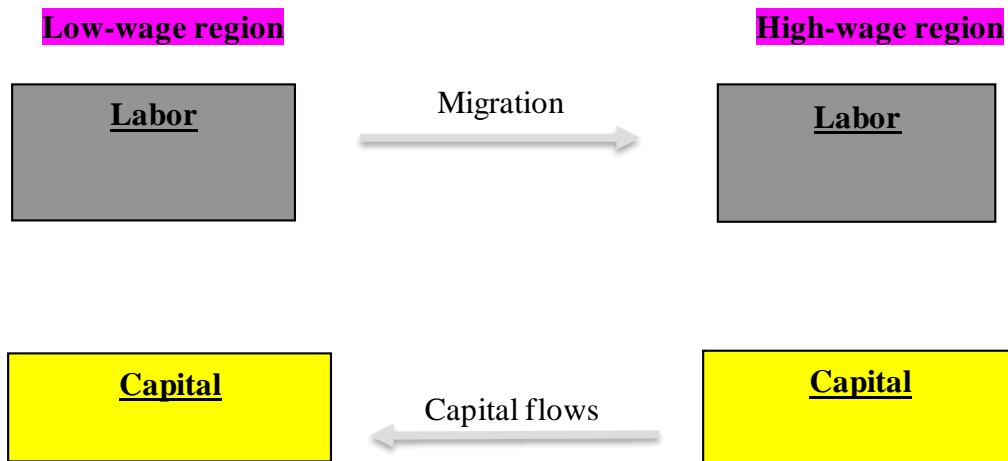
Η προστασία και διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παράτυπων μεταναστών και προσφύγων, με την ταυτόχρονη προώθηση της εύρυθμης ένταξής τους στον κοινωνικό ιστό, είναι τόσο ουσιώδης όσο και η διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας και της ισορροπίας της κοινωνικής δομής των χωρών υποδοχής.

11. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

11.1 Νεοκλασική θεωρία - Θεώρημα Öberg

Το θεώρημα του Öberg υπάγεται στην νεοκλασική οικονομική θεωρία και αναπτύχθηκε το 1997. Γενικότερα, η νεοκλασική θεωρία χρησιμοποιείται προκειμένου να εξηγήσει μεταναστευτικές ροές μεταξύ των χωρών και θεωρείται ιδιαίτερα κατάλληλη για την εσωτερική μετανάστευση. Ο Öberg ανέπτυξε έναν μηχανισμό που οδηγεί σε ισορροπία. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι οι πραγματικές μισθολογικές διαφορές που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των χωρών οδηγούν σε δύο ροές, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μία καινούργια διεθνής ισορροπία, στην οποία οι πραγματικοί μισθοί βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο σε όλες τις χώρες. Αυτές οι ροές αποτυπώνονται στο παρακάτω σχήμα.

ΣΧΗΜΑ 1: ΘΕΩΡΗΜΑ ÖBERG



Αυτό το οποίο παρατηρούμε στο παραπάνω σχήμα είναι ότι πρώτον υπάρχει ροή εργατικού δυναμικού χαμηλής ειδίκευσης από χώρες με χαμηλό επίπεδο μισθών σε χώρες με υψηλό επίπεδο μισθών και δεύτερον υπάρχει ροή κεφαλαίων από χώρες με υψηλό επίπεδο μισθών σε χώρες με χαμηλό επίπεδο μισθών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ροή κεφαλαίων περιλαμβάνει κυρίως το εργατικό δυναμικό και συνοδεύεται από την

μετανάστευση του εργατικού δυναμικού που παρουσιάζει υψηλή ειδικευση. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το συγκεκριμένο θεώρημα, όταν επιτευχθεί μία καινούργια ισορροπία, τότε η καθαρή μετανάστευση του εργατικού δυναμικού όπως και οι καθαρές ροές κεφαλιών θα είναι ίσες με το μηδέν. Συμπερασματικά, επομένως, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η μετανάστευση είναι ένα χρονικό φαινόμενο.

11.2 Κεϋνσιανή Θεωρία

Η Κεϋνσιανή οικονομική θεωρία είναι επίσης μια θεωρία, η οποία μπορεί να συσχετιστεί με το φαινόμενο της μετανάστευσης. Σύμφωνα με τους Κεϋνσιανούς οικονομολόγους η προσφορά εργασίας εξαρτάται τόσο από τους πραγματικούς μισθούς αλλά όσο και από τους ονομαστικούς μισθούς. Αυτή είναι μία από τις κύριες διαφορές που παρατηρείται σε σχέση με τους νεοκλασικούς οικονομολόγους. Η διάκριση αυτή έχει σαν αποτέλεσμα να απορρέονται διαφορετικές απόψεις όσον αφορά τον ρόλο του χρήματος σε μία οικονομία. Αναλυτικότερα, για τους Νεοκλασικούς οικονομολόγους το χρήμα αντιμετωπίζεται ως ένα μέσο ανταλλαγής. Αντίθετα, για τους Κεϋνσιανούς οικονομολόγους το χρήμα αντιμετωπίζεται όχι μόνο ως μέσο ανταλλαγής αλλά και ως μέσο εξοικονόμησης. Αυτή η διαφορά παρουσιάζει σαν αποτέλεσμα οι δυνητικοί μετανάστες να προσελκύνονται από χώρες, οι οποίες παρουσιάζουν υψηλή αύξηση των ονομαστικών τους μισθών. Επιπρόσθετα, τα επίπεδα των ονομαστικών μισθών παίζουν σπουδαίο ρόλο, καθώς επηρεάζουν τις αποφάσεις των μεταναστών για ζητήματα που αφορούν μία ακόμα μετανάστευση ή αποστολή εμβασμάτων. Συμπερασματικά, λοιπόν, στην Κεϋνσιανή οικονομική θεωρία μπορεί να μην υπάρχει μια καινούργια διεθνής ισορροπία, ωστόσο μπορεί να θεωρηθεί ένας μηχανισμός που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ανάκτηση της ισορροπίας.

11.3 Παράγοντες push και pull

Σημαντικό ρόλο, όσον αφορά το μεταναστευτικό φαινόμενο, παίζουν οι παράγοντες push και pull ή διαφορετικά παράγοντες απόθησης και έλξης. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες αρχικά χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση των οικονομικών αιτιών και των αποτελεσμάτων του μεταναστευτικού φαινομένου, ενώ στην συνέχεια περιορίστηκαν στον υπολογισμό του κόστους και των όφελους της μετανάστευσης. Γενικότερα, υπήρξε η προσπάθεια προσδιορισμού της σχετικής σημασίας των παραγόντων μετανάστευσης απόθησης ή έλξης

και για τις κλασικές αναλύσεις τα δυο αυτά στοιχεία επιτρέπουν την ύπαρξη μιας μετέπειτα ισορροπίας. Επίσης, με βάση τους συγκεκριμένους παράγοντες μπορεί να πραγματοποιηθεί ταξινόμηση των μεταναστευτικών περιοχών ανάλογα με την σημασία που έχει αποδοθεί στον κάθε ένα παράγοντα. Ωστόσο, υπάρχει ένα μέρος ερευνητών οι οποίοι πιστεύουν ότι η θεωρητική διάκριση των παραγόντων σε παράγοντες έλξης, δηλαδή προς έναν τόπο, είτε σε παράγοντες απώθησης, δηλαδή από έναν τόπο, είναι αβάσιμη, καθώς χαρακτηρίζει το είδος των παραγόντων με βάση τις αντιδράσεις που λαμβάνουν χώρα και δεν συσχετίζονται με τα κύρια χαρακτηριστικά τους.

Παρόλα αυτά, οι διάφορες κοινωνικές, οικονομικές και δημογραφικές εξελίξεις που πραγματοποιούνται είτε σε χώρες υποδοχής είτε σε χώρες αποστολής έχουν ως αποτέλεσμα να παρουσιάζουν ανισορροπίες ανάμεσα στην ζήτηση και την προσφορά, στις οποίες αναφέρονται οι παράγοντες έλξης. Οι παράγοντες έλξης αναφέρονται στα άτομα τα οποία μεταναστεύουν με την θέλησή τους, ενώ αντίθετα οι παράγοντες απώθησης αναφέρονται στα άτομα τα οποία μεταναστεύουν ανεξαρτήτως της θέλησής τους και είναι αρνητικοί, καθώς απωθούν τα άτομα από την χώρα καταγωγής τους. Γενικότερα, οι νεότερες έρευνες επιμένουν στους παράγοντες έλξης, καθώς και στην ανάγκη για ύπαρξη μεταναστών από την πλευρά των εισαγωγέων χωρών. Ειδικότερα για την Ελλάδα υπερτερούν οι παράγοντες της απώθησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχει αρμονική συμβίωση μεταξύ των δύο αυτών παραγόντων.

11.4 Προσέγγιση Διπλής Αγοράς Εργασίας

Η προσέγγιση της διπλής αγοράς εργασίας χωρίζει την αγορά της εργασίας σε ένα πρωτογενές και σε ένα δευτερογενές τμήμα. Πιο συγκεκριμένα, το πρωτογενές τμήμα χαρακτηρίζεται από υψηλή ένταση κεφαλαίου στην μέθοδο της παραγωγής, το οποίο συνεπάγεται την ύπαρξη έμπειρων εργαζομένων οι οποίοι βρίσκονται σε υψηλότερη κοινωνική θέση, με μεγαλύτερο εισόδημα και καλύτερες συνθήκες απασχόλησης. Αντίθετα, στο δευτερογενές τμήμα χαρακτηρίζεται από έντονη και εντατική παραγωγή εργασίας και αποτελείται από ανειδίκευτους εργαζομένους.

11.5 Προσέγγιση Piore

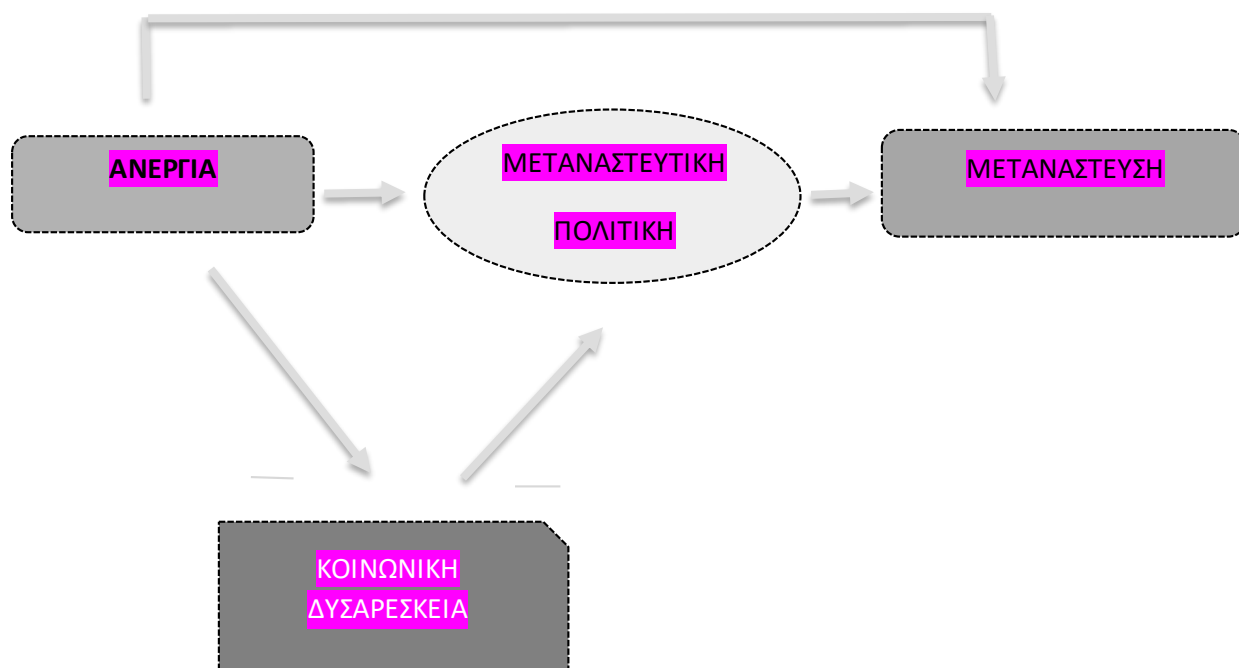
Την παραπάνω προσέγγιση την χρησιμοποίησε το 1979 ο Piore στην ανάλυσή του. Αναλυτικότερα, ανέπτυξε τρεις πιθανές εξηγήσεις που αφορούν την σύγχρονη ζήτηση εργαζόμενων που προέρχονται από ξένες χώρες στις βιομηχανικές κοινωνίες, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Ελλείψεις εργατικού δυναμικού
2. Ανάγκη κάλυψης των πιο κατώτερων θέσεων εργασίας
3. Ελλείψεις εργασίας στο δευτερεύον τμήμα σε μία διπλή αγορά εργασίας

Αναλυτικότερα, όταν υπάρχουν γενικές ελλείψεις εργασίας, το αποτέλεσμα που προκύπτει είναι η οδήγηση σε κενές θέσεις που αφορούν κατώτερους ρόλους στην ιεραρχία που επικρατεί στις θέσεις εργασίας. Τα προβλήματα των κινήτρων προκύπτουν για τον λόγο ότι οι θέσεις εργασίας που βρίσκονται στο δευτερεύον τμήμα συνδέονται με την κατώτερη κοινωνική κατάσταση, ενώ ταυτόχρονα οι ευκαιρίες για μια ανοδική κινητικότητα ως προς το πρωτεύον τμήμα είναι γενικά χαμηλές. Έτσι, το αποτέλεσμα είναι πολλές φορές οι εργοδότες να αναγκάζονται να προσλαμβάνουν ξένους εργαζόμενους.

Γενικότερα, η θεωρία της διπλής αγοράς εργασίας μπορεί να θεωρηθεί σχετική, καθώς η διπλή αγορά εργασίας δηλώνει το γεγονός ότι η διεθνής μετανάστευση καθορίζεται σύμφωνα με τους παράγοντες έλξης των χωρών υποδοχής. Ταυτόχρονα, οι χώρες υποδοχής όμως εξακολουθούν να κυριαρχούν τόσο στον όγκο, όσο και στην κατεύθυνση των μεταναστευτικών ροών από τις φτωχότερες χώρες προς τις πλουσιότερες. Ως εκ τούτου, όσο η διπλή εργασία υποστηρίζει την θεωρία της αγοράς, τότε μπορεί να υπάρξει όχι μόνο άμεσος αντίκτυπος στις μεταναστευτικές πολιτικές αλλά και έμμεσος μέσω της κοινής γνώμης, η οποία μπορεί να επηρεάζει έμμεσα τις πολιτικές μετανάστευσης. Το παρακάτω σχήμα παρουσιάζει τους παράγοντες έλξης που επηρεάζουν τον όγκο μετανάστευσης σε μια πιθανή χώρα υποδοχής.

ΣΧΗΜΑ 2: ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ PRIORE



Αναλυτικότερα, το παραπάνω σχήμα μας περιγράφει ότι αρχικά η ανεργία οδηγεί στην μετανάστευση, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί κοινωνική δυσαρέσκεια και επηρεάζει την μεταναστευτική πολιτική, η οποία με την σειρά της επηρεάζει την μετανάστευση. Με αυτόν τον τρόπο το σχήμα αυτό αντιπροσωπεύει την θεωρία διπλής αγοράς εργασίας, η οποία προσπαθεί να περιγράψει τους παράγοντες έλξης που αφορούν την μετανάστευση χαμηλής εξειδίκευσης του εργατικού δυναμικού. Αξίζει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο μοντέλο ισχύει για όλους τους τύπους μετανάστευσης.

Επομένως, σύμφωνα με όλα όσα έχουν αναφερθεί παραπάνω, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι οι διαφορές της ανεργίας καθορίζουν σημαντικά τις διεθνείς μεταναστεύσεις, ενώ ταυτόχρονα οι τύποι μετανάστευσης υπάρχει η πιθανότητα να επηρεαστούν και από τις διάφορες πολιτικές μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα, παρόλο που διαφορετικές οικονομικές μεταβλητές παρουσιάζουν διαφορετικές επιπτώσεις ως προς την μετανάστευση, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ανεργία που παρουσιάζεται στην χώρα υποδοχής φαίνεται να είναι ο σημαντικότερος οικονομικός παράγοντας που καθορίζει τους τύπους μετανάστευσης που είναι ευαίσθητοι στις πολιτικές μετανάστευσης, ενώ οι διαφορές στην ανεργία φαίνεται να είναι σημαντικοί οικονομικοί παράγοντες των τύπων μετανάστευσης που δεν είναι ευαίσθητοι στις πολιτικές μετανάστευσης.

12. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η προσφυγική κρίση ήρθε σε μια φάση που ήδη ο Ευρωπαϊκός Κόσμος δεν είχε εξέλθει από τη προηγούμενη τη μεγαλύτερη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και δεν είναι άλλη από την Οικονομική Κρίση του 2008. Η Ελλάδα που και στην προηγούμενη κρίση είχε πρωταρχικό ρόλο με αρνητικές συνέπειες κλήθηκε να λύσει ένα πρόβλημα που είχε δημιουργηθεί πολύ μακριά από αυτή, μόνη της σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση κάτι που δεν κατέστη εφικτό, αφού εκτός του ότι το πρόβλημα ήταν τεράστιο, ο ρόλος της Τουρκίας υπονόμειε κάθε προσπάθεια της Ελληνικής Πολιτείας για τη δυνατότερη αντιμετώπιση.

Οι Έλληνες για μια ακόμη φορά στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων δίνοντας χείρα βοήθειας σε όσους περνούσαν τα σύνορα, αλλά το μέγεθος σε συνδυασμό των παραπάνω προβλημάτων κατέστησαν το πρόβλημα κοινωνικό, εθνικό και φυσικά ευρωπαϊκό.

Οι εξελίξεις και η μεγάλη έξαρση κατά το έτος 2015 ανέδειξαν πολλά προβλήματα όπως τη μη κοινή σύμπλευση των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τις διαφωνίες να επικρατούν, την απώλεια βασικών δομών που θα μπορούσε να λύσει πολλά από τα προβλήματα, και την έλλειψη ενός οργανωμένου νομοθετικού πλαισίου με πολλές ασάφειες που όξυνε ακόμη περαιτέρω τις διαφωνίες μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών.

Ενώ τα χρόνια περνάνε και το προσφυγικό ζήτημα δεν ελαττώνεται με τελευταίο τρανταχτό παράδειγμα αυτό του Έβρου τον Μάρτιο του 2020, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά περισσότερα από όλες τις πλευρές για να δοθεί μια μακροπρόθεσμη λύση. Εφόσον η φωτιά στον αραβικό κόσμο δεν σβήνει, αυτό σημαίνει αυτομάτως πως η Ευρώπη θα αποτελεί για αυτούς μια νέα «γη της επαγγελίας» και η Ελλάδα την είσοδό της σ' αυτήν.

Είναι επιβεβλημένη η δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου που θα καταστήσει την αντιμετώπιση του προβλήματος δυνατή. Η πεμπτουσία της Ε.Ε. βρίσκεται στο ότι όλα τα μέλη της είναι ίσα. Ωστόσο στο ζήτημα αυτό, η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής, πρέπει να αντιμετωπιστεί διαφορετικά και να επωμιστεί λιγότερο βάρος στο θέμα της μόνιμης εγκατάστασης αφού οι συνθήκες δεν ευνοούν κάτι τέτοιο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να σταθεί απέναντι στη Τουρκία και να απαιτήσει τα αυτονόητα. Με συλλογική προσπάθεια και συνεργασία μπορούν να δοθούν πολλές λύσεις αφού το φαινόμενο που εξετάζουμε δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο.

Εισερχόμαστε σε μια νέα δεκαετία έχοντας να διαχειριστούμε τις επιπτώσεις ενός νέου μεγάλου προβλήματος που προέκυψε ξαφνικά, αυτό της υγειονομικής κρίσης. Σε λιγότερο από μια δεκαετία η ευρύτερη περιοχή δοκιμάστηκε από πολλαπλές κρίσεις. Τα τεχνολογικά μέσα υπάρχουν. Διάθεση για συνεργασία και ελπίδα για το μέλλον, αυτά είναι που χρειάζονται.

13. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα για πολλούς βρίσκεται σε μια από τις πλεονεκτικότερες γεωγραφικές θέσεις στον κόσμο. Από τα προαναφερθέντα καταλήγουμε πως αυτό έχει διπλή όψη και ερμηνεία.

Από τη μια οι Έλληνες είχαν το ρόλο του Οδυσσέα αναζητώντας μια Ιθάκη και πραγματικά όπου και να πήγαν μεγαλούργησαν. Από την άλλη, ο ελλαδικός χώρος ανά τους αιώνες διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε μεγάλα ζητήματα της ανθρωπότητας. Όσα δεινά και να πέρασαν, ποτέ δεν ξέχασαν το θεσμό της φιλοξενίας που στην αρχαιότητα ήταν ιερότερος όλων. Παρά τις δύσκολες και τις αντίξοες συνθήκες οι Έλληνες υποδέχτηκαν όσους ερχόταν άλλες φορές ευκολότερα και άλλες δυσκολότερα. Πάντοτε έδιναν χώρο στους νεοεισερχόμενους διότι δεν ξέχασαν τη δική τους Οδύσεια.

Η μεγάλη προσφυγική κρίση του 2015 βρήκε μια Ελλάδα οικονομικά κατεστραμμένη και τους Έλληνες διαφορετικούς από ποτέ. Παρά τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν όπως τεράστια ανεργία, κοινωνική κατακραυγή, έξαρση εθνικισμού δεν ήταν λίγοι εκείνοι που έδωσαν και την ίδια τους τη ζωή για να σωθούν μετανάστες και πρόσφυγες. Η Ελλάδα για μια ακόμη φορά έγινε διεθνές παράδειγμα.

Ωστόσο η ελληνική κοινωνία έχει υπερβεί κατά πολύ τα όρια των αντοχών της. Πλέον είναι πολύ αργά για να δοθεί οριστική λύση στο μεταναστευτικό πρόβλημα. Η Ευρώπη διαθέτει τον πρώτο λόγο, ενώ φυσικά και η ελληνική ηγεσία θα πρέπει να κληθεί να προνοήσει για μέλλον έτσι ώστε να μη χρειαστεί να αντιμετωπίσουμε ξανά ένα τέτοιο φαινόμενο.

14. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλιογραφικές πηγές:

- Θάνος Βερέμης-Γιάννης Κολιόπουλος (2006), Ελλάς η Σύγχρονη Συνέχεια Από το 1821 μέχρι σήμερα έκτη έκδοση, Εκδόσεις Καστανιώτη
- Μπένγκτσον Χέρμαν (1991), Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδος από τις απαρχές μέχρι τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, Μέλισσα
- Π. Γ. Τανιμανίδη-Γ. Θ. Αντωνιάδη (2001), Το Ανταρτικό στον Πόντο, Έκδοση Σωματείου «Παναγιά Σουμελά»
- Κωνσταντίνος Φωτιάδης- Ιάκωβος Μιχαηλίδης, Ιστορικό Λεύκωμα: Πόντος, Ο ποντιακός Ελληνισμός, National Geographic
- Κολιόπουλος Σ. Ιωάννης (2000), Ιστορία της Ελλάδος από το 1800 (Πρώτος Τόμος), Εκδόσεις Βάνιας
- Ντέιβις Ρ. Χ. Κ. (2011), Ιστορία της Μεσαιωνικής Ευρώπης από τον Μέγα Κωνσταντίνο στον Άγιο Λουδοβίκο, Κριτική
- Χασιώτης Κ. Ιωάννης (2008), Μεταξύ Οθωμανικής Κυριαρχίας και Ευρωπαϊκής πρόκλησης, Ο Ελληνικός κόσμος στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, University Studio Press
- Βακαλόπουλος Ε. Απόστολος (2005), Νέα Ελληνική Ιστορία 1204-1985, Εκδόσεις Βάνιας
- Φίλης Κωνσταντίνος (2017), Τουρκία, Ισλάμ, Ερντογάν, Εκδόσεις Παπαδόπουλος
- Τρουμπέτα Σεβαστή (2012), Το Προσφυγικό και Μεταναστευτικό ζήτημα Διαβάσεις και μελέτες συνόρων, Εκδόσεις Παπαζήσης
- Παπαγεωργίου Α. Κωνσταντίνος (2017), Οι Προσφυγές και τα καθήκοντα μας απέναντι τους, Πόλις

Διαδικτυακές πηγές:

- Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας, διαθέσιμο από:
<https://speech.di.uoa.gr/hestia/ike.htm>
- Κέντρο συντονισμού για θέματα μεταναστών και προσφύγων, Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, διαθέσιμο από:

<https://www.accmr.gr/el/component/teams/team/440.html>

- UNHCR, Greece, διαθέσιμο από:
<https://www.unhcr.org/gr/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5>
- Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, διαθέσιμο από:
https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf
- Ηνωμένα Έθνη, Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, διαθέσιμο από:
https://unric.org/el/?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=33
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου, διαθέσιμο από:
http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2014/06/Greek_CEAS_brochure.pdf
- Ελληνική Αστυνομία, Το φαινόμενο της Μετανάστευσης, διαθέσιμο από:
http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852
- Roel Jennissen Research and Documentation Centre of the Dutch Ministry of Justice (WODC) and Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute (NIDI), Economic theories of international migration and the role of immigration policy, διαθέσιμο από:
<https://epc2006.princeton.edu/papers/60112>
- Ηνωμένα Έθνη, Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, ILO – Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, διαθέσιμο από:
<https://unric.org/el/ilo>
- Ηνωμένα Έθνη, Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, Ιστορικά στοιχεία, διαθέσιμο από:
<https://unric.org/el/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%b1/>
- Στατιστικά Αποτελέσματα της Απογράφης του Πληθυσμού της Ελλάδος στις 15-16 Μαΐου 1928, διαθέσιμο από:
http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_02_0101_00020.pdf
- Dialefsis, Γιατί εκδιώχθηκαν οι Εβραίοι από την Ισπανία; (2017), Διαθέσιμο από:
https://dialefsis.blogspot.com/2017/06/blog-post_95.html
- Διεθνή Στατιστικά Μεταναστευτικού- Προσφυγικού Ζητήματος (2019), διαθέσιμο από:
<https://www.unhcr.org/gr/%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%20%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE>

http://thehistoryofgreece.blogspot.com/2012/03/blog-post_26.html

- Ε.Π.Ο.Σ. Φυλής, Η Ελληνική Μετανάστευση (Μια Επισκόπηση) – Χάλκη, διαθέσιμο από:
<https://www.eposfilis.gr/2009-06-10-17-23-57/2009-06-12-11-07-39/67-aliki-vergi/164-elliniki-metanasteysi-84776255.html>
- Διαδικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων Μετανάστευσης και Ασύλου, Κεφ 1.1 – Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες, διαθέσιμο από:
<http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>
- Newsroom HuffPost Greece, Τι ορίζει η συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας - Όλο το κείμενο (2016), Διαθέσιμο από:
https://www.huffingtonpost.gr/2016/03/18/metanasteutiko-sumfonia-ee-tourkias-n_9500076.html
- Μηχανή του Χρόνου, Συνθήκη της Λοζάνης, Διαθέσιμο από:
<http://www.mixanitouxronou.gr/i-synthiki-tis-lozanis-to-plires-keimeno-kai-i-olisymfonia-peri-antallagis-ellinikon-kai-tourkikon-plithysmon/>
- Αντωνίου Στάθης Καλύβας (Ο Επιστημονικά Υπεύθυνος, Καθηγητής Νικολαος Μαραντζίδης, Οι Πολιτικοί πρόσφυγες του Εμφυλίου πολέμου, Κοινωνικές και Πολιτικές προσεγγίσεις, Επιμέλεια Γιώργος (2005), διαθέσιμο από:
http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11240/3432_1.5.2-3.5.2%205B%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%5D.pdf
- Εργασία Παπαπάνου Παναγιώτα- Αικατερίνη, Το Προσφυγικό Ζήτημα- Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016), διαθέσιμο από:
<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/20086/4/PapapanouPanagiotaAikateriniMsc2017.pdf>
- UNHCR, GREECE, Ποιοι είμαστε, διαθέσιμο από:
https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/grk.pdf